

Osnovna šola z italijanskim učnim jezikom

SLOVENŠČINA KOT DRUGI JEZIK

Učni načrt

1. razred:	105 ur
2. razred:	140 ur
3. razred:	122,5 ure
4. razred:	122,5 ure
5. razred:	105 ur
6. razred:	105 ur
7. razred:	105 ur
8. razred:	105 ur
9. razred:	96 ur
SKUPAJ:	1006 ur

Osnovna šola z italijanskim učnim jezikom

SLOVENŠČINA

Učni načrt

Člani predmetne komisije, avtorji posodobljenega učnega načrta:

Mojca Poznanovič Jezeršek, Zavod RS za šolstvo, predsednica

Mojca Cestnik, Osnovna šola Polzela, Polzela

Milena Čuden, Osnovna šola Matije Čopa, Kranj

mag. **Vida Gomivnik Thuma**, Zavod RS za šolstvo

mag. **Mojca Honzak**, Osnovna šola Riharda Jakopiča, Ljubljana

dr. **Martina Križaj Ortar**, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Darinka Rosc Leskovec, Zavod RS za šolstvo

mag. **Marija Žveglič**, Zavod RS za šolstvo

Prilagoditve za narodno mešano območje sta pripravili članici komisije:

Mira Hedžet Krkač, Zavod RS za šolstvo

Jelka Morato Vatovec, Osnovna šola Danteja Alighierija, Izola/Isola

Strokovni recenzenti:

dr. **Marja Bešter Turk**, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

dr. **Sonja Pečjak**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

dr. **Igor Saksida**, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Izdala: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo

Za ministrstvo: dr. **Igor Lukšič**

Za zavod: mag. **Gregor Mohorčič**

Uredila: **Alenka Štrukelj**

Jezikovni pregled: **Nataša Purkat**, Lektor'ca

Ljubljana, 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.091.214:811.163.6(0.034.2)

UČNI načrt. Osnovna šola z italijanskim učnim jezikom. Slovenščina kot drugi jezik [Elektronski vir] / člani predmetne komisije, avtorji posodobljenega učnega načrta Mojca Poznanovič Jezeršek ... [et al.] ; prilagoditve za narodno mešano območje sta pripravili članici komisije Mira Hedžet Krkač, Jelka Morato Vatovec. - El. knjiga. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2011

Način dostopa (URL):

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/predmeti_obvezni/Slovenscina_obvezni_dv_ITA.pdf

ISBN 978-961-234-971-4 (Zavod RS za šolstvo)

1. Poznanovič, Mojca
255948288

Posodobljeni učni načrt za slovenščino kot drugi jezik v osnovni šoli z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v Slovenski Istri je pripravila Predmetna komisija za posodabljanje učnega načrta za slovenščino. Pri posodabljanju je izhajala iz učnega načrta za predmet slovenščina kot drugi jezik v osnovni šoli z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v Slovenski Istri, določenega na 25. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje leta 1999. Posodobljeni učni načrt je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje določil na 114. seji leta 2008 in se z vsebinskimi in redakcijskimi popravki tega učnega načrta seznanil na 140. seji 17. februarja 2011.

KAZALO

1 OPREDELITEV PREDMETA.....	4
2 SPLOŠNI CILJI	6
3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE	8
3.1 Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje	8
3.1.1 Področje: Jezik	8
3.1.2 Področje: Književnost	13
3.2 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje	20
3.2.1 Področje: Jezik	20
3.2.2 Področje: Književnost	29
3.3 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje	38
3.3.1 Področje: Jezik	38
3.3.2 Področje: Književnost	48
4 STANDARDI ZNANJA	62
4.1 Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje	62
4.2 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje	67
4.3 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje.....	74
5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	84
5.1 Uresničevanje ciljev predmeta	84
5.1.1 Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje.....	85
5.1.2 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje	88
5.1.3 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje	91
5.2 Individualizacija in diferenciacija.....	94
5.3 Medpredmetne povezave	94
5.4 Preverjanje in ocenjevanje znanja	96
5.5 Informacijska tehnologija	97

1 OPREDELITEV PREDMETA

Slovenščina kot drugi jezik/jezik okolja je za nekatere učence¹ na narodno mešanem območju Slovenske Istre jezik, s katerim se že od zgodnjega otroštva srečujejo v svojem ožjem in širšem okolju, z vstopom v šolo pa splošnoizobraževalni predmet v osnovni šoli, pri katerem razvijajo zavest o dvojezičnosti in širijo obzorje za izkušenska območja v drugem jeziku, kar je podlaga za medsebojno razumevanje, sporazumevanje in sobivanje, pa tudi za izmenjavo med kulturami in strpno skupno življenje. Učenci se pri njem usposabljaajo za učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v slovenskem jeziku, razvijajo zavest o slovenščini kot državnem in uradnem jeziku, spoznajo priložnosti za rabo jezika 1 ali jezika 2 in razvijajo jezikovno lojalnost ter zavest o položaju slovenščine v Evropski uniji in o njeni izrazni razvitosti v javnem in zasebnem življenju.

Cilji predmeta se uresničujejo z jezikovnim in književnim poukom v sklopu štirih sporazumevalnih dejavnosti – poslušanja, branja, govorjenja in pisanja. Namen jezikovnega pouka je razviti pasivno in/ali aktivno sporazumevalno zmožnost, to je praktično in tudi ustvarjalno obvladovanje vseh štirih sporazumevalnih dejavnosti pa tudi jezikovnih in slogovnih zmožnosti. Pri književnem pouku se učenci srečujejo s slovenskimi umetnostnimi/književnimi besedili ter tudi ob njih poleg sporazumevalne zmožnosti razvijajo doživljajsko, domišljijskoustvarjalno, vrednotenjsko in intelektualno zmožnost. Z zaznavanjem kulturnih, etičnih, duhovnih in drugih razsežnosti, ki jih premore besedna umetnost kot eden najuniverzalnejših civilizacijskih dosežkov, se utrjujejo kulturna (domovinska za učence, ki jim je slovenščina materinščina) in državljanska vzgoja ter medkulturna in širša socialna zmožnost.

Takšen smisel in namen predmeta se ob udejanjanju ciljev pouka slovenščine na vseh stopnjah šolanja prilagaja spoznavnim zmožnostim oziroma razvojni stopnji učencev. V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju se predmet s cilji, vsebinami in dejavnostmi učencev tesno povezuje z italijanščino, glasbo in s spoznavanjem okolja – to velja tudi za tako imenovano začetno opismenjevanje, ki traja celotno prvo obdobje (in sicer v 1. in 2. razredu kot sistematično usvajanje tehnike branja in pisanja, v 3. razredu pa kot njeno utrjevanje in izboljševanje) in sledi opismenjevanju v italijanščini. Učenci v tem obdobju poleg vstopanja v svet branja in pisanja opravljajo tudi druge dejavnosti, na primer sodelujejo v pogovorih, kritično sprejemajo oziroma interpretirajo besedila, se poustvarjalno odzivajo nanje ter razvijajo svojo poimenovalno, skladenjsko,

¹ V tem učnem načrtu izraz *učenec* velja enakovredno za *učenca* in *učenko*. Enako izraz *učitelj* velja enakovredno za *učitelja* in *učiteljico*.

pravorečno, slogovno, metajezikovno zmožnost in zmožnost nebesednega sporazumevanja. V drugem in tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju pa sprejemajo, razčlenjujejo, vrednotijo in tvorijo svoji starosti, sporazumevalnim in spoznavnim/domišljjskim zmožnostim, izkušnjam in interesom ustrezna neumetnostna in (po)ustvarjalna govorjena in zapisana besedila; tako dejavno razvijajo svojo sporazumevalno, spoznavno in ustvarjalno zmožnost ter si uzaveščajo temeljne razlike na ravni sprejemanja neumetnostnih in umetnostnih besedil ter na ravni tvorjenja besedil.

2 SPLOŠNI CILJI

Predmet slovenščina kot drugi jezik omogoča oblikovanje osebne in državljske identitete ter razvijanje ključnih zmožnosti vseživljenjskega učenja – predvsem sporazumevanje v slovenskem jeziku, socialno, estetsko, kulturno in medkulturno zmožnost, učenje učenja, digitalno pismenost, samoiniciativnost, kritičnost, ustvarjalnost, podjetnost ipd.

1. Učenci si oblikujejo pozitivno čustveno in razumsko razmerje do slovenskega jezika ter se zavedajo pomembne vloge slovenščine v svojem osebnem in družbenem življenju. Tako si oblikujejo svojo jezikovno in državljsko zavest, ob tem pridobivajo tudi spoštovanje in strpnost do drugih jezikov in narodov ter si krepijo svojo medkulturno in socialno zmožnost.
2. Učenci razvijajo sporazumevalno zmožnost v slovenskem jeziku, to je zmožnost sprejemanja in tvorjenja raznih besedil.
 - Razmišljujoče in kritično sprejemajo raznovrstna neumetnostna besedila – iz njih pridobivajo novo znanje, tega pa uporabljajo v vsakdanjem življenju ali ga samostojno širijo z uporabo raznih priročnikov; obvladajo temeljne bralne in učne pristope za učinkovito pridobivanje informacij iz zapisanih neumetnostnih besedil ter s tem razvijajo svojo zmožnost učenja učenja. Besedila tudi vrednotijo in utemeljujejo svoje mnenje; v besedilih prepoznavajo propagandne prvine ter si oblikujejo kritično stališče do njih.
 - Razmišljujoče in kritično sprejemajo umetnostna/književna besedila slovenskih avtorjev. Branje prepoznavajo kot užitek, prijetno doživetje in intelektualni izziv. Stopajo v dialog s književnim besedilom in v dialog o književnem besedilu. Branje je priložnost za širjenje obzorja ter spoznavanje svoje in drugih kultur v Evropski uniji in širše kulture. Tako gradijo strpen odnos do drugih in drugačnih in razvijajo socialno, kulturno in medkulturno zmožnost.
 - Razvijajo pripravljenost za pogovarjanje in dopisovanje ter govorno nastopanje in pisanje; tako izražajo svoje znanje, misli, stališča, hotenja, čustva in izkušnje, se pogajajo ter miroljubno rešujejo vprašanja v raznih življenjskih položajih, tvorijo praktičnosporazumevalna, uradovalna in strokovna besedila (tudi o književnosti) in (po)ustvarjalna besedila. Tako razvijajo svojo socialno, kulturno in estetsko zmožnost. Razvijanje sporazumevalne zmožnosti ter razumevanje in vrednotenje poteka tvorjenja besedil pa spodbuja razvijanje zmožnosti učenja učenja.
 - Motivirani so za vse štiri sporazumevalne dejavnosti; zavedajo se, da jim te omogočajo spoznavanje sebe in sveta ter zadovoljevanje temeljnih čustvenih in družbenih potreb. Ob izkušnjah s temi dejavnostmi spoznavajo, da njihovo obvladovanje povečuje zmožnost

delovanja v družbenem okolju ter spoznavanja in izražanja predmetnega, duhovnega in domišljjskega sveta. Tako se razvija njihova socialna, družbena in medkulturna zmožnost.

- Pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti ob dejavnem stiku z neumetnostnimi in umetnostnimi besedili z uporabo digitalnih tehnologij varno, ustvarjalno in kritično pridobivajo ter uporabljajo podatke/informacije. Ozaveščajo in presojujejo možnost uporabe in zlorabe digitalnih tehnologij oziroma pridobljenih informacij – razvijajo svojo digitalno zmožnost.

3. Učenci ohranjajo in razvijajo pozitiven odnos do branja neumetnostnih in umetnostnih besedil. Stik z besedili je zanje potreba in vrednota, zato tudi v prostem času berejo/poslušajo besedila (objavljena v raznih medijih), obiskujejo knjižnico, filmske in gledališke predstave, literarne prireditve ipd.
4. Učenci razvijajo tako imenovano gradnike sporazumevalne zmožnosti, to je jezikovno zmožnost (poimenovalno, skladijsko, pravorečno in pravopisno), slogovno zmožnost, zmožnost nebesednega sporazumevanja in metajezikovno zmožnost (slednjo na ravni razumevanja in rabe).
5. Učenci ob sprejemanju umetnostnih/književnih besedil poleg razvijanja sporazumevalne zmožnosti pridobivajo tudi književno znanje ob besedilih iz slovenske literature.

3 OPERATIVNI CILJI IN VSEBINE

Cilji in vsebine v učnem načrtu so obvezni in izbirni. *Izbirne vsebine in cilji* so zapisani s poševnim tiskom. S poševnim tiskom so označene tudi *izbirne besedilne vrste pri jezikovnem pouku* ter *seznami predlaganih umetnostnih besedil za obravnavo pri pouku književnosti*.

3.1 Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje

3.1.1 Področje: Jezik

A. Operativni cilji

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O JEZIKU, NARODU IN DRŽAVI

Učenci opazujejo in opisujejo:

- rabo jezika in njegovih vlog,
- vrste jezikov,
- podobnosti in/ali razlike z italijanščino in drugimi jeziki, ki se jih učenec uči, svoj prvi/materni jezik ter svoj odnos do njega, do slovenščine in do drugih jezikov,
- poseben položaj slovenščine v Republiki Sloveniji in položaj svojega prvega/maternega jezika v Republiki Sloveniji,
- dvo- in večjezičnost,
- rabo knjižnega in neknjižnega jezika,
- tuje jezike in vzroke za njihovo učenje,
- spoznavne, duševnostne in pragmatične prednosti prvega jezika pred tujim.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI POGOVARJANJA

Učenci:

- sodelujejo v igri vlog: pogovor določene vrste (glej razdelek Vsebine),
- izražajo in razlagajo svoja občutja med igranjem vloge,
- razčlenjujejo in vrednotijo pogovor,
- vrednotijo svojo zmožnost pogovarjanja.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI POSLUŠANJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Učenci:

- pozorno poslušajo (in gledajo) krajše enogovorno neumetnostno besedilo določene vrste (glej razdelek Vsebine), objavljeno v raznih medijih,

- izražajo svoje doživljanje besedila in poslušanja,
- razčlenjujejo, obnavljajo in vrednotijo besedilo,
- vrednotijo svojo zmožnost kritičnega poslušanja (in gledanja) enogovornih neumetnostnih besedil in načrtujejo, kako bi jo lahko izboljšali.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI GOVORNEGA NASTOPANJA

Učenci:

- govorno nastopajo (z vnaprej napovedano temo in besedilno vrsto – glej razdelek Vsebine), in sicer najprej ob učiteljevih vprašanjih in ob slikovnem gradivu/drugih ponazorilih, nato pa čim bolj samostojno in ob zgledovanju po podobnem že poslušanem besedilu,
- izražajo in razlagajo svoja občutja med govornim nastopom,
- poslušajo mnenja sošolcev in izražajo svoje (ne)strinjanja z njimi,
- vrednotijo svojo zmožnost govornega nastopanja.

INDIVIDUALIZIRANO, POSTOPNO IN SISTEMATIČNO RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI BRANJA IN PISANJA NEUMETNOSTNIH BESEDIL²

Učenci:

- sistematično razvijajo predopismenjevalne zmožnosti:
 - vidno razločevanje,
 - glasovno razločevanje in razčlenjevanje (pri tem so pozorni zlasti na glasove, značilne za slovenščino: ž, h oziroma tiste črke, ki jih v italijanščini ni ali se drugače izgovarjajo: č, ž, š, k, j, g, c, z, s in dvočrkja, ki jih v italijanščini ni: lj, nj, ij, ji),
 - orientacijo na telesu, v prostoru in na papirju, pravilno držo telesa in pisala ipd.;
- sistematično razvijajo tehniko branja in pisanja:
 - pišejo besede in preproste enostavčne povedi z velikimi in malimi tiskanimi črkami,
 - glasno berejo besede, enostavčne povedi in kratka preprosta besedila, napisana s tiskanimi črkami (pri tem so posebej pozorni na zapis glasov in črk s slovenskim črkopisom /če, či, ke, ki, s in z/),
 - pišejo s pisanimi črkami (pri tem spoznajo črke, ki so v slovenščini različne od italijanskih: r, velika večina velikih pisanih črk),
 - glasno berejo kratka preprosta besedila, napisana s pisanimi črkami;

² Učenci prehajajo skozi navedene faze glede na razvite veščine, spretnosti in zmožnosti ter glede na svoje znanje branja/pisanja (to je šele tedaj, če oziroma potem ko imajo ustrezno razvito predhodno zmožnost). Zato naj učitelj na začetku vzgojno-izobraževalnega obdobja in tudi sproti pri vsakem učencu preverja razvitost veščin, spretnosti in zmožnosti, potrebnih za branje/pisanje, nato pa naj za vsakega učenca izdelava individualni načrt razvijanja zmožnosti branja in pisanja. Ob tem naj pri učencih razvija zanimanje za branje.

- sistematično razvijajo branje z razumevanjem in pisanje preprostih besedil:
 - šepetajoče oziroma tiho berejo svoji starosti, spoznavni, sporazumevalni in recepcijski zmožnosti ustrezna besedila določene vrste (glej razdelek Vsebine),
 - razvijajo pozitivni odnos do branja,
 - razčlenjujejo, obnavljajo in vrednotijo prebrano besedilo,
 - ustno izražajo in razlagajo doživljanje besedila in svoja občutja med branjem,
 - ustno vrednotijo svoje bralne zmožnosti,
 - za vajo pišejo vezana besedila (na primer narek, prepis, nadaljevanje prebranega besedila),
 - pišejo polvezana besedila (na primer pripoved ob neurejenem nizu slik, besedilo določene vrste ob prebranem zgledu (glej razdelek Vsebine)),
 - ustno izražajo in razlagajo svoja občutja med pisanjem,
 - ustno vrednotijo besedilo, predlagajo popravke/izboljšave in utemeljijo svoje mnenje,
 - ustno vrednotijo svojo pisno zmožnost in načrtujejo, kako bi jo lahko izboljšali.

RAZVIJANJE JEZIKOVNE IN SLOGOVNE ZMOŽNOSTI TER ZMOŽNOSTI NEBESEDNEGA SPORAZUMEVANJA (ZA IZBOLJŠANJE SPORAZUMEVALNE ZMOŽNOSTI)³

Učenci razvijajo poimenovalno zmožnost tako, da:

- razlagajo dane besede/besedne zveze,
- poimenujejo bitja/predmete ... v svoji okolici/na sliki ... s knjižnimi besedami,
- navajajo besede iz istega tematskega polja, z nasprotnim, enakim/podobnim, ožjim ali širšim pomenom,
- ob zgledu tvorijo manjšalnice/ljubkovalnice, ženski par moškemu, samostalniške izpeljanke za živega in neživega vršilca dejanja, za dejanje in za prostor dejanja, pridevniške izpeljanke za svojino in za snovnost ipd.

Učenci razvijajo skladenjsko zmožnost tako, da:

- razlagajo dane povedi/zveze povedi,
- opazujejo bitja/predmete (na sliki) in izražajo njihove količine z glavnimi števnikami oziroma s prislovi mere, ob tem pa pravilno slovnično oblikujejo samostalnik in povedek ob količinskem izrazu,
- opazujejo bitja/predmete (na sliki), sprašujejo po njihovem položaju oziroma premikanju s pravilnim krajevnim vprašalnim prislovom ter izražajo njihov položaj s pravilnim predlogom in pravilno sklonsko obliko samostalnika za njim,
- opazujejo bitja/predmete (na sliki), določajo stopnjo lastnosti in jo izražajo z obrazilno

³ Učenci po razvijanju vsake od navedenih zmožnosti vrednotijo to svojo zmožnost in izdelajo načrt za njeno izboljšanje.

<p>stopnjevanimi pridevniki,</p> <ul style="list-style-type: none"> • opazujejo dogodek ter izražajo njegova dejanja glede na čas sporočanja (s časovnimi prislovi zdaj/prej/potem in z glagolskimi časovnimi oblikami) in glede na njihovo zapovrstje (s časovnimi prislovi najprej/potem/nazadnje oziroma s časovnim veznikom ko (tudi potem ko), • odpravljajo kritična mesta v praktičnem obvladanju slovnice (na primer v izražanju spola in števila samostalnikov, sklanjanju samostalnikov, tvorbi in spreganju glagolskih časovnih in naklonskih oblik ipd.).
<p>Učenci razvijajo pravorečno zmožnost tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • posnemajo knjižno izreko, • uporabljajo čim bolj knjižno, razločno in naravno izreko med govornim nastopanjem in pogovarjanjem z učiteljem, • prepoznajo neknjižne glasovne, naglasne in intonacijske prvine v svoji in tuji izreki ter odpravljajo napake.
<p>Učenci razvijajo pravopisno zmožnost – spoznavajo, usvajajo in utrjujejo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zapis nekritičnih glasov, - zapis kritičnih glasov, - ločeno pisanje predlogov in nikalnice pred glagoli, - rabo velike začetnice na začetku povedi, - rabo velike začetnice v lastnih imenih bitij, - rabo velike začetnice v bližnjih zemljepisnih lastnih imenih, - rabo velike začetnice v svojilnih pridevnikih, izpeljanih iz lastnih imen bitij, - rabo končnih ločil (pike, vprašaja, klicaja), - rabo vejice pri naštevanju, - pisanje glavnih in vrstilnih števnikov (do 100) s številko.
<p>Učenci razvijajo slogovno zmožnost tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izrekajo isto govorno dejanje na razne načine, vrednotijo vljudnost vsakega izreka in navajajo zanj ustrezne okoliščine, • uporabljajo tikanje oziroma vikanje v ustreznih okoliščinah, • vrednotijo vljudnost danih izrekov in odpravljajo napake.
<p>Učenci razvijajo zmožnost nebesednega sporazumevanja tako, da:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opazujejo in prepoznava vlogo nebesednih sporočil, • tvorijo nebesedna sporočila, • razumejo vlogo nebesednih zvočnih in vidnih spremljevalcev govorjenja ter jih vrednotijo, • pri govorjenju zavestno uporabljajo nebesedne zvočne in vidne spremljevalce govorjenja.

RAZVIJANJE METAJEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Učenci opazujejo jezikovne pojave, navedene v razdelku Vsebine, ter dejavno, problemsko in procesno spoznavajo strokovne izraze zanje.

B. Vsebine

1. Besedilne vrste

Vrste pogovorov:

- osebni pogovor družbeno enakovrednih sogovorcev,
- osebni pogovor družbeno neenakovrednih sogovorcev,
- telefonski pogovor družbeno enakovrednih sogovorcev,
- telefonski pogovor družbeno neenakovrednih sogovorcev.

Vrste posnetih besedil (za poslušanje in gledanje):

- pripoved iz življenja *vrstnikov/znanih osebnosti*,
- novica o *aktualnem/zanimivem* dogodku,
- opisovalna besedila, povezana s temami spoznavanja okolja (na primer opis osebe, njenega *delovnika/ tedna*, opis živali, predmeta, prostora, zgradbe, poti).

Vrste besedil za govorno nastopanje:

- pripovedovalno besedilo o tem, kar so *doživeli/videli/slišali*,
- predstavitev svojih načrtov za dani *dan/konec tedna/počitnice*,
- obnova *knjige/risanke/filma*,
- opis *sebe/druge osebe, svojega delovnika/delovnika druge osebe, predmeta/igrača*, živali, prostora, zgradbe, *svoje poti v šolo/katere druge poti*.

Vrste besedil za branje:

- neuradno zasebno povezovalno in pozivno besedilo (na primer pozdrav na razglednici, voščilo, čestitka, vabilo),
- seznam (na primer urnik, kazalo),
- novica o *aktualnem/zanimivem* dogodku,
- pripovedovalno besedilo o življenju *vrstnikov/znanih osebnosti*,
- opisovalno besedilo, povezano s temami spoznavanja okolja (na primer opis osebe in njenega delovnika, opis prostora, zgradbe, poti).

Vrste besedil za pisanje:

- besedila o sebi, svojem okolju, o tem, kar so *doživeli/videli/slišali*,

- besedilo tiste vrste, ki so jo pred tem že prebrali, to je
 - neuradno zasebno povezovalno in pozivno besedilo (na primer pozdrav na razglednici, voščilo, čestitka, vabilo),
 - opisovalno besedilo (na primer opis osebe in njenega delovnika, opis prostora, zgradbe, poti).

2. Jezikoslovni izrazi

Učenec uporablja naslednje jezikoslovne pojme, ki jih je najprej spoznal pri pouku italijanščine kot materne jezika:

- prvi/materni in tuji jezik,
- knjižni in neknjižni jezik,
- državni jezik,
- besedilo, poved, beseda, zlog, glas, črka,
- velika in mala začetnica,
- pika, vprašaj, klicaj, vejica,
- pozdrav, voščilo, čestitka, vabilo.

3.1.2 Področje: Književnost

A. Operativni cilji

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI Z BRANJEM/POSLUŠANJEM/GLEDANJEM UPRIZORITEV UMETNOSTNIH BESEDIL IN GOVORJENJEM/PISANJEM O NJIH

1. razred	2. razred	3. razred
KNJIŽEVNA BESEDILA Učenci: <ul style="list-style-type: none"> • prepoznavajo govorni položaj pri poslušanju/branju književnih besedil in pripravijo ustrezen model odzivanja, • oblikujejo obzorje pričakovanja, kar izvira iz zunajliterarne in medbesedilne izkušnosti, • izražajo in primerjajo svoje doživljanje, čustva, predstave in misli, ki se jim vzbudijo pri poslušanju/branju, • ugotavljajo razlike v doživljanju in razumevanju istega besedila in različnost na ravni opažanja sestavin besedila; ob ponovnem branju/poslušanju zaznavajo sprva prezrte/preslišane sestavine, 		

- poglobljajo prvotno doživetje in razumevanje ter izražajo mnenje o besedilu (predvsem govorno, tretješolci lahko tudi pisno),
- posamezna besedila primerjajo in vrednotijo (ustrezno razvojni stopnji, medbesedilni izkušnosti in spoznavnim zmožnostim učenca).

KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE

1. Poezija

Učenci:

- v *poslušani/prebrani* pesmi najdejo naslov in ga povežejo z besedilom,
- prepoznajo kitico kot zgradbeno in pomensko enoto,
- izražajo svoje razumevanje pesmi in ga primerjajo z razumevanjem sošolcev,
- doživljajo zvočnost pesmi,
- zaznavajo ritem in rimo,
- ritem pesmi povezujejo z njeno sporočilnostjo,
- na koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja zvok besede in zvočno slikanje (onomatopejo/podobnoglasje) povezujejo s podobami, ki jih vzbuja besedilo,
- odzivajo se na čustvene sestavine besedila (vesela, žalostna pesem),
- *primerjajo tematsko sorodne pesmi,*
- *razvijajo asociativne zmožnosti: iščejo tematsko (osrednjo) besedo v pesmi ter nizajo svoje asociacije ob taki besedi,*
- *zaznavajo rabo čustveno obarvanih besed v pesmi,*
- na koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja razlikujejo pomensko podobne besede in pojasnjujejo pomen manj vsakdanjih besed v pesmi.

2. Proza

Učenci:

- doživijo interpretativno prebrano pravljico,
1.	• poskušajo »brati«<i> zgodbo ob znani slikanici, »berejo«</i> ilustracije in posamezne dele besedila in pesmi, • »berejo«<i> dele pravljic, ki jih znajo že na pamet,</i>
2.	• tiho (poltiho) berejo še neznano krajše besedilo (slikanico), • berejo: - bogato ilustrirane pravljice,

- že znane pravljice,
- nove pravljice,

- 3.
- tiho in poltiho berejo neznano umetnostno besedilo (pravljice in pripovedi);
 - *zbrano berejo daljša besedila,*

- ob besedilih spoznavajo in opazujejo razlike med svetom, v katerem živijo, in domišljjskim svetom v književnem besedilu,
- prepoznavajo prvine pravljice: formalni začetek in konec, preteklik, za pravljico značilni pripovedni ton, značilne književne osebe,
- v tretjem razredu ločujejo pravljico in pripoved,
- *izražajo mnenje o književnem besedilu.*

2.1 Književna oseba

Učenci razvijajo zmožnost predstavljanja, vživljanja v osebo, poistovetenja z njo in privzemanja vloge osebe, in sicer:

- poiščejo podobnosti med književno osebo in seboj; se vanjo vživijo,
- v proznih besedilih prepoznavajo glavno književno osebo,
- prepoznavajo dobre in slabe književne osebe in povedo, zakaj se jim zdijo take,
- podatke o književni osebi iz besedila dopolnijo s podobami iz vsakdanje izkušnje *ter domišljjskimi predstavami, ki izvirajo iz poslušanja oziroma gledanja drugih umetnostnih del (medbesedilna izkušnost),*
- izluščijo tiste motive za ravnanje književnih oseb, ki jih poznajo iz lastne izkušnje,
- upovedujejo čutnodomišljjske predstave književnih oseb,
- narišejo svojo čutnodomišljjsko predstavo književne osebe, to predstavo izrazijo s kombinacijo risbe in zapisa (strip),
- svoje predstave književnih oseb primerjajo s predstavami sošolcev.

2.2 Književni prostor in čas

Učenci:

- razvijajo zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa tako, da ločujejo realni in domišljjski svet, razlikujejo pravljčni in realistični dogajalni prostor in čas (nekoč, danes).

2.3 Dogajanje in tema

Učenci:

- zaznavajo in doživljajo posamezne dogodke v književnem besedilu kot zaokrožene celote,
- zmožni so slediti zaporednemu toku dogodkov in povezovati dogajanje s svojimi izkušnjami,
- dogodke iz književnega besedila razvrščajo vzročno-posledično in časovno,
- obnavljajo zgodbo ustno, z risbo, s kombinacijo risbe in zapisa (strip),
- z učiteljevo pomočjo izluščijo temo/*sporočilo* besedila.

2 GLEDALIŠČE, RADIJSKA IGRA IN FILM

Gledališka/lutkovna predstava

Učenci v gledališki/lutkovni predstavi, radijski igri, risanki ali filmu:

- prepoznavajo značilnosti glavne književne osebe in drugih pomembnih oseb, zaznavajo in doživljajo dogajalni prosto; ozaveščajo podobnost/različnost gledališkega dogodka in že znane pravljice,
- razumejo potek dogajanja v predstavi; *sporočilo povezujejo z lastnimi izkušnjami (tudi z bralno izkušnjo)*
- utemeljujejo svoj odnos do predstave,
- pri radijski igri izhajajo iz zvočne opreme radijskega besedila,
- svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje lutkovne/gledališke predstave, radijske igre, risanke in filma primerjajo z doživljanjem, razumevanjem in vrednotenjem sošolcev,
- *spoznavaajo razlike med risanko in filmom; spoznavaajo posebnosti medijev.*

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI S TVORJENJEM/(PO)USTVARJANJEM OB UMETNOSTNIH BESEDILIH (PISANJE/INTERPRETATIVNO BRANJE/GOVORJENJE)

1. razred

2. razred

3. razred

GOVORJENJE/PISANJE

KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE

1. Poezija

Učenci:

- ustvarjajo zvoke z jezikovnimi in nejezikovnimi sredstvi,
- ob koncu triletja tvorijo zvočne nize, prepoznavajo in posnemajo izrazite vzorce iz pesmi, po vzorcu tvorijo onomatopejo/podobnoglasje,
- tvorijo izrazita ritmična besedila,
- iščejo besedne dvojice, ki se rimajo,

- tvorijo rimane verze tako, da dopolnjujejo manjkajoče rime na koncu verza,
- tvorijo *sopomenske nize (nevtralna in zaznamovana raba)*,
- zapisujejo asociacije ob besedi (tematski besedni asociogram).

2. Proza

Učenci:

- razvijajo zmožnost življenja v osebo, poistovetenja z njo/privzemanja vloge književne osebe tako, da upovedujejo domišljjske svetove z upoštevanjem žanrskih določil: rišejo, rišejo in pišejo strip ali v besedilu pojasnjujejo razloge za ravnanje književnih oseb.

3. Dramatika

Učenci:

- dramaturgizirajo pravljico; *izdelajo lutke*, v skupini dramaturgizirajo pesem ali prozno besedilo.

GLASNO INTERPRETATIVNO BRANJE KNJIŽEVNIH BESEDIL

Učenci glasno berejo pesmi, prozo in dramaturgiko:

- berejo pesmi; s posebej oblikovanim govorom izražajo razpoloženje (doživeto recitirajo),
- pri pripovedovanju/branju pravljic uporabljajo poseben način govora, tako imenovani pravljlični ton,
- pri pripovedovanju/branju pripovedi s posebej oblikovanim govorom označijo osebe,
- samostojno berejo krajše dramsko besedilo po vlogah,
- za dramsko osebo poiščejo primeren glas in ga spreminjajo glede na spreminjajoče se lastnosti oseb,
- ob branju krajšega dramskega prizora razlikujejo navedbo osebe od njenega dramskega govora,
- v razredu uprizorijo dramsko besedilo (književno besedilo dramaturgizirajo in nadgradijo z gledališkimi izraznimi sredstvi: igra vlog, izdelava lutk, nakazovanje scene, kostumov).

GOVORNI NASTOPI

Učenci:

- predstavijo svojo bralno izkušnjo:
 - obnovijo znano književno besedilo; pojasnijo, zakaj so se odločili za izbrano besedilo,
 - upovedujejo svojo domišljjskočutno predstavo književne,
 - osebe, njeno razpoloženje in mnenje o ravnanju,
 - deklamirajo/recitirajo pesem;

- predstavijo svoje (po)ustvarjalno besedilo:
 - predstavijo narobe pravljico, nadaljevanje zgodbe ipd.

B. Vsebine

1. Pridobivanje literarnovednega znanja

Učenci ob razvijanju zmožnosti doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil razumejo in uporabljajo naslednje izraze:

1.	<ul style="list-style-type: none"> • pesem, pravljica, • naslov, • pesnik/pisatelj, • ilustrator,
2.	<ul style="list-style-type: none"> • kitica, • igralec, • oder, igra (lutkovna),
3.	<ul style="list-style-type: none"> • odlomek, • pripoved, • književna oseba.

2. Predlagana književna besedila za uresničevanje ciljev in predlagana besedila za domače branje učencev

1. razred	2. razred	3. razred
PROZA		
<i>Jurca: Anča Pomaranča,</i> <i>Ruska pravljica: O veliki repi,</i> <i>Koroška: Mojca Pokrajculja,</i> <i>Ruska pravljica: Babica Zima,</i> <i>Kovač: Pet kužkov išče pravega,</i> <i>Zagorski: Pika in kuža,</i> <i>Koroška pripovedka: Hvaležni medved,</i> <i>Levstik: Kdo je napravil Vidku srajčico,</i> <i>Ribičič: Prvi izlet,</i> <i>Letonska pravljica: Medved in</i>	<i>Suhodolčan: Izgubil se je deček</i> <i>Golob: Ko bom velik</i> <i>Milčinski: Zgodba o žalostnem dedku</i> <i>Šali: Nerodna vprašanja</i> <i>Kalan: Vnuček in ded</i> <i>Kovačič: Babica je zbolela</i> <i>Peroci: Ko so otroci</i> <i>Ljudska: Vol in muha, Kozi, Ptička s škarjicami, Stonoga, Lisica in jež</i> <i>Suhodolčan: Postaja za ptice</i> <i>Makarovič: Razvajeni vrabček</i> <i>Kovač: C-Č zgodba</i>	<i>Ljudska: Dvanajst bratov, sonce in mavrica</i> <i>Makarovič: Sapramiška</i> <i>Ljudska, Manček: Piščanček Pik</i> <i>Zajc: Leteča hišica</i> <i>Suhodolčan: Peter Nos je vsemu kos</i> <i>Frančič: Ta čudovita pokrajina</i> <i>Zajc: Hiša</i> <i>Košuta: barve dreves</i> <i>Rob: Sonce me je poljubilo</i> <i>Guček: Alenkine krede</i> <i>Canjko: Zrna za prijaznost</i>

<p><i>miška,</i> <i>Vitez: Zrcalce,</i> <i>Peroci: Muca copatarica,</i> <i>Prekmurska pravljica: Janček ježek,</i> <i>Suhodolčan: Kuža Luža,</i> <i>Fatio: Srečni lev,</i> <i>Levstik: Cvilimož</i></p>	<p><i>Pregl: Štorklji se godi krivica</i></p>	<p><i>Poniž: Najlepša beseda</i> <i>Makarovič: Pod medvedovim dežnikom</i> <i>Zlobec: Gosenček</i> <i>Mate: Zmajčkov rojstni dan</i> <i>Pregl: Najboljša želja</i> <i>Frančič: Morje</i> <i>Ljudska: Pravljica o soli</i></p>
<p>POEZIJA</p>		
<p><i>Kovič: Zlata ladja</i> <i>Grafenauer: Sam,</i> <i>Pregl: Uspavanka,</i> <i>Jeraj: Sprehod,</i> <i>Jeraj: Uspavanka,</i> <i>Župančič: Pismo,</i> <i>Župančič: Vrabci in strašilo,</i> <i>Župančič: Kadar se ciciban joče,</i> <i>Župančič: Zvonovi,</i> <i>Košuta: Kje stanuješ, mala miška,</i> <i>Černej, Bele snežinke,</i> <i>Černej: Mala muca,</i> <i>Maurer: Zajček zobke brusi,</i> <i>Novy: Pika-poka,</i> <i>Ljudska: Katarina Barbara,</i> <i>Ljudska: Ringa-ringa raja,</i> <i>Kovič: Maček Muri,</i> <i>Kovič: Zmaj Direndaj,</i> <i>Gruden: Pesmica o čričku,</i> <i>Rainer: Mihaha,</i> <i>Pavček: Juri Muri v Afriki</i></p>	<p><i>Grafenauer: Dvojčka, Sladkosned, Prsti</i> <i>Bevk: O prstih</i> <i>Šoster Olmer: Gospod Jazne,</i> <i>Gugalnica</i> <i>Pisk: Zaspani očka</i> <i>Rainer: Predpasnik</i> <i>Maurer: Jaz sem darilo</i> <i>Pavček: Kako raste mama</i> <i>Kosovel: Naša bela mačica</i> <i>Ljudska: Srečali smo mravljo</i> <i>Kovič: Maček Muri, Pet prstov</i> <i>Košuta: Miške plešejo kolo</i> <i>Rozman: Žuželčji žur</i> <i>Ljudska. Kaj sem prislužil, Sinička se je usedla, Pleši, pleši, črni kos, Čuk se je oženil, Izidor ovčice pasel</i> <i>Župančič: Vrabci in strašilo, Žabe,</i> <i>Zvonovi</i> <i>Job: Levi čevlji strige mige</i> <i>Novak: Rak krojač, Zdravilo za strah, Reklama</i> <i>Pavček: Medvedova uspavanka</i> <i>Štefan: Kaj se zgodi, ko se znoči</i></p>	<p><i>Ljudska: Palčič Škamalčič, Sonček čez hribček gre, Da bi bog dal zdravje, Ob bistrem potočku, Pesmica in kruhek, Čevlji raztrgani, čevlji zašiti, Gosenica, Uganke</i> <i>Štampe žmavc: Velike in male noge, Zlata uganka. Vrtnica</i> <i>Rainer: Narobe muzikanti</i> <i>Grafenauer: Pedenjšišca</i> <i>Pavček: Vse je zate, Vrata</i> <i>Kosovel: Dete na travi</i> <i>Župančič: Ciciban zaspi, Barčica</i> <i>Šoster Olmer: Dva</i> <i>Gruden: Uspavanka</i> <i>Arhar: Očala</i> <i>Košuta: Rekel ti bom</i> <i>Gorinšek: Maj</i> <i>Maurer: Jaz sem darilo, Marjetice, Mamine oči</i> <i>Praprotnik Zupančič: V Primoževi glavi</i></p>
<p>DRAMATIKA</p>		
<p><i>Makarovič: Volk in sedem kozličkov</i></p>	<p><i>Šoster Olmer: Mačka in miši</i> <i>Makarovič: Sovica Oka</i></p>	<p><i>Arhar: Medvedko Sladkosnedko</i> <i>Ljudska: Štirje godci, Lisičja šola</i> <i>Pastirček</i> <i>Kolarič: Pajek in modna muha</i> <i>Poniž: Najlepša beseda</i></p>
<p>DOMAČE BRANJE</p>		
<p><i>Makarovič: Pekarna Mišmaš,</i> <i>Benjamin: Mala miška in veliko rdeče jabolko,</i> <i>Gašperin, Enci benci na kamenci</i></p>	<p><i>Peroci: Muca Copatarica</i> <i>Grafenauer: Pedenjped</i> <i>Vitez: Zrcalce</i> <i>1 knjiga po izbiri</i></p>	<p><i>Peroci: Moj dežnik je lahko balon</i> <i>Makarovič: Sapramiška</i> <i>Kovič: Maček Muri (+ ogled posnetka plesne predstave)</i> <i>1 delo po izbiri</i></p>

3.2 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje

3.2.1 Področje: Jezik

A. Operativni cilji

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O JEZIKU, NARODU IN DRŽAVI

Učenci opazujejo in predstavljajo:

- sporazumevalne dejavnosti in razna sredstva za sporazumevanje,
- svoj prvi jezik in njegovo znanje, okoliščine njegove rabe in svoj odnosa do njega,
- vlogo slovenščine v svojem življenju, svoj odnos do slovenščine, okoliščine njene rabe in znanje slovenščine,
- prednosti in slabosti rabe dveh materinščin,
- vzroke za učenje tujih jezikov ter spoznavne, duševnostne in pragmatične prednosti prvega jezika pred tujimi,
- jezike v Republiki Sloveniji in poseben status slovenščine v Republiki Sloveniji,
- status italijanščine v delu Slovenske Istre in madžarščine v delu Prekmurja,
- okoliščine za rabo knjižnega (zbornega) in neknjižnega jezika,
- status slovenščine zunaj Republike Slovenije (tudi v organih EU).

Učenci, katerih prvi/materni jezik ni slovenščina:

- predstavljajo sošolcem svoj prvi/materni jezik, okoliščine, v katerih ga uporabljajo, in svoj odnos do njega,
- povedo, kje, kako, zakaj in čemu so se naučili slovenščine in v katerih okoliščinah jo uporabljajo,
- primerjajo okoliščine rabe prvega/maternega jezika in slovenščine,
- primerjajo svoj odnos do prvega/maternega jezika in do slovenščine,
- primerjajo svoje znanje prvega/maternega jezika slovenščine,
- predstavijo vzroke za svoje nadaljnje učenje slovenščine.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI POGOVARJANJA

Učenci:

- poslušajo in gledajo *posneti/odigrani* pogovor določene vrste (glej razdelek Vsebine),
- določajo okoliščine pogovarjanja in namen obeh sogovorcev,
- povzemajo temo in bistvene podatke,
- poročajo o tem pogovoru,
- povzemajo značilnosti dane vrste pogovorov,

- vrednotijo upoštevanje načel vljudnega pogovarjanja,
- sodelujejo v igri vlog: pogovor iste vrste,
- vrednotijo svoj odigrani pogovor in svoje poznavanje značilnosti dane vrste pogovorov,
- vrednotijo svojo zmožnost pogovarjanja in načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI DOPISOVANJA

Učenci:

- tiho berejo dopis določene vrste (glej razdelek Vsebine),
- določajo okoliščine nastanka dopisa in sporočevalčev namen,
- povzamejo temo in bistvene podatke,
- opisujejo ta dopis,
- povzemajo zgradbene, oblikovne in jezikovne značilnosti dane vrste dopisov,
- vrednotijo oblikovanost, vljudnost, razumljivost in jezikovno pravilnost prebranega dopisa, predlagajo popravke/izboljšave in utemeljujejo svoje mnenje,
- izdelajo načrt za pisanje dopisa iste vrste in njegovo pretvarjanje v besedilo,
- vrednotijo svojo zmožnost dopisovanja in načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI KRITIČNEGA SPREJEMANJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL⁴

Učenci:

- *podrobno berejo in/ali pozorno poslušajo in gledajo*⁵ kratko enogovorno neumetnostno besedilo določene vrste (glej razdelek Vsebine),
- določajo okoliščine nastanka besedila in sporočevalčev namen,
- povzemajo temo, podteme/ključne besede in bistvene ~~poglavitne~~ podatke – izdelajo miselni vzorec/preglednico/dispozicijske točke,
- obnavljajo besedilo,
- povzemajo zgradbene in jezikovne značilnosti tiste vrste sprejetih besedil, ki jih bodo nato tudi tvorili,
- vrednotijo razumljivost, zanimivost, resničnost, aktualnost, uporabnost, živost, ustreznost in učinkovitost besedila,
- poročajo o svoji strategiji sprejemanja (branja/poslušanja) besedila,

⁴ Učitelj naj na začetku obdobja in tudi sproti pri vsakem učencu preverja razvitost veščin, spretnosti in zmožnosti, potrebnih za branje, nato pa naj za vsakega učenca izdela individualni načrt razvijanja in nadgrajevanja zmožnosti branja. Če želi, da bi učenci bolj avtomatizirali tehniko branja, da bi dobro razumeli prebrano besedilo in razvili zmožnost fleksibilnega branja različnega gradiva, naj uporablja metode in oblike učinkovitega poučevanja, na primer bralne učne strategije.

⁵ Branje in poslušanje (z gledanjem) naj bosta čim bolj enakovredno zastopana.

- vrednotijo svojo zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih neumetnostnih besedil ter načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI TVORJENJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Učenci:

- najprej z učiteljevo pomočjo, nato pa čim bolj samostojno uresničujejo faze sporočanja in tvorijo (*to je govorno nastopajo in/ali pišejo*) čim bolj ustrezno, razumljivo in jezikovno pravilno enogovorno besedilo določene vrste (glej razdelek Vsebine),
- poročajo o svoji strategiji tvorjenja enogovornega besedila,
- argumentirano vrednotijo svoj govorni nastop oziroma »spis« in svoje poznavanje značilnosti dane besedilne vrste,
- vrednotijo svojo zmožnost govornega nastopanja oziroma pisanja enogovornih besedil in načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI SELEKTIVNEGA BRANJA

Učenci:

- berejo javno obvestilo v obliki seznama (glej razdelek Vsebine),⁶
- poimenujejo vrsto seznama ter določajo okoliščine nastanka in uporabe takih seznamov ter tvorčev in prejemnikov namen,
- opisujejo zgradbo seznama ter vlogo njegovih besednih in nebesednih prvin,
- iščejo dane podatke v seznamu (tudi v nebesednem delu),
- primerjajo, razvrščajo ... podatke s seznamom,
- primerjajo branje seznama z branjem časopisnega ali strokovnega besedila in predstavljajo ugotovitve,
- vrednotijo svojo zmožnost selektivnega branja in načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI IZPOLNJEVANJA OBRAZCEV

Učenci:

- si ogledajo obrazec (glej razdelek Vsebine),⁷
- poimenujejo vrsto obrazca ter določajo okoliščine nastanka in uporabo takih obrazcev ter tvorčev in uporabnikov namen,
- opisujejo zgradbo obrazca ter vlogo njegovih besednih in nebesednih prvin,

⁶ V vsakem razredu si ogledajo najmanj dve taki besedili.

⁷ V vsakem razredu si ogledajo najmanj eno tako besedilo.

- izpolnjujejo obrazec (z učiteljevo pomočjo ali samostojno),
- vrednotijo svojo zmožnost izpolnjevanja obrazcev in načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

RAZVIJANJE JEZIKOVNE IN SLOGOVNE ZMOŽNOSTI TER ZMOŽNOSTI NEBESEDNEGA SPORAZUMEVANJA (ZA IZBOLJŠANJE SPORAZUMEVALNE ZMOŽNOSTI)⁸

Učenci razvijajo poimenovalno zmožnost tako, da:

- predstavljajo pomen dane besede/besedne zveze,
- dodajajo protipomenke, sopomenke, nadpomenke, podpomenke ter besede iz iste besedne družine k dani besedi,
- ob danem korenu navajajo besede iz iste besedne družine,
- po analogiji tvorijo pridevniške izpeljanke za izvor in namembnost ter samostalniške izpeljanke za nosilca lastnosti, za napravo in abstraktno lastnost,
- navajajo pomene dane večpomenske besede in jih ponazarjajo v povedih,
- v besedilu/povedih prepoznavajo besede/besedne zveze s prenesenim pomenom, jih razlagajo in uporabljajo v novih povedih,
- dopolnjujejo preproste pomanjkljive definicije z definiranim pojmom,
- tvorijo preproste definicije danih besed/pojmov,
- poimenujejo bitja, predmete, dejanja, lastnosti ... s knjižnimi besedami,
- izogibajo se ponavljanju iste besede v besedilu,
- prepoznavajo poimenovalne napake v svojih in tujih besedilih ter jih odpravljajo.

Učenci razvijajo skladenjsko zmožnost tako, da:

- predstavljajo pomen dane povedi/zveze povedi,
- iz niza besed (v slovarski obliki) tvorijo pomensko in oblikovno pravilne povedi,
- dopolnjujejo nepopolne povedi s pomensko in oblikovno pravilnimi besedami,
- pretvarjajo trdilne povedi v nikalno in pri tem uresničujejo oblikovne spremembe besed v povedih,
- v povedih odpravljajo kritična mesta v svojem praktičnem obvladanju slovnice (na primer v poznavanju spola in števila samostalnikov, v sklanjanju samostalnikov, pridevnikov, osebnih zaimkov in vprašalnic kdo/kaj, v rabi vprašalnic kdo in kaj ter kakšen in kateri, v stopnjevanju pridevnikov z obrazili, v tvorbi in spreganju glagolskih časovnih oblik, v rabi nedoločnika in namenilnika ipd.),
- poročajo o prvotnem dogodku s premim govorom in z odvisnim govorom ter pretvorijo premi govor v odvisnega,

⁸ Učenci med razvijanjem vsake od navedenih zmožnosti presojujejo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na to svojo zmožnost ter izdelajo načrt za njeno izboljšanje.

- v zvezi iz dveh povedi prepoznajo pomensko razmerje med njima (to je sočasnost/ nesočasnost, vzročnost, posledičnost, namernost ali pogojnost) in ga izrazijo z veznikom (tako združijo zvezo povedi v dvostavčno poved), nekatera pozneje tudi s predlogi (tako strnejo dvostavčno poved v enostavčno),
- *pretvorijo skladijsko zapletene povedi v preprostejše,*
- v zvezi dveh povedi s ponovljeno besedo prepoznajo napako in jo odpravijo tako, da ponovljeno besedo izpustijo oziroma zamenjajo s sopomenko ali z osebnim/kazalnim/oziralnim zaimkom,
- skladajo povedi v zveze povedi in replike v zveze replik – pri tem upoštevajo njihova pomenska in oblikovna razmerja,
- prepoznajo skladijske napake v svojih in tujih besedilih ter jih odpravijo.

Učenci razvijajo pravorečno zmožnost tako, da:

- spoznajo slovenske knjižne samoglasnike ter vadijo in utrjujejo njihovo izreko (v besedah),
- vadijo in utrjujejo knjižni izgovor posameznih besed in povedi,
- med govornim nastopanjem in med pogovarjanjem z učiteljem govorijo čim bolj knjižno,
- prepoznajo pravorečne napake v svoji in tuji govorici in jih odpravijo.

Učenci razvijajo pravopisno zmožnost tako, da:

- ob zapisanih primerih ugotavljajo in usvajajo, kako Slovenci:
 - pišemo kritične glasove (na primer polglasnik, u in nezvočnike na koncu in sredi besede, w/M na začetku besede, soglasniške sklope lj/nj) in tiste glasove, ki se v italijanščini drugače pišejo/izgovarjajo: ž, h, č, š, k, j, g, c, z, s in dvočrkja: lj, nj, ij, ji, če, či, še, ši,
 - pišemo predlog in naslednjo besedo,
 - izberemo različico predloga z/s in k/h,
 - pišemo nikalnico ne pred glagoli *in drugimi besedami,*
 - delimo domače besede,
 - pišemo glavne in vrstilne števniko do 100 in stotice s števkami in z besedami,
 - pišemo glavne in vrstilne števniko od 100 do 1000 (razen stotic) s števkami *in z besedami,*
 - pišemo začetek povedi,
 - pišemo lastna imena bitij,
 - pišemo svojilne pridevnike iz lastnih imen bitij,
 - pišemo bližnja/znana/slovenska eno-/večbesedna zemljepisna lastna imena,
 - pišemo znana eno-/večbesedna stvarna lastna imena,
 - *pišemo izraze spoštovanja,*
 - pišemo vrstne pridevnike iz zemljepisnih lastnih imen,
 - *pišemo funkcijske nazive,*

- pišemo imena dni in mesecev,
- pišemo imena praznikov,
- pišemo imena jezikov,
- uporabljamo končna ločila (piko, vprašaj, klicaj) na koncu enostavčnih in večstavčnih povedi,
- uporabljamo vejico pri naštevanju in med stavki,
- uporabljamo ločila v premem govoru (s spremnim stavkom pred dobesednim navedkom ali za njim),
- uporabljamo oklepaj,
- pišemo krajšave,
- svoja besedila členijo na odstavke, v njih upoštevajo pravopisna pravila, skrbijo za čitljivost in estetskost pisave ter se ustrezno odločijo za pisanje s pisanimi oziroma tiskanimi črkami ipd.,
- uporabljajo pravopisne priročnike (v knjižni in elektronski obliki), pri oblikovanju besedil z računalnikom pa tudi urejevalnike besedil,
- prepoznajo pravopisne napake v svojih in tujih besedilih, jih odpravijo in utemeljijo svoje popravke.

Učenci razvijajo slogovno zmožnost tako, da:

- izrekajo isto govorno dejanje (na primer pozdravljanje, pozivanje, opravičevanje, zahvaljevanje) na razne načine in predstavijo zanj ustrezne okoliščine,
- vrednotijo vljudnost danih izrekov in jih (po potrebi) zamenjajo z vljudnejšimi,
- sklepajo o okoliščinah nastanka besedila in povedo, iz katerih prvin besedila so jih prepoznali,
- pred tvorjenjem besedila razmišljajo o okoliščinah sporočanja in o značilnostih dane besedilne vrste, med tvorjenjem pa izberejo okoliščinam in besedilni vrsti ustrezne besede, besedne zveze, stavčne vzorce ipd.,
- prireajo isto besedilo za razne naslovnike in pojasnijo svoje priredbe,
- prepoznajo svoje in tuje slogovne napake, jih odpravijo in utemeljijo svoje popravke.

Učenci razvijajo zmožnost nebesednega sporazumevanja tako, da:

- prepoznajo nekaj vidnih in zvočnih nebesednih spremljevalcev govorjenja ter povedo, s katerimi imajo največ težav,
- poslušajo in gledajo govorce, opazujejo njihove nebesedne spremljevalce, jih poimenujejo ter vrednotijo njihovo ustreznost,
- med govornim nastopanjem zavestno uporabljajo nebesedne spremljevalce govorjenja, nato poslušajo mnenja sošolcev o njihovi ustreznosti ter izražajo svoje mnenje,
- v besedilu prepoznajo nebesedna zapisana sporočila (na primer piktograme, grafikone, zemljevide, slike) in predstavijo njihovo vlogo,

- ponazorijo podatke iz besedil z nebesednimi sporočili (na primer s piktogrami, z grafikoni, zemljevidi),
- v zapisanem besedilu prepoznajo nebesedne spremljevalce pisanja, predstavijo njihovo vlogo ter vrednotijo njihovo ustreznost in učinkovitost,
- med pisanjem zavestno uporabljajo nebesedne spremljevalce pisanja, nato poslušajo mnenja sošolcev o njihovi ustreznosti ter izražajo svoje mnenje.

RAZVIJANJE METAJEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Učenci postopoma usvajajo:

- načela uspešnega dvogovornega in enogovornega sporazumevanja in jih upoštevajo pri tvorjenju in sprejemanju besedil,
- strategije sprejemanja in tvorjenja neumetnostnih besedil in jih upoštevajo pri tvorjenju in sprejemanju besedil,
- merila za vrednotenje besedil in jih upoštevajo pri vrednotenju svojih in tujih besedil,
- merila za vrednotenje zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil in jih upoštevajo pri vrednotenju svoje in tuje zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil,
- značilnosti tistih besedilnih vrst, ki jih nato sami tvorijo (glej seznam Vsebine); svoje znanje o značilnostih dane besedilne vrste nato uporabijo (in tudi preverijo) tako, da tvorijo besedilo iste vrste.

Učenci postopoma opazujejo pomenske, slogovne, oblikovne, tvarne ipd. lastnosti besede in povedno sestavo večpovednega besedila ter dejavno, problemsko in procesno spoznavajo strokovne izraze zanje (glej razdelek Vsebine); te uporabljajo, razumejo in ponazarjajo s svojimi primeri ali s primeri iz besedila.

Učenci postopoma opazujejo in spoznavajo razločevalne značilnosti zasebnega in javnega ter uradnega in neuradnega besedila.

Učenci sproti vrednotijo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja ter izdelajo načrt za odpravo svojih težav.

B. Vsebine

1. Besedilne vrste

4. razred	5. razred	6. razred			
Vrste pogovorov: <ul style="list-style-type: none"> neuradni osebni pogovor, uradni osebni pogovor, neuradni telefonski pogovor, uradni telefonski pogovor. 					
Vrste dopisov: <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> neuradno opravičilo, neuradna prošnja, neuradna zahvala. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> neuradno pismo, neuradno in uradno voščilo, neuradna in uradna čestitka. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> neuradno, uradno in javno obvestilo. </td> </tr> </table>			<ul style="list-style-type: none"> neuradno opravičilo, neuradna prošnja, neuradna zahvala. 	<ul style="list-style-type: none"> neuradno pismo, neuradno in uradno voščilo, neuradna in uradna čestitka. 	<ul style="list-style-type: none"> neuradno, uradno in javno obvestilo.
<ul style="list-style-type: none"> neuradno opravičilo, neuradna prošnja, neuradna zahvala. 	<ul style="list-style-type: none"> neuradno pismo, neuradno in uradno voščilo, neuradna in uradna čestitka. 	<ul style="list-style-type: none"> neuradno, uradno in javno obvestilo. 			
Vrste besedil za sprejemanje: <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis predmeta, opis živali, opis poti, novica o aktualnem/zanimivem dogodku. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis osebe, <i>znanih osebnosti</i>, opis poklica, obnova besedila (<i>članka/knjige idr.</i>), <i>opis ljudskega običaja</i>, <i>opis življenja vrstnikov/drugih oseb</i>, aktualno/zanimivo publicistično besedilo katere koli vrste. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis rastline, opis <i>igre/športa</i>, besedilo ekonomske propagande, navodilo za delo, preprosta definicija pojma, </td> </tr> </table>			<ul style="list-style-type: none"> opis predmeta, opis živali, opis poti, novica o aktualnem/zanimivem dogodku. 	<ul style="list-style-type: none"> opis osebe, <i>znanih osebnosti</i>, opis poklica, obnova besedila (<i>članka/knjige idr.</i>), <i>opis ljudskega običaja</i>, <i>opis življenja vrstnikov/drugih oseb</i>, aktualno/zanimivo publicistično besedilo katere koli vrste. 	<ul style="list-style-type: none"> opis rastline, opis <i>igre/športa</i>, besedilo ekonomske propagande, navodilo za delo, preprosta definicija pojma,
<ul style="list-style-type: none"> opis predmeta, opis živali, opis poti, novica o aktualnem/zanimivem dogodku. 	<ul style="list-style-type: none"> opis osebe, <i>znanih osebnosti</i>, opis poklica, obnova besedila (<i>članka/knjige idr.</i>), <i>opis ljudskega običaja</i>, <i>opis življenja vrstnikov/drugih oseb</i>, aktualno/zanimivo publicistično besedilo katere koli vrste. 	<ul style="list-style-type: none"> opis rastline, opis <i>igre/športa</i>, besedilo ekonomske propagande, navodilo za delo, preprosta definicija pojma, 			
Vrste besedil za tvorjenje: <ul style="list-style-type: none"> pripovedovalno besedilo o tem, kar so <i>doživeli/videli/slišali</i>, obnova neumetnostnega ali umetnostnega besedila, predstavitev svojih poklicnih ipd. načrtov, besedilo tiste vrste, ki so jo pred tem že sprejemali, in sicer: <table border="0" style="width: 100%; margin-left: 20px;"> <tr> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis predmeta, <i>opis živali</i>, opis poti <i>v šolo/katere druge poti</i>. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis osebe, opis poklica, <i>opis življenja vrstnikov/drugih oseb</i>, <i>opis ljudskega običaja</i>. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis rastline, opis <i>igre/športa</i>, navodilo za delo, preprosta definicija pojma. </td> </tr> </table> 			<ul style="list-style-type: none"> opis predmeta, <i>opis živali</i>, opis poti <i>v šolo/katere druge poti</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> opis osebe, opis poklica, <i>opis življenja vrstnikov/drugih oseb</i>, <i>opis ljudskega običaja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> opis rastline, opis <i>igre/športa</i>, navodilo za delo, preprosta definicija pojma.
<ul style="list-style-type: none"> opis predmeta, <i>opis živali</i>, opis poti <i>v šolo/katere druge poti</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> opis osebe, opis poklica, <i>opis življenja vrstnikov/drugih oseb</i>, <i>opis ljudskega običaja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> opis rastline, opis <i>igre/športa</i>, navodilo za delo, preprosta definicija pojma. 			
Vrste seznamov: <ul style="list-style-type: none"> <i>cenik/jedilni list/telefonski imenik/vozni red/TV-spored/vremenska napoved ipd.</i> 					

Vrste obrazcev:

- *vprašalnik o osebnih podatkih/anketni list/naročilnica/prijavnica ipd.*

2. Jezikoslovni izrazi

Učenci uporabljajo naslednje jezikoslovne izraze, ki so jih prvotno spoznali in usvojili pri pouku italijanščine kot maternega jezika:

4.	• prvi/materni jezik, drugi jezik/jezik okolja, tuji jezik,• poved: pripovedna, vprašalna, vzklična; trdilna, nikalna,• lastno ime, občno ime,• lastno ime bitja, zemljepisno lastno ime, stvarno lastno ime,• velika in mala začetnica,• sporazumevanje, sporočevalec, naslovnik,• opravičilo, prošnja, zahvala, opis osebe/živali/poklica,• seznam (vrsta), obrazec,
5.	• državni jezik, uradni jezik,• knjižni jezik, neknjižni jezik,• samoglasnik, soglasnik,• enopomenka, večpomenka,• sopomenka, protipomenka, nadpomenka, podpomenka,• besedna družina, koren,• samostalnik, spol: moški, ženski, srednji, število: ednina, dvojina, množina; edninski samostalnik, množinski samostalnik,• pridevnik: lastnostni, vrstni, svojilni,• odstavek, uvod, jedro, zaključek,• uradno in neuradno besedilo,• pismo, opis rastline/predmeta, besedilo ekonomske propagande, definicija pojma,• obnova besedila,• seznam (vrsta),
6.	• osnova, končnica, sklon: imenovalnik, rodilnik, dajalnik, tožilnik, mestnik, orodnik,• osebni zaimek, oseba: prva, druga, tretja,• stopnje pridevnika: osnovnik, primernik, presežnik,• glagol, časovna oblika: sedanjik, preteklik, prihodnjik; neosebna oblika: nedoločnik, namenilnik,• prislov: krajevni, časovni, načinovni,

- števniki: glavni, vrstilni,
- odvisni govor, premi govor, dobesedni navedek, spremni stavek,
- krajšava,
- zasebno in javno besedilo,
- obvestilo, opis kraja/igre/športa/naravnega pojava/bolezni, navodilo za delo,
- ocena besedila,
- seznam (vrsta).

3.2.2 Področje: Književnost

A. Operativni cilji

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI Z BRANJEM/POSLUŠANJEM/GLEDANJEM UMETNOSTNIH BESEDIL/PREDSTAV IN GOVORJENJEM/PISANJEM O NJIH		
4. razred	5. razred	6. razred
1 KNJIŽEVNA BESEDILA		
<p>Učenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • spoznavajo v učnem načrtu predlagana besedila oziroma druga besedila po izbiri učitelja in učencev (na primer besedila lokalnih avtorjev, besedila, povezana z aktualnimi dogodki ipd.), • razvijajo recepcijsko zmožnost, to je zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil, • ločujejo umetnostna besedila od neumetnostnih. 		
PRVINE KNJIŽEVNEGA BESEDILA		
1. Književna oseba		
<p>Učenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razumejo značaj in ravnanje književne osebe, ki doživlja take dogodivščine, kot bi si jih želeli doživljati sami, ter se vživljajo v osebo, ki jim je podobna: • sestavljajo čutnodomišljijsko predstavo književnih oseb (avtorjev opis, izkušnje, domišljija ipd., <i>posredne informacije</i>), • oblikujejo lastno stališče do ravnanja književnih oseb in <i>ga utemeljujejo</i> s sklicevanjem na književno besedilo. 		

2. Književni prostor in čas

Učenci:

- v književnem besedilu najdejo temeljne informacije o prostoru in času dogajanja; povezujejo dogajalni čas in prostor,
- oblikujejo čutnodomišljjsko predstavo dogajalnega prostora in časa (avtorjev opis/informacije iz književnega besedila; pri zapolnjevanju nedoločnostnih mest v besedilu dodajajo manjkajoče predstave iz svojih izkušenj, znanja *in iz predstav, nastalih ob branju drugih književnih del*),
- *razvijajo zmožnost slediti dogajanju na več dogajalnih prostorih/časih hkrati.*

3. Dogajanje, tema/sporočilo

Učenci:

- sprejemajo in razumejo dogajanje, povezano v trden vzročno-posledični sistem (razen pri fantastičnih besedilih),
- sledijo dogajanju na več dogajalnih prostorih in dogajanju, pri katerem se dogajalni časi prepletajo,
- obnovijo/povzamejo (bistvene) dogodke,
- v književnem besedilu prepoznavao informacije o poteku dogajanja; potrebne podatke za sklenitev dogajalnega toka, ki jih besedilo ne ponuja (ali so podani posredno in jih ne zaznajo), dobijo z zapolnitvijo nedoločnostnih mest s svojo domišljijo (upoštevajo verjetnost),
- ugotavljajo (z učiteljevo pomočjo), o čem govori književno besedilo (tema)/*kaj je sporočilo književnega besedila*,
- naštejejo nekaj književnih besedil na isto temo.
- Osrednje teme so: otroštvo, družina, nenavadna stvarnost, tradicija in izročilnost, prijateljstvo, odraščanje in vrstništvo, stvarnost kot pustolovščina/skrivnost, *ustvarjalnost*.

4. Avtor – pripovedovalec

Učenci:

- ločujejo avtorja književnega besedila od pripovedovalca.

KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE

Učenci:

- doživljajo, razumevajo in vrednotijo pesemska, prozna in dramska besedila.

1. Poezija

Učenci:

- zaznavajo ritem pesmi (najprej ob učiteljevi pomoči) *in ga povezujejo z besedilno stvarnostjo*: prepoznavajo menjavanje ritma glede na spremembo razpoloženja; doživljajo razliko med hitrim in počasnim ritmom; opazujejo svoje čustvene odzive, povezane z menjavo ritma,
- doživljajo zvočnost pesmi ter jo *povezujejo s podobami, ki tvorijo besedilno stvarnost*,
- opazujejo ponavljanja posameznih glasov,
- zaznavajo rimo kot zvočni slog; opazujejo pomenska razmerja med rimanima besedama,
- zaznavajo likovno podobo pesmi, pozneje razumejo tudi povezavo med likovnostjo in sporočilnostjo besedila,
- opazujejo členjenost besedila – najprej verz in kitica; nato dolžina verza, število kitic, dolžina kitic,
- razvijajo asociativne zmožnosti glede na besedilno stvarnost (lirika, pripovedna poezija, nesmiselnice),
- doživljajo čustveno in domišljjsko bogastvo pesniškega jezika,
- razlikujejo pomensko podobne besede in njihovo rabo glede na sobesedilo,
- *opazujejo in pojasnijo rabo sopomenk glede na čustvene plasti besedila*,
- *ob doživljanju in razumevanju rabe sopomenk ozaveščajo vlogo rabe jezikovnih sredstev v književnem besedilu ter razumejo tudi prvine sloga (opisnost, čustvenost)*,
- zaznavajo pomanjševalnice (sprva ob pomoči učitelja),
- *opazujejo opaznejše primere besedotvorne inovativnosti v pesemskem besedilu in ugotavljajo njihov učinek v književnem besedilu*,
- zaznavajo in doživljajo rabo nenavadnih besednih zvez, *povezujejo jih s sporočilnostjo besedil*,
- v besedilu poiščejo okrasni pridevek,
 - opazujejo rabo okrasnih pridevkov,
 - opazujejo in doživljajo posebnosti besedila: nenavaden besedni red, dolžina povedi, ponavljanje besed/besednih zvez,
- postopoma zaznavajo, razumevajo in na koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja poimenujejo poosebitev/poosebljanje; *ugotavljajo njen učinek v književnem besedilu*.

2. Proza

Po metodi dolgega branja doživijo skupaj najmanj dve besedili vsako leto (eno fantastično in eno realistično).

Učenci:

- prepoznavajo značilnosti ljudske pravljice (formalni začetek in konec, prepovedi, zapovedi in prerokbe, pravljlična števila, tipične pravljlične osebe), jo pišejo/pripovedujejo *in razlikujejo od realistične pripovedi*,
 - prepoznavajo tipične lastnosti slovenskih ljudskih pravljic (slovenske pravljlične osebe, pravljlični motivi, pravljlična struktura),
 - prepoznavajo značilnosti pravljic drugih narodov sveta in jih primerjajo z značilnostmi slovenskih ljudskih pravljic,
 - spoznavajo klasično avtorsko pravljico in kratko sodobno pravljico,
 - ugotavljajo značilnosti fantastične pripoved in realistične kratke pripovedne proze,
 - spoznavajo realistično daljšo pripovedno prozo (pustolovska pripoved, mladinska detektivka v leposlovni in trivialni različici) in povzemajo njene značilnosti,
- prepoznavajo značilnosti stripa.

3. Dramatika

Učenci:

- improvizirajo (igra vlog),
- ločijo in opišejo zgradbo dramskega besedila (dejanje/prizor; glavno/stransko besedilo – navedba govorečega in njegov govor),
- sledijo dogajanju, ločijo glavno književno osebo od preostalih književnih oseb (*zaznavajo razmerja med njimi*) ter povzamejo, kaj se ji je zgodilo.

2 GLEDALIŠČE, RADIJSKA IGRA IN FILM

Učenci:

- ozaveščajo značilnosti medijskih predelav/realizacij/aktualizacij književnih besedil oziroma prepoznavajo osnovne značilnosti posameznih medijev,
- posamezne primere predstav primerjajo s književnim besedilom;
- doživljanje, razumevanje in vrednotenje gledališke predstave/radijske igre/filma izražajo govorno/pisno.

- V gledališki/lutkovni predstavi, radijski igri, filmski predstavi:
 - razumejo dramsko dogajanje,
 - razlikujejo glavne in stranske osebe v predstavi ter zaznavajo njihove lastnosti in čustvena stanja,
 - opazujejo prvine predstave; svoja opažanja primerjajo in utemeljujejo,
 - spoznavajo strokovno besedišče, vezano na medijsko uprizoritev (gledališče, dogajanje, gledalci, režiser, igralci, posamezna vloga, oder; dejanje/prizor; luč, scena, kostumi, glasbena oprema; lutke in vrste lutk).

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI S TVORJENJEM/(PO)USTVARJANJEM OB UMETNOSTNIH BESEDILIH (PISANJE, INTERPRETATIVNO BRANJE, GOVORJENJE)

Učenci:

- razvijajo recepcijsko zmožnost (doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnih besedil), tako da se govorno (po)ustvarjalno in/ali »strokovno« (govorni nastop) odzivajo na književna besedila oziroma pišejo (po)ustvarjalna besedila, ki vključujejo prvine umetnostnega jezika in/ali druge značilnosti književnega besedila.

1. Pisanje

Učenci izberejo dve ali tri možnosti, ponujene v naslednjih točkah, oziroma najdejo svoji/svoje možnosti:

- razvijajo zmožnosti doživljanja, razumevanja in vrednotenja književne osebe:
 - upovedujejo svojo čutnodomišljjsko predstavo književnih oseb,
 - pišejo zgodbe,
 - zapisujejo »manjkajoči del zgodbe«,
 - *prestavljajo osebe iz enega književnega besedila v drugega;*
- razvijajo zmožnosti doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa:
 - upovedujejo dogajalni prostor in čas (avtorjev opis – predmeti, okoliščine, domišljija, izkušnje, znanje ... – neposredni/*posredni* besedilni podatki),
 - tvorijo nove domišljjske svetove s podobnim dogajalnim prostorom in časom, kot je v književnem besedilu; zgodbe, ki se dogajajo danes/v preteklosti/v prihodnosti;
- razvijajo zmožnost razumevanja dogajanja in teme v književnem besedilu:
 - tvorijo premico dogajanja in tako spremljajo književno dogajanje,
 - upovedujejo zgodbo tudi s perspektive tistih književnih oseb, ki jim niso blizu,
 - upovedujejo zgodbo vsakdo s perspektive druge književne osebe; utemeljujejo svoje videnje s primeri iz besedila.

Recepcijsko zmožnost oziroma zmožnost razumevanja književnih besedil dokazujejo tako, da tvorijo (po)ustvarjalna besedila oziroma fragmente besedil. Upoštevajo znane značilnosti zvrsti/vrst.

1. Poezija

Učenci:

- *ustvarjajo zvočno učinkovite/zanimive kombinacije besed (podobnoglasje/onomatopeja, zvočno slikanje),*
- *ustvarjajo rime, rimane verze,*
- *nizajo asociacije, prilastke ob opazni besedi (tematskem jedru),*
- *tvorijo sopomenske nize, nenavadne besedne zveze, pomanjševalnice, metafore, primere, besedne zveze z okrasnim pridevkom.*

2. Proza

Učenci:

- *pišejo realistične, fantastične in nesmiselne zgodbe,*
- *napišejo dve besedili; pri tem lahko izbirajo med naslednjimi možnostmi oziroma najdejo svoje možnosti:*
- *spreminjajo književna besedila – predzgodbe, novi konci, manjkajoča poglavja,*
- *posnemajo jezik in slog književnega besedila,*
- *preoblikujejo krajše književno besedilo v strip, ali nasprotno,*
- *pišejo zgodbe po vzoru obravnavanih vrst, na primer lastno pravljico, fantastično pripoved, realistično zgodbo).*

3. Dramatika

Učenci izbirno tvorijo eno ali dve enoti (oziroma najdejo svojo možnost):

- *dramatizirajo krajše prozno besedilo,*
- *zaigrajo prizor.*

INTERPRETATIVNO BRANJE KNJIŽEVNEGA BESEDILA

Učenci:

- *izražajo doživljanje in razumevanje književnega besedila z glasnim branjem, pri katerem z glasom (so)oblikujejo besedilno stvarnost;*

1. Poezija

- razumljivo in doživeto glasno berejo/recitirajo/deklamirajo – (upoštevajo hitrost, register, intonacijo, barvo);

2. Proza

- glasno razumljivo in interpretativno berejo književnega besedila (upoštevajo slušne prvine govora);

3. Dramatika

- glasno berejo besedilo, razčlenjeno na več prizorov, po vlogah – izražanje spremembe razpoloženja oseb, čim bolj naravno govorjenje (skladno z dogajanjem in okoliščinami dogajanja),
- v igri vlog improvizirajo dramske fragmente (dialoge),
- v razrednem gledališču uprizorijo odlomek/krajše dramsko delo/*lastno dramatizacijo proze/odrske postavitev mladinske gledališke igre po skupinah.*

GOVORNI NASTOPI

Učenci v vsakem razredu pripravijo en govorni nastop.

Učenci:

- utemeljijo svoj izbor teme za govorni nastop,
- prosto in čim bolj naravno govorijo; upoštevajo jezikovno pravilnost in ustreznost (knjižni jezik); pazijo na zvočne in vidne prvine govora.

1. Predstavitev razumevanja književnega besedila

- predstavitev besedila, književnih oseb, dogajanja, vrednotenje prepričljivosti (*na primer Moja najljubša knjiga*),
- kratka predstavitev pesnika/pisatelja/dramatika.

2. Predstavitev književne osebe/dogajanja/dogajalnega prostora in časa v šoli neobravnane besedila

- poezija: recitacija/deklamacija pesmi,
- proza: predstavitev:
 - (lastne) pravljice,
 - nadaljevanja pravljic/predzgodbe,
 - narobe pravljice,

- primerjave dveh pravljic,
- besedila, v katerem je dogajanje razpeto med realni in domišljjski svet,
- realistične zgodbe.
- dramatika:
 - uprizoritev odlomka iz dramskega dela/krajšega dramskega dela/dramatizirane proze (individualno ali skupinsko delo).

B. Vsebine

1. Pridobivanje literarnovednega znanja

Učenci poznajo, razumejo, pravilno uporabljajo (*ter znajo opisati*) naslednje strokovne izraze:

4.	• ljudsko književno besedilo, • umetno književno besedilo, • rima, • zvočno slikanje, • ljudska pravljica, • gledališče, • recitacija, deklamacija,
5.	• književna oseba (glavna, stranska), • dogajalni/književni prostor, • dogajalni/književni čas, • verz, • pravljica: kratka sodobna pravljica, klasična avtorska pravljica, živalska pravljica, • dejanje, prizor, • režiser, scena, kostumi,
6.	• pripovedništvo, pesništvo, dramatika, • ponavljanje, • poosebitev/poosebljenje, • fantastična pripoved, realistična zgodba (pustolovska zgodba, detektivka, kriminalka), • radijska igra, • strip.

Učenci spoznavajo dela in avtorje mladinske književnosti:

4.	<ul style="list-style-type: none"> • Svetlana Makarovič • Slovenske narodne pravljice in pripovedke
5.	<ul style="list-style-type: none"> • Kajetan Kovič • Leopold Suhodolčan
6.	<ul style="list-style-type: none"> • Boris A. Novak • Dane Zajc

2. Predlagana besedila za uresničevanje ciljev književnega pouka ter predlogi za domače branje učencev:

4. razred	5. razred	6. razred
PROZA		
<i>Kovač: C-Č zgodba</i> <i>Rozman: Čudežni pisalni strojček</i> <i>Pavček: Če ste pametni</i> <i>Makarovič: Kosovirja na leteči žlici</i> <i>Koren: Protideževna juha</i>	<i>Kovič: Čeprav njihov spis ni bil nagrajen</i> <i>Bevk: Moja prva knjiga</i> <i>Frančič: Kaj je rekla mama</i> <i>Štampe Žmavc: Moja mama pisateljica</i> <i>Ljudska: Kako je nastalo ...</i> <i>Tomšič: V objemu zelene krošnje</i> <i>Makarovič: Coprnica Zofka</i> <i>Goljevšček: Potovanje v domišljijo</i>	<i>Bevk: Pastirci, odlomek</i> <i>Golob: Pogovor o vsakdanjih stvarih</i> <i>Zupančič: Kruti mučitelj Mihec</i> <i>Milčinski: Gumbe je posojal</i> <i>Zidar: Spužva</i> <i>Pregl: Geniji v kratkih hlačah</i> <i>Kovič: Tega pa otrok ne razume</i> <i>Kosmač: Voščilo morja</i>
POEZIJA		
<i>Novak: Zdravilo za strah</i> <i>Makarovič: Palačinke</i>	<i>Snoj: Kje pesem prebiva</i> <i>Petelin: Atletika poetike</i> <i>Košuta: V glavi drevo</i> <i>Kovič: Kočija</i> <i>Grafenauer: Nebotičniki, Slon</i> <i>Misbaba</i> <i>Gregorič: Dragi očka</i> <i>Zupan: Melanholija</i>	<i>Zupančič: Očetinski dan</i> <i>Župančič: Barčica, Ločitev</i>
DRAMATIKA		
<i>Novak: V ozvezdju Postelje</i> <i>Pečjak: Drejček in trije marsovčki</i>	<i>Novak: Prizori iz življenja stvari</i> <i>Goljevšček: Če zmaj požre mamo</i>	<i>Maršak: Ločila</i> <i>Petan: Starši naprodaj</i>
DOMAČE BRANJE		
<i>Milčinski: Zvezdica Zaspanka (+ ogled posnetka lutkovne predstave)</i> <i>Slovenske ljudske pravljice</i> <i>Pregl: Zvezda s čepico</i> <i>Makarovič: Kosovirja na leteči žlici</i>	<i>Tomšič: Katka in Bunkec</i> <i>Makarovič: Teta Magda</i> <i>Pečjak: Drejček in trije marsovčki</i> <i>1 delo po izbiri</i> <i>+ film Sreča na vrhovi</i>	<i>1 Bevkova mladinska povest (po izbiri)</i> <i>Ingolič: Tajno društvo PGC</i> <i>Seliškar: Bratovščina Sinjega galeba</i> <i>1 delo po svojem izboru</i> <i>+ ogled filma Pastirci</i>

3.3 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

3.3.1 Področje: Jezik

A. Operativni cilji

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O JEZIKU, NARODU IN DRŽAVI

Učenci opazujejo in predstavljajo:

- vlogo slovenščine v svojem življenju in svoj odnos do nje,
- jezike, ki jih govorijo slovenski državljani, njihov pravni status in svoj odnos do njih,
- državni in uradni jezik v Republiki Sloveniji ter uradna jezika v delu Slovenske Istre in v delu Prekmurja,
- uradne jezike v organih EU,
- položaj slovenskih zamejcev in izseljencev ter status slovenščine v državah, v katerih živijo slovenski zamejci oziroma izseljenci,
- značilnosti zbornega jezika, knjižnega pogovornega jezika, svojega narečja/pokrajinskega pogovornega jezika in najstniškega slenga ter ustrezne okoliščine za rabo teh zvrsti jezika,
- začetke slovenskega (knjižnega) jezika in njegovo razvijanje skozi stoletja.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI POGOVARJANJA

Učenci:

- kritično poslušajo in gledajo *posneti/odigrani* pogovora določene vrste (glej razdelek Vsebine),
- poročajo o tem pogovoru – določajo okoliščine pogovarjanja in namen obeh sogovorcev, povzemajo temo in bistvene podatke,
- argumentirano vrednotijo upoštevanje načel uspešnega pogovarjanja pri obeh sogovorcih, njuno rabo slušnih in vidnih nebesednih spremljevalcev govorjenja, njuno vpljudnost in koherentnost,
- povzemajo značilnosti dane vrste pogovorov,
- primerjajo dane vrste pogovorov z drugimi vrstami in predstavljajo ugotovitve,
- primerjajo istovrstne uradne pogovore z neuradnimi in predstavljajo ugotovitve,
- sodelujejo v igri vlog: pogovor iste vrste,
- argumentirano vrednotijo svoj odigrani pogovor in svoje poznavanje značilnosti dane vrste pogovorov,
- vrednotijo svojo zmožnost pogovarjanja in načrtujejo, kako bi jo izboljšali,
- vrednotijo učinek pridobljenega procesnega in vsebinskega znanja na svojo zmožnost pogovarjanja.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI DOPISOVANJA

Učenci:

- tiho berejo dopis določene vrste (glej razdelek Vsebine),
- določajo okoliščine nastanka dopisa in sporočevalčev namen,
- povzemajo temo in bistvene podatke,
- argumentirano vrednotijo oblikovanost, vljudnost, razumljivost, slogovno ustreznost in jezikovno pravilnost prebranega dopisa ter odpravljajo napake/pomanjkljivosti,
- opisujejo prebrani dopis,
- povzemajo zgradbene, oblikovne in jezikovne značilnosti dane vrste dopisov,
- primerjajo istovrstne uradne dopise z neuradnimi in predstavljajo ugotovitve,
- izdelajo načrt za pisanje dopisa iste vrste in njegovo pretvarjanje v besedilo,
- poročajo o svoji strategiji pisanja dopisa, jo primerjajo s strategijami sošolcev in spoznavajo nove strategije,
- vrednotijo svoj dopis in svoje poznavanje značilnosti dane vrste dopisov,
- vrednotijo svoje zmožnosti dopisovanja in načrtujejo, kako bi jo izboljšali,
- vrednotijo učinke pridobljenega procesnega in vsebinskega znanja na svojo zmožnost dopisovanja.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI KRITIČNEGA SPREJEMANJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Učenci:

- *podrobno berejo in/ali pozorno poslušajo in gledajo*⁹ kratka enogovorna neumetnostna besedila določene vrste (glej razdelek Vsebine),
- argumentirano vrednotijo njegovo razumljivost, zanimivost, resničnost, aktualnost, uporabnost, živost, ustreznost in učinkovitost,
- določajo okoliščine nastanka besedila in sporočevalčev namen,
- povzemajo temo, podteme/ključne besede in bistvene ~~ključne~~ podatke – izdelajo miselni vzorec/preglednico/dispozicijske točke,
- obnavljajo besedilo,
- povzemajo zgradbene in jezikovne značilnosti tiste vrste sprejetih besedil, ki jih bodo nato tudi tvorili,
- primerjajo dane vrste besedil z drugimi vrstami in predstavljajo ugotovitve,
- argumentirano vrednotijo jezikovno pravilnost sprejetega besedila in odpravljajo

⁹ Navedene besedilne vrste spoznavajo predvsem z branjem; svoje poznavanje naj čim večkrat nagradijo s poslušanjem (in gledanjem).

napake/pomanjkljivosti,

- poročajo o svoji strategiji sprejemanja (branja/poslušanja) besedila, jo primerjajo s strategijami sošolcev/ sošolk in spoznavajo nove,
- vrednotijo svojo zmožnost kritičnega sprejemanja takih besedil ter načrtujejo, kako bi jo izboljšali,
- vrednotijo učinek pridobljenega procesnega in vsebinskega znanja na svojo zmožnost kritičnega sprejemanja (poslušanja/branja) enogovornih neumetnostnih besedil,
- berejo isto besedilo s preletom, primerjajo to vrste branja s podrobnim branjem in predstavljajo njune razlike ter vzroke in okoliščine za prvo in drugo vrsto branja.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI TVORJENJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Učenci:

- uresničujejo faze sporočanja ter tvorijo (*to je govorno nastopajo in/ali pišejo*) čim bolj ustrezna, razumljiva in jezikovno pravilna enogovorna besedila določene vrste (glej razdelek Vsebine),
- poročajo o svoji strategiji tvorjenja enogovornega besedila, jo primerjajo s strategijami sošolcev in spoznavajo nove,
- argumentirano vrednotijo zanimivost, živost, ustreznost, razumljivost in jezikovno pravilnost svojega govornega nastopa oziroma »spisa« ter odpravljajo napake/pomanjkljivosti,
- vrednotijo svojo zmožnost govornega nastopanja oziroma pisanja enogovornih besedil ter načrtujejo, kako bi jo izboljšali,
- vrednotijo učinek pridobljenega procesnega in vsebinskega znanja na svojo zmožnost govornega nastopanja in pisanja spisov.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI SELEKTIVNEGA BRANJA

Učenci:

- berejo javno obvestilo v obliki seznama (glej razdelek Vsebine),¹⁰
- poimenujejo vrste seznama ter določajo okoliščine nastanka in uporabe takih seznamov ter tvorčev in prejemnikov namen,
- opisujejo zgradbo seznama ter vlogo njegovih besednih in nebesednih prvin,
- opisujejo svojo strategijo branja seznamov,
- povzemajo značilnosti selektivnega branja,
- iščejo dani podatek v seznamu (tudi v nebesednem delu),
- primerjajo, razvrščajo ... podatke s seznama,

¹⁰ V vsakem razredu si ogledajo najmanj eno tako besedilo.

- argumentirano vrednotijo ustreznost, razumljivost, nazornost in jezikovno pravilnost seznama ter predlagajo popravke/izboljšave,
- vrednotijo svojo zmožnost selektivnega branja in načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI IZPOLNJEVANJA OBRAZCEV

Učenci:

- si ogledajo obrazec (glej razdelek Vsebine),¹¹
- poimenujejo vrsto obrazca ter določajo okoliščine nastanka in uporabo takih obrazcev ter tvorčev in uporabnikov namen,
- opisujejo zgradbo obrazca ter vlogo njegovih besednih in nebesednih prvin,
- izpolnjujejo obrazec (z učiteljevo pomočjo ali samostojno),
- argumentirano vrednotijo ustreznost, razumljivost, nazornost in jezikovno pravilnost izpolnjenega obrazca ter predlagajo popravke/izboljšave,
- vrednotijo svojo zmožnost izpolnjevanja obrazcev in načrtujejo, kako bi jo izboljšali.

RAZVIJANJE JEZIKOVNE IN SLOGOVNE ZMOŽNOSTI TER ZMOŽNOSTI NEBESEDNEGA SPORAZUMEVANJA (ZA IZBOLJŠANJE SPORAZUMEVALNE ZMOŽNOSTI)¹²

Učenci razvijajo poimenovalno zmožnost tako, da:

- predstavijo pomen danih besed in stalnih besednih zvez ter jih smiselno uporabljajo v povedih,
- dopolnijo pomanjkljive definicije z definiranim pojmom,
- dodajajo protipomenke, sopomenke, podpomenke in nadpomenke ter besede iz iste besedne družine k danim besedam,
- delajo tvorjenke iz danih skladenjskih podstav (na primer samostalniške izpeljanke za vršilca dejanja, za dejanje oziroma glagolnike, samostalniške izpeljanke iz predložne zveze, samostalniške in pridevniške zloženke ipd.), pretvarjajo dane tvorjenke v (približne) skladenjske podstave,
- poimenujejo bitja, predmete, dejanja, lastnosti ... s knjižnimi besedami; izogibajo se ponovitvam,
- uporabljajo slovarske priročnike v knjižni in elektronski obliki (na primer SSKJ, Veliki slovar tujk),
- prepoznavajo in odpravljajo poimenovalne napake v svojih in tujih besedilih.

Učenci razvijajo skladenjsko zmožnost tako, da:

- predstavijo pomen dane povedi/zveze povedi,
- dopolnijo enostavčne povedi s pomensko in oblikovno pravilnimi besedami,

¹¹ V vsakem razredu si ogledajo najmanj eno tako besedilo.

¹² Učenci med razvijanjem vsake od navedenih zmožnosti presojujejo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na to svojo zmožnost ter izdelajo načrt za njeno izboljšanje.

- sprašujejo po danih delih povedi,
- dopolnijo (glavne) stavke z opisom vršilca/prizadetega/prejemnika/kraja/časa/načina dejanja iz glavnega stavka oziroma s stavčnim vzrokom/namenom/pogojem/izjemo dejanja iz glavnega stavka,
- utrjujejo in nadgrajujejo prepoznavanje logičnega razmerja (to je sočasnosti/nesočasnosti, vzročnosti, posledičnosti, namernosti ali pogojnosti) v zvezi iz dveh povedi ter njegovega izrekanja z vezniki oziroma s predlogi,
- v zvezi iz dveh povedi prepoznajo druga logična razmerja (to je stopnjevanost, nasprotje, pojasnilo ali sklep) ter jih izrazijo z ustreznimi vezniki,
- v povedih odpravljajo kritična mesta v svojem praktičnem obvladanju slovnice (na primer v sklanjanju posebnih samostalnikov, pridevnikov in osebnih zaimkov, vprašalnih zaimkov kdo/kaj in oziralnih zaimkov kdor/kar, v rabi povratnega svojilnega zaimka, oziralnih zaimkov ki oziroma kateri in čigar oziroma katerega/katere/katerih ter istostnih zaimkov enak oziroma isti, v tvorbi in spreganju velelnika, v tvorbi in rabi dovršnika in nedovršnika, v rabi protipomenskih predlogov in v tvorbi predložnih zvez, v stopnjevanju pridevnikov z obrazili, v rabi nedoločnika in namenilnika ipd.),
- poročajo o prvotnem govornem dogodku s premim govorom, z odvisnim govorom *ali s predložno zvezo* ter pretvarjajo premi govor v odvisnega, *tega pa v predložno zvezo*,
- strnjujejo podredno zložene povedi v enostavčne,
- razširjajo enostavčne povedi v podredno zložene,
- *pretvarjajo skladijsko zapletene povedi v preprostejše*,
- v zvezi povedi/v krajšem besedilu poiščejo besede, s katerimi je poimenovana ista prvina predmetnosti, in vrednotijo njihovo ustreznost; predstavljajo razloge za odpravljanje ponavljanja besede in navajajo še druge možnosti za nadomeščanje dane besede (na primer sopomenko, parafrazo, nadpomenko, osebni/svojilni/kazalni zaimek, izpust),
- v isti enostavčni povedi razvrstijo stavčne člene na razne načine in za vsako možnost povedo, v katerih okoliščinah bi bila pravilna,
- skladajo besede v povedi, povedi v zveze povedi oziroma replike v zveze replik ter pri tem upoštevajo njihova pomenska, oblikovna in aktualnostna razmerja,
- prepoznajo pomenske, oblikovne in aktualnostne napake v svojih in tujih besedilih ter jih odpravijo.

Učenci razvijajo pravorečno zmožnost tako, da:

- vadijo in utrjujejo knjižni izgovor besed, povedi in besedil,
- glasno izgovarjajo besede in opisujejo njihovo izreko, na primer predstavijo mesto naglasa,

naglašeni samoglasnik in njegovo trajanje, položajne variante zvočnika v, glasovno vrednost črke l in premene nezvočnikov (vendar pri tem ne uporabljajo strokovnih izrazov in naglasnih znamenj),

- med govornim nastopanjem in med pogovarjanjem z učiteljem govorijo čim bolj knjižno,
- prepoznajo pravorečne napake v svoji in tuji govorici ter jih odpravijo.

Učenci razvijajo pravopisno zmožnost tako, da:

- ob zapisanih besedah, povedih in besedilih spoznavajo, utrjujejo, poglobljajo in nadgrajujejo
 - pisanje kritičnih glasov,
 - izbiro variante predloga z/s in k/h,
 - pisanje glavnih in vrstilnih števnikov s številkami in z besedami,
 - pisanje prevzetih besed,
 - pisanje lastnih imen bitij,
 - pisanje svojilnih pridevnikov iz lastnih imen bitij,
 - pisanje imen prebivalcev krajev, držav,
 - pisanje eno-/večbesednih zemljepisnih lastnih imen,
 - pisanje eno-/večbesednih stvarnih lastnih imen,
 - pisanje vrstnih pridevnikov iz zemljepisnih lastnih imen,
 - pisanje občnih imen, nastalih iz lastnih,
 - pisanje imen praznikov,
 - pisanje imen jezikov,
 - pisanje imen pripadnikov ras,
 - *pisanje imen zgodovinskih obdobj in dogodkov,*
 - *pisanje imen pripadnikov obdobj, gibanj, nazorov, strank,*
 - *pisanje imen barv oziroma njihovih odtenkov,*
 - *pisanje zaimenskih, prislovnih in vezniških sklopov,*
 - rabo končnih ločil v eno-/večstavčnih povedih,
 - rabo vejice v večstavčnih povedih ter v povedih s polstavki,
 - zapis premege govora (s spremnim stavkom pred dobesednim navedkom ali za njim),
 - *rabo dvodelnega in predložnega pomišljaja,*
 - *rabo vezaja v prirednih zloženkah in v besedah, katerih prva sestavina je črka/številka,*
 - *rabo treh pik,*
 - pisanje okrajšav, kratic in simbolov,
 - *naštevanje v stolpcih,*
 - *navajanje virov na koncu zapisanega besedila,*
- svoja besedila členijo na odstavke, v njih upoštevajo pravopisna pravila, skrbijo za čitljivost in

estetskost pisave ter se ustrezno odločijo za pisanje s pisanimi oziroma tiskanimi črkami ipd.,

- uporabljajo pravopisne priročnike (v knjižni in elektronski obliki), pri oblikovanju besedil z računalnikom pa tudi urejevalnike besedil,
- prepoznajo pravopisne napake v svojih in tujih besedilih, jih odpravijo in utemeljijo svoje popravke.

Učenci razvijajo slogovno zmožnost tako, da:

- opazujejo svoje in tuje sporazumevanje v slovenščini v raznih okoliščinah, prepoznajo jezikovne zvrsti in jim določijo ustrezne okoliščine sporočanja,
- po poslušanju (svojih in tujih) pogovorov in govornih nastopov vrednotijo ustreznost jezikovne zvrsti in utemeljijo svoje mnenje, nato povedo, katera jezikovna zvrst bi bila ustrežnejša, in utemeljijo svoj predlog,
- sklepajo o okoliščinah nastanka besedila in povedo, iz katerih prvin besedila so jih prepoznali,
- pred tvorjenjem besedila razmišljajo o okoliščinah sporočanja in značilnostih dane besedilne vrste, med tvorjenjem pa izberejo okoliščinam in besedilni vrsti ustrezne besede, besedne zveze, stavčne vzorce ipd.,
- prirejajo isto besedilo za razne naslovnike in pojasnijo svoje priredbe,
- sopomenkam določijo slogovno vrednost in povedo, v katerih okoliščinah bi lahko uporabili slogovno zaznamovane besede,
- v besedilu/povedi poiščejo slogovno zaznamovane besede/oblike besed in jih zamenjajo s slogovno nezaznamovanimi; nato povedo, zakaj je (po njihovem mnenju) sporočevalec uporabil slogovno zaznamovane prvine,
- prepoznajo svoje in tuje slogovne napake, jih odpravijo in utemeljijo svoje popravke.

Učenci razvijajo zmožnost nebesednega sporazumevanja tako, da:

- naštejejo vidne in zvočne nebesedne spremljevalce govorjenja, jih ponazorijo ter predstavijo njihovo vlogo v govornih nastopih/pogovorih in njihov učinek na poslušalce/sogovorce,
- primerjajo nebesedne spremljevalce govorjenja v pogovorih in govornih nastopih, prepoznajo razlike in predstavijo pragmatične razloge zanje,
- poslušajo in gledajo govorce/sogovorce, opazujejo njihove nebesedne spremljevalce govorjenja, jih poimenujejo ter vrednotijo njihovo ustreznost in učinkovitost,
- med govornim nastopanjem/pogovarjanjem zavestno uporabljajo nebesedne spremljevalce govorjenja; nato sodelujejo v pogovoru o njihovi ustreznosti in učinkovitosti,
- v besedilu prepoznajo nebesedna zapisana sporočila (na primer piktograme, grafikone, zemljevide, fotografije), predstavijo njihovo vlogo ter vrednotijo njihovo nazornost, razumljivost in učinkovitost,

- pretvorijo zapisana besedila/njihove dele v nebesedna sporočila (na primer v grafikone),
- naštejejo nebesedne spremljevalce pisanja, jih ponazorijo ter predstavijo njihovo vlogo v zapisanih besedilih in njihov učinek na bralce,
- v zapisanih besedilih prepoznajo nebesedne spremljevalce pisanja, jih poimenujejo ter povedo, ali jih je pisec uporabil hote ali nehote in kako učinkujejo na bralca,
- med pisanjem/dopisovanjem zavestno uporabljajo nebesedne spremljevalce pisanja; nato sodelujejo v pogovoru o njihovi ustreznosti in učinkovitosti.

Razvijanje metajezikovne zmožnosti

Učenci postopoma usvajajo:

- načela uspešnega dvogovornega in enogovornega sporazumevanja in jih upoštevajo pri tvorjenju in sprejemanju besedil,
- strategije sprejemanja in tvorjenja neumetnostnih besedil in jih upoštevajo pri tvorjenju in sprejemanju besedil,
- merila za vrednotenje besedil in jih upoštevajo pri vrednotenju svojih in tujih besedil,
- merila za vrednotenje zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil in jih upoštevajo pri vrednotenju svoje in tuje zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil,
- značilnosti tistih besedilnih vrst, ki jih nato sami tvorijo (glej seznam besedilnih vrst v sklopih Razvijanje zmožnosti pogovarjanja, Razvijanje zmožnosti dopisovanja, Razvijanje zmožnosti kritičnega sprejemanja enogovornih neumetnostnih besedil in Razvijanje zmožnosti tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil); svoje znanje o značilnostih dane besedilne vrste nato uporabijo (in tudi preverijo) tako, da tvorijo besedilo iste vrste.

Učenci sistematično opazujejo lastnosti besede, sestavo stavka, povedi, enogovornega in dvogovornega besedila ter dejavno, problemsko in procesno spoznajo strokovne izraze zanje (glej razdelek Vsebine); te uporabljajo, razumejo in ponazorijo s svojimi primeri ali s primeri iz besedila.

Učenci dejavno, problemsko in procesno spoznavajo razločevalne značilnosti enogovornega in dvogovornega, umetnostnega in neumetnostnega, objektivnega in subjektivnega, opisovalnega in pripovedovalnega, prikazovalnega in propagandnega ter praktičnosporazumevalnega, uradovalnega, publicističnega in strokovnega besedila.

Učenci sproti vrednotijo učinek pridobljenega procesnega in vsebinskega znanja ter nato izdelajo načrt za odpravo svojih težav.

B. Vsebine

1. Besedilne vrste

7. razred	8. razred	9. razred						
Vrste pogovorov: <ul style="list-style-type: none"> neuradni in uradni <i>osebni/telefonski</i> raziskovalni pogovor, neuradni in uradni <i>osebni/telefonski</i> prepričevalni pogovor, neuradni in uradni <i>osebni/telefonski</i> pogajalni pogovor. 								
Vrste dopisov: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> neuradno in uradno pismo, neuradno, uradno in javno vabilo, </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> neuradna in uradna zahvala, neuradno in uradno opravičilo, </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> uradna prošnja, <i>neuradno in uradno sožalje.</i> </td> </tr> </table>			<ul style="list-style-type: none"> neuradno in uradno pismo, neuradno, uradno in javno vabilo, 	<ul style="list-style-type: none"> neuradna in uradna zahvala, neuradno in uradno opravičilo, 	<ul style="list-style-type: none"> uradna prošnja, <i>neuradno in uradno sožalje.</i> 			
<ul style="list-style-type: none"> neuradno in uradno pismo, neuradno, uradno in javno vabilo, 	<ul style="list-style-type: none"> neuradna in uradna zahvala, neuradno in uradno opravičilo, 	<ul style="list-style-type: none"> uradna prošnja, <i>neuradno in uradno sožalje.</i> 						
Vrste besedil za sprejemanje: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> publicistično besedilo katere koli vrste (na primer <i>intervju/poročilo</i> idr.), opis kraja, opis države, definicija pojma, opis življenja osebe, <i>opis življenja ljudi v dani državi/skupnosti.</i> </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis naprave, opis postopka, opis in <i>razlaga nastanka</i> naravnega pojava, nasvet strokovnjaka, besedilo ekonomske propagande. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis in oznaka osebe, življenjepis, <i>opis poti,</i> ocena besedila, knjige, članka, <i>pripoved o življenju oseb.</i> </td> </tr> </table>			<ul style="list-style-type: none"> publicistično besedilo katere koli vrste (na primer <i>intervju/poročilo</i> idr.), opis kraja, opis države, definicija pojma, opis življenja osebe, <i>opis življenja ljudi v dani državi/skupnosti.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> opis naprave, opis postopka, opis in <i>razlaga nastanka</i> naravnega pojava, nasvet strokovnjaka, besedilo ekonomske propagande. 	<ul style="list-style-type: none"> opis in oznaka osebe, življenjepis, <i>opis poti,</i> ocena besedila, knjige, članka, <i>pripoved o življenju oseb.</i> 			
<ul style="list-style-type: none"> publicistično besedilo katere koli vrste (na primer <i>intervju/poročilo</i> idr.), opis kraja, opis države, definicija pojma, opis življenja osebe, <i>opis življenja ljudi v dani državi/skupnosti.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> opis naprave, opis postopka, opis in <i>razlaga nastanka</i> naravnega pojava, nasvet strokovnjaka, besedilo ekonomske propagande. 	<ul style="list-style-type: none"> opis in oznaka osebe, življenjepis, <i>opis poti,</i> ocena besedila, knjige, članka, <i>pripoved o življenju oseb.</i> 						
Vrste besedil za tvorjenje: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="3"> <ul style="list-style-type: none"> pripovedovalno besedilo o svojih doživetjih, obnova neumetnostnega ali umetnostnega besedila, predstavitev svojih poklicnih načrtov, poročilo <i>o zanimivih/aktualnih dogodkih,</i> <i>predstavitev svojega doživljanja aktualnih dogodkov in svojega mnenja o njih,</i> besedilo tiste vrste, ki so jo pred tem že sprejemali, in sicer: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis življenja osebe, opis države, opis kraja, opis življenja ljudi v dani državi/skupnosti. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis naprave, opis postopka, <i>razlaga nastanka</i> naravnega pojava, <i>besedilo ekonomske</i> propagande. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis in oznaka osebe, življenjepis, ocena besedila, knjige, članka, <i>pripoved o življenju oseb.</i> </td> </tr> </table> </td> </tr> </table>			<ul style="list-style-type: none"> pripovedovalno besedilo o svojih doživetjih, obnova neumetnostnega ali umetnostnega besedila, predstavitev svojih poklicnih načrtov, poročilo <i>o zanimivih/aktualnih dogodkih,</i> <i>predstavitev svojega doživljanja aktualnih dogodkov in svojega mnenja o njih,</i> besedilo tiste vrste, ki so jo pred tem že sprejemali, in sicer: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis življenja osebe, opis države, opis kraja, opis življenja ljudi v dani državi/skupnosti. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis naprave, opis postopka, <i>razlaga nastanka</i> naravnega pojava, <i>besedilo ekonomske</i> propagande. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis in oznaka osebe, življenjepis, ocena besedila, knjige, članka, <i>pripoved o življenju oseb.</i> </td> </tr> </table> 			<ul style="list-style-type: none"> opis življenja osebe, opis države, opis kraja, opis življenja ljudi v dani državi/skupnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> opis naprave, opis postopka, <i>razlaga nastanka</i> naravnega pojava, <i>besedilo ekonomske</i> propagande. 	<ul style="list-style-type: none"> opis in oznaka osebe, življenjepis, ocena besedila, knjige, članka, <i>pripoved o življenju oseb.</i>
<ul style="list-style-type: none"> pripovedovalno besedilo o svojih doživetjih, obnova neumetnostnega ali umetnostnega besedila, predstavitev svojih poklicnih načrtov, poročilo <i>o zanimivih/aktualnih dogodkih,</i> <i>predstavitev svojega doživljanja aktualnih dogodkov in svojega mnenja o njih,</i> besedilo tiste vrste, ki so jo pred tem že sprejemali, in sicer: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis življenja osebe, opis države, opis kraja, opis življenja ljudi v dani državi/skupnosti. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis naprave, opis postopka, <i>razlaga nastanka</i> naravnega pojava, <i>besedilo ekonomske</i> propagande. </td> <td style="width: 33%; vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> opis in oznaka osebe, življenjepis, ocena besedila, knjige, članka, <i>pripoved o življenju oseb.</i> </td> </tr> </table> 			<ul style="list-style-type: none"> opis življenja osebe, opis države, opis kraja, opis življenja ljudi v dani državi/skupnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> opis naprave, opis postopka, <i>razlaga nastanka</i> naravnega pojava, <i>besedilo ekonomske</i> propagande. 	<ul style="list-style-type: none"> opis in oznaka osebe, življenjepis, ocena besedila, knjige, članka, <i>pripoved o življenju oseb.</i> 			
<ul style="list-style-type: none"> opis življenja osebe, opis države, opis kraja, opis življenja ljudi v dani državi/skupnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> opis naprave, opis postopka, <i>razlaga nastanka</i> naravnega pojava, <i>besedilo ekonomske</i> propagande. 	<ul style="list-style-type: none"> opis in oznaka osebe, življenjepis, ocena besedila, knjige, članka, <i>pripoved o življenju oseb.</i> 						

Vrste seznamov:

- *teletekst/športni spored/kulturni spored ipd.*

Vrste obrazcev:

- *poštni/bančni obrazec ipd.*

2. Jezikoslovni izrazi

Učenci uporabljajo naslednje jezikoslovne izraze, ki so jih prvotno spoznali in usvojili pri pouku italijanščine kot maternega jezika:

7.	- knjižni zborni jezik, knjižni pogovorni jezik, narečje,- stalna besedna zveza,- svojilni zaimek, povratni svojilni zaimek,- vprašalni zaimek,- oziralni zaimek,- kazalni zaimek,- povedni, velelni in pogojni naklon, povednik, velelnik in pogojnik,- predlog,- stavek,- stavčni člen: povedek, osebek, predmet, prislovno določilo (kraja, časa, načina, vzroka),- neuradno in uradno pismo, neuradno, uradno in javno vabilo,- opis življenja osebe/države,- definicija pojma,- seznam (vrsta),
8.	- sleng,- slogovno zaznamovana beseda, slogovno nezaznamovana beseda,- domača beseda, prevzeta beseda,- glagolski vid, nedovršnik, dovršnik,- veznik, nepravi veznik (vezniška beseda),- enostavčna poved, dvostavčna/zložena poved,- podredno zložena poved,- glavni stavek, odvisni stavek/odvisnik (osebkov, predmetni, časovni, krajevni, načinovni, vzročni, namerni, pogojni, dopustni, prilastkov),- umetnostno, neumetnostno besedilo,- subjektivno, objektivno besedilo,- neuradna in uradna zahvala, opravičilo,- opis naprave/postopka, razlaga nastanka naravnega pojava, nasvet strokovnjaka,

9.

- seznam (vrsta),
- zamejci in izseljenci,
- tvorjenka, netvorjenka,
- medmet,
- članek,
- tvorni in trpni stavek,
- priredno zložena poved,
- praktičnosporazumevalno, uradnovalno, strokovno, publicistično besedilo,
- uradna prošnja, neuradno in uradno sožalje,
- opis in oznaka osebe, življenjepiš, opis poti, ocena besedila,
- seznam (vrsta).

3.3.2 Področje: Književnost

A. Operativni cilji

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI Z BRANJEM, POSLUŠANJEM/GLEDANJEM UPRIZORITEV UMETNOSTNIH BESEDIL IN GOVORJENJEM, PISANJEM O NJIH

7. razred

8. razred

9. razred

KNJIŽEVNA BESEDILA

Učenci:

- spoznavajo obvezna in v učnem načrtu predlagana oziroma druga književna besedila po izbiri učitelja in učencev (na primer besedila lokalnih avtorjev in besedila, povezana z aktualnimi dogodki ipd.);
- razvijajo recepcijsko zmožnost, to je zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil;
- besedila medbesedilno primerjajo in vrednotijo;
- ugotavljajo razlike med estetsko polnovredno in trivialno/zabavno književnostjo.

PRVINE KNJIŽEVNEGA BESEDILA

1. Književna oseba

Učenci:

- ločujejo glavne in stranske književne osebe in utemeljujejo svoje ugotovitve; zaznavajo, primerjajo *ter presojujejo* ravnanje in govorjenje/mišljenje oseb,
- prepoznajo književno osebo, ki jim je blizu (značaj, ravnanje, način razmišljanja, zunajliterarni razlogi); do osebe vzpostavijo tudi kritično razdaljo,
- vživljajo se v književno osebo, ki je drugačna od njih, in se od nje kritično distancirajo,
- prepoznavajo značilnosti socialnega položaja književnih oseb; poskušajo razumeti tudi psihološke *in etične* lastnosti posamezne osebe; ozaveščajo značilnosti književnih oseb v trivialnih/zabavnih besedilih in jih primerjajo z osebami v drugih besedilih,
- prepoznavajo motive za ravnanje književnih oseb (namere, misli, čustva ipd.) in jih primerjajo s svojim pogledom na svet; razumejo socialne motive za ravnanje oseb.

2. Književni prostor in čas

Učenci:

- oblikujejo čutnodomišljjske predstave književnega prostora; ugotavljajo, v kateri dogajalni čas je postavljeno dogajanje,
- zavedanje književnega prostora in časa gradijo (tudi) z uporabljenimi jezikovnimi sredstvi (časovna in socialna zvrstnost),
- dogajalni prostor in čas povezujejo s temo književnega besedila,
- ozaveščajo značilnosti dogajalnega prostora v trivialnem/zabavnem besedilu in jih primerjajo z značilnostmi v estetsko polnovrednem književnem besedilu.

3. Dogajanje, motiv, tema/sporočilo, snov

Učenci:

- opazujejo vzročno-posledična in časovna razmerja med dogodki v besedilu (zgodba/fabula),
- kronološko razvrščajo dogodke, tudi ko gre za analitično oziroma retrospektivno dogajalno zgradbo,
- ločijo glavno in stransko dogajanje ter dogajanje v različnih časih in na različnih krajih,
- obnavljajo/povzemajo dogajanje (podrobno in strnjeno),
- spoznavajo značilnosti dogajanja v trivialnem/zabavnem besedilu (klišeiziranost),
 - zaznavajo zaviranje in pospešitve dogajanja,

- določajo motive v književnem besedilu,
- doživljajo pesemske slike in se zavedajo njihovega učinka na bralca (razpoloženjskost, čustveni odzivi v povezavi z jezikovno rabo),
- izluščijo osrednjo idejo (sporočilo) in temo književnega besedila,
- opazujejo razvijanje teme v besedilu: na primer na dogajalni ravni (izpostavljeni so vsi bistveni dogodki oziroma samostojno jih je treba ugotoviti/predvideti/brati med vrsticami), na jezikovni ravni (povedano je naravnost oziroma izraženo je metaforično), na ravni časovne ureditve dogajanja (kronološko oziroma retrospektivno razvrščanje) ipd.; *primerjajo in presojujejo tematsko sorodna besedila glede na razvijanje teme,*
- ločijo ljubezensko, socialno, razpoloženjsko, domovinsko temo,
- prepoznavajo snov (na primer zgodovinski dogodki) in opazujejo njeno preoblikovanje v besedilno stvarnost.

4. Avtor – pripovedovalec

Učenci:

- ločijo avtorja književnega besedila od pripovedovalca,
- prepoznavajo vsevednega pripovedovalca (opombe/komentar pripovedovalca, 3. oseba, preteklik),
- prepoznavajo prvoosebne pripovedovalca in *lirskega izpovedovalca (1. oseba, sedanjik).*

5. Književna perspektiva

Učenci:

- doživljajo, prepoznavajo in razumejo komično književno perspektivo; najdejo humorne prvine v književnem besedilu in ugotavljajo, zakaj vzbujajo smeh (povezovanje z jezikovno rabo),
- *doživljajo in prepoznavajo tragično književno perspektivo.*

KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE

Učenci:

- doživljajo, razčlenjujejo in vrednotijo književna besedila,

- poznajo temeljna določila književnih zvrsti/vrst,
- spoznanja o književnih vrstah in zvrsteh primerjajo, utemeljujejo in sintetizirajo.

1. Poezija

Učenci:

- ritem pesmi povezujejo z besedilno stvarnostjo in s sporočilnostjo,
- v pesmi prepoznajo in poimenujejo podobnoglasje/onomatopejo; ugotavljajo učinek v pesmi,
- v besedilu poiščejo rimo in ugotavljajo/opazujejo njen učinek v pesmi; povezujejo jo s sporočilnostjo pesmi,
 - *prepoznajo in ločujejo zaporedno in oklepajočo rimo,*
 - *prepoznajo in ločujejo aliteracijo in asonanco,*
 - *ugotavljajo razliko med rimo in asonanco ter spoznanja povežejo z razpoloženjsko ravnijo pesmi; ugotavljajo učinek na doživljanje bralca,*
- zaznavajo likovno podobo pesmi,
- prepoznajo učinek posebne jezikovne rabe na bralca (doživljanje):
 - razumejo besede/besedne zveze z več pomeni v sobesedilu,
 - zaznavajo in poimenujejo besede/besedne zveze s prenesenim pomenom oziroma posebnosti na ravni rabe: primera, posebljenje/poosebitev, okrasni pridevek in nagovor/ogovor; opazujejo in razumevajo pesniško sredstvo in ugotavljajo njegovo vlogo na pomenski ravni konkretne pesmi (pomenotvorna vloga); *zaznavajo estetski učinek pesniškega sredstva,*
 - *razložijo nastanek primere,*
- zaznavajo zamenjavo besednega reda/inverzijo; razumejo njegovo/njeno vlogo v pesmi, poimenujejo pesniško sredstvo,
- zaznavajo in opazujejo rabo določenih slogovnih sredstev (sopomenke, nadpomenke, tvorjenke ...) v pesmi glede na časovno in čustveno zaznamovanost,
- zaznavajo, opazujejo in poimenujejo pretiravanje,
- zaznavajo, opazujejo ter kasneje poimenujejo stopnjevanje in refren (pripev),
- zaznavajo, opazujejo govorniško vprašanje, ob koncu triletja ga tudi poimenujejo,
- razumejo razliko med lirsko in epsko pesmijo in to dokažejo z izpostavljanjem značilnosti obravnavane pesmi,
 - *prepoznajo ep, balado, romanco in sonet; ob izbranem*

primeru znajo razložiti bistvene ~~preglavite~~ ^{poglavite} značilnosti; pri vrednotenju posamezne pesmi opazujejo tudi vrstne značilnosti.

2. Proza

Po metodi dolgega branja doživijo skupaj najmanj eno književno besedilo vsako leto.

Učenci:

- opazujejo in utemeljujejo vlogo zaznamovanih slogovnih prvin v književnem besedilu,
- v književnem besedilu najdejo primere, s katerimi ponazorijo slogovne postopke: opisovanje (opis), subjektivno opisovanje (oris), označevanje (označitev književne osebe), pripovedovanje, dvogovor,
- poznavanje značilnosti pripovednih vrst izpostavljajo pri primerjanju in vrednotenju književnih besedil iste vrste:

7.	- basen prepoznavajo po tipiziranih, večinoma živalskih likih, ki se vedejo kot ljudje, in kratki zaokroženi zgodbi, usmerjeni k poanti, ki jo pojasni nauk,
- ugotavljajo zgodovinsko, mitološko, domišljijско ozadje razlagalne/zgodovinske pripovedke in bajke ter prepoznavajo vlogo bajeslovnih bitij in junakov,
8.	- roman prepoznavajo kot najobširnejše prozno delo, v katerem je veliko dogodkov, več oseb, različnih dogajalnih prostorov ipd.,
- <i>novelo prepoznavajo po zgoščenosti dogajanja – malo oseb in dogodkov,</i>
9.	- črtico prepoznajo kot kratko pripoved o enem dogodku/doživetju; v ospredju so čustva, razpoloženje osebe.

3. Dramatika

Učenci:

- ločujejo govor dramskih oseb in informacije o prostoru, času, videzu, načinu govorjenja, ravnanju oseb, njihovem čustvovanju ipd. (odrska navodila),
• opazujejo in razumejo komično perspektivo v komediji oziroma književnem besedilu.

GLEDALIŠČE, RADIJSKA IGRA IN FILM

Učenci:

- doživljanje in vrednotenje predstav izražajo govorno/pisno,
- si ozaveščajo značilnosti medijskih predelav/realizacij/aktualizacij književnih besedil oziroma

temeljne značilnosti posameznih medijev,

- posamezne predstave primerjajo s književnim besedilom; doživljanje, razumevanje in vrednotenje izražajo govorno/pisno.

Gledališka/lutkovna predstava

Učenci:

- razumejo dramsko dogajanje in odnose med dramskimi osebami; ločijo glavno in stransko dogajanje – pozorni so na to, kako so v predstavi prikazani (neposredno/posredno),
- spoznavajo prvine gledališke predstave (dejanje/prizori, igralci/igra, kostumi, scena, rekviziti, luč/osvetlitev, zvočna oprema) – izpostavljajo in presojujejo njihovo vlogo pri doživljanju in razumevanju gledališkega dogodka,
- zaznavajo in izpostavljajo morebitne humorne prvine v dramski predstavi oziroma z izpostavljanjem značilnosti dokazujejo razumevanje komične/*tragične* perspektive pri komediji/*tragediji*.

Radijska igra

Učenci:

- na podlagi zvočnih informacij oblikujejo čutnodomišljjske predstave književnih oseb (videz, osebnostne lastnosti, motivi za ravnanje), dogajalnega prostora in časa ter drugih okoliščin dogajanja; svoje ugotovitve primerjajo in utemeljujejo,
- vrednotijo radijsko igro; pri tem upoštevajo nazornost glasovne predstavitve oseb in prostora, ustreznost in učinkovitost zvočne opreme dogajanja ipd.

Filmska predstava

Učenci:

- *doživljajo, razumejo in vrednotijo filmsko predstavo (dogajanje, odnosi med osebami ipd),*
- *izpostavljajo značilnosti žanra (filmsko izražanje) v primerjavi z gledališčem,*
- *razlikujejo umetniški in trivialni/zabavni filmi (klišeiziranost na ravni dogajanja, oseb, dogajalnega prostora ipd.) in se do obeh opredeljujejo.*

Primerjanje gledališke/filmske izraznosti s književnim besedilom (izbrana besedila in predstave)

Učenci:

- izpostavljajo značilnosti predstavitev oseb, dogajalnega prostora in časa v književnem besedilu in gledališki predstavi/filmu,
- prepoznavajo motive za ravnanje književnih oseb (socialne, psihološke, *etične*),

- zaznavajo sklenjenost dogajanja,
- opisujejo perspektivo (komična, *tragična*).

RAZVIJANJE RECEPCIJSKE ZMOŽNOSTI S TVORJENJEM/(PO)USTVARJANJEM OB UMETNOSTNIH BESEDILIH (PISANJE, INTERPRETATIVNO BRANJE, GOVORJENJE)

7. razred	8. razred	9. razred
-----------	-----------	-----------

Učenci:

- ustvarjanje umetnostnega besedila prepoznavajo kot poseben položaj, kar zaznavajo v procesu tvorjenja (po)ustvarjalnega besedila, ko sami oblikujejo besedilni svet in se pri tem opirajo na svoje (medbesedilne) izkušnje in znanje;
- razvijajo recepcijsko zmožnost (doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnih besedil), tako da se govorno (po)ustvarjalno in/ali »strokovno« (govorni nastopi) odzivajo na književna besedila oziroma pišejo (po)ustvarjalna besedila, ki vključujejo prvine umetnostnega jezika in/ali druge značilnosti književnih besedil.

1. Pisanje

Učenci izberejo dve ali tri možnosti, ponujene v naslednjih točkah, oziroma najdejo svoji/svoje možnosti:

- razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književne osebe:
 - ustvarjajo nove književne osebe; sestavijo jih iz oseb, ki so jih spoznali v drugih književnih delih/ filmu/realnem življenju, ali pa jih tvorijo po analogiji z osebami iz znanega književnega besedila,
 - pišejo nove prigode znanih književnih oseb,
 - presajajo osebe iz enega književnega dela v zgodbo drugega dela,
 - pišejo realistične/fantastične sestavke, v katerih se prepoznajo različni motivi za ravnanje književnih oseb (socialni, psihološki, *etični*);
- razvijajo zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa:
 - ustvarjajo nove domišljjske svetove – dogajanje postavljajo v preteklost, sedanost in prihodnost; z omenjanjem okoliščin, dogodkov in predmetov izražajo dogajalni čas (neposredni podatki), pomagajo si tudi s časovno oziroma socialnozvrstno zaznamovanimi besedami (posredni podatki: arhaizmi, neologizmi, slengizmi ipd.);
- razvijajo zmožnost razumevanja dogajanja in teme (motivov/snovi) v književnem besedilu:
 - tvorijo domišljjsko pripoved s sintetično/retrospektivno dogajalno zgradbo,
 - tvorijo nova pripovedna besedila na določeno temo s podobnimi/različnimi motivi;
- ločijo avtorja in pripovedovalca:

- tvorijo besedila, tako da privzemajo vlogo vsevednega/prvoosebnega pripovedovalca ali *lirskega izpovedovalca*;
- prepoznajo književno perspektivo:
 - v (po)ustvarjalnih besedilih vzpostavljajo komično/*tragično* književno perspektivo.

Razvijanje recepcijske zmožnosti

Učenci dokazujejo zmožnost razumevanja književnih besedil tako, da tvorijo (po)ustvarjalna besedila oziroma fragmente besedil (pisno/govorno); pri tem upoštevajo že znane značilnosti književne vrste.

1. Poezija

Učenci:

- samostojno tvorijo nove pesemske slike (v povezavi z določeno temo),
- v povezavi s pesemsko sliko iz obravnavane pesmi tvorijo nove primere, poosebitve, okrasne pridevke in preproste metafore,
- razumevanje vloge zvočnega, besednega, skladenjskega in besedilnega sloga na pomenski *in estetski* ravni pesmi ponazarjajo tako, da jih zamenjujejo z nevtralnimi jezikovnimi sredstvi in vrednotijo učinek teh zamenjav v pesmi,
- tvorijo likovno pesem/pesem lepljenko v povezavi z določeno ali samostojno izbrano temo,
 - *tvorijo aliteracije in asonance (po analogiji),,*
 - preoblikujejo pesniško besedilo v prozno, *in nasprotno* (parafraziranje).

2. Proza

Učenci izberejo eno predlagano enoto ali predlagajo svojo:

- povestim in romanom dopisujejo nove predzgodbe, konce ali »manjkajoča« epizodna poglavja,
- krajše literarno delo preoblikujejo v strip, in nasprotno,
- ustvarjalen in kritičen dialog z besedilom vzpostavljajo tako, da posnemajo njegov jezik in slog, spreminjajo socialno in funkcijsko zvrstnost jezika v besedilu ter ga slogovno preoblikujejo (prestavljanje dogajanja v sodobnost ali v drug prostor, parodija, travestija),
- razvijajo zmožnost razumevanja in prepoznavanja pripovednih vrst, tako da pišejo izvirna besedila in pri tem upoštevajo žanrska določila teh vrst; upoštevajo tudi značilnosti pripovedne zgradbe, sloga in sporočevalnega postopka;
- napišejo/zapišejo (izbirno ena enota):

7.	- basen/bajko,
	- pripovedke, bajke (skupinsko zbirajo ustno izročilo in ga zapišejo),
8.	- fantastično zgodbo (osnova: ljudske pripovedi/antični miti),

- fabulativno pismo/fiktivni dnevnik,
 - kratko realistično pripoved na podlagi časopisne vesti (zakonitosti realnega sveta, trden vzročno-posledični dogajalni sistem),
9. - črtico.

3. Dramatika

Učenci:

- razvijajo zmožnost doživljanja in razumevanja dramskega besedila, tako da (izbirno ena enota):

- 7. - dramtizirajo pripovedno/pesemsko besedilo,
- napišejo krajše dramsko besedilo,
- 8. - posnamejo kratko radijsko igro,
- pišejo komične dramske fragmente in prizore,
- 9. - v izvirnem besedilu posnemajo slog dramskega besedila.

2 INTERPRETATIVNO BRANJE KNJIŽEVNIH BESEDIL

Učenci:

- izražajo doživljanje in razumevanje literarnega besedila z glasnim branjem, pri katerem z glasom (so)oblikujejo besedilno stvarnost.

1. Poezija

Učenci:

- razumljivo in doživeto recitirajo/deklamirajo – slušne prvine svojega govora (glasovno barvanje, intonacija, register, poudarjanje, glasnost, premori, hitrost) uskladijo s sporočilnostjo/razpoloženjem pesmi.

2. Proza

Učenci:

- razumljivo in interpretativno berejo književno besedilo – slušne prvine govora uskladijo z dogajanjem v književnem besedilu.

3. Dramatika

Učenci:

- glasno berejo krajše dramsko besedilo po vlogah – izražajo spremembe razpoloženja oseb, govorijo čim bolj naravno (v skladu z dogajanjem in okoliščinami dogajanja);
- v igri vlog improvizirajo dramske fragmente (dialoge).

Možnosti (izbirno ena ali dve enoti):

Učenci:

- v razrednem gledališču uprizorijo odlomek iz dramskega dela ali krajše dramsko besedilo (izdelajo osnutke za sceno, kostume in rekvizite; razdelijo si vloge: režiser, igralci, scenograf, kostumograf, glasbeni opremljevalec idr.),
- uprizorijo lastno dramatizacijo krajšega besedila,
- oblikujejo in posnamejo kratko radijsko igro – govorno plast dopolnjujejo z radiofonskimi prvinami (šumi, glasba, drugi zvoki).

3 GOVORNI NASTOPI

Učenci:

- samostojno izberejo temo in svoj izbor utemeljijo,
- govorijo prosto in čim bolj naravno; upoštevajo slovnična pravila, okoliščine sporočanja (strategije in načela učinkovitega govornega nastopanja so spoznali in usvojili pri jezikovnem pouku),
- prepričljivost dosegajo s premišljeno pripravo govornega nastopa na ravni razvijanja teme,
- poznajo in pri govorjenju upoštevajo zvočne in vidne prvine govora.

1. »Književnostrokovni« govorni nastopi (obravnavajo književnega besedila)

- predstavitev v šoli obravnavanega književnega besedila (avtor, vsebinske in slogovne značilnosti, zvrst/vrsta besedila, ovrednotenje besedila s sklicevanjem na značilnosti besedila, ponazoritve z zgledi iz besedila),
- primerjava dveh književnih besedil (tema, književne osebe, dogajanje, kraj in čas dogajanja, zvrst/vrsta, slogovne značilnosti, literarnozgodovinsko obdobje idr.),
- predstavitev avtorja/-ev in njegovega/njihovih dela/del – predstavitev teme govornega nastopa in pojasnilo glede odločitve za temo; bio- in bibliografski podatki o avtorju/-ih, izbor slikovnega materiala; ponazoritev dela/del z odlomki iz književnega/-ih besedila/besedil, navedki iz strokovne literature (na primer Slovenske književne ustvarjalke, Sopotniki moderne idr.),
- intervju z ustvarjalcem (lahko tudi fiktivni intervju, na primer s F. Prešernom) – predstavitev življenja in dela avtorja, bistvene ključne značilnosti njegovega dela: književno obdobje, zvrstna/vrstna označitev, tema/ideja ipd.,
- predstavitev bralnega interesa med učenci oziroma najbolj priljubljenih književnih del (anketa) – vprašalnik o določenem književnem/-ih besedilu/-ih, predstavitev in interpretacija rezultatov anketiranja ipd. (na primer vprašanja o priljubljenosti določene/-ih knjige/knjig in razlogov za to

– upoštevanje vsebinskih in slogovnih značilnosti besedila/besedil).

2. (Po)ustvarjalni govorni nastopi

- recitacija/deklamacija učenčeve lastne pesmi oziroma (po)ustvarjalne predelave izbrane pesmi, navajanje pesmi različnih avtorjev z isto temo/tematiko, izpostavitve temeljnih podobnosti in razlik med temi besedili, utemeljitev odločitve za predstavitev lastnega besedila,
- priprava in predstavitev parodije/travestije znanega književnega besedila, utemeljitev izbora književnega besedila za predelavo in izpostavitve poglavitnih potez poustvarjalnega postopka,
- nastop z dramskim monologom in orisna predstavitev celotnega književnega besedila, utemeljitev izbire besedila oziroma sodelovanje pri predstavitvi dramskega prizora (skupinsko delo), pri čemer mora biti razviden delež vsakega udeleženca pri pripravi govornega nastopa (izbira besedila, načrtovanje nastopa, oblikovanje posamezne vloge ipd.).

B. Vsebine

1. Pridobivanje literarnovednega znanja

Učenci poznajo in uporabljajo naslednje strokovne izraze ter jih znajo opisati:

7.	- komična perspektiva,- ljubezenska tema(tika),- vsevedni pripovedovalec,- lirska in epska pesem,- ritem,- onomatopeja/podobnoglasje,- nagovor/ogovor,- pretiravanje,- inverzija,- basen,- pripovedka,- bajka,
8.	- socialna tema(tika),- kitica: štirivrstičnica, trivrstičnica,- rima,- refren,

	<ul style="list-style-type: none"> - primera, - okrasni pridevek, - stopnjevanje, - ep (pesnitev), - balada, - romanca, - sonet, - roman, - komedija, - dialog/dvogovor, - odrska navodila,
9.	<ul style="list-style-type: none"> - tema, - sporočilnost književnega besedila, - razpoloženska, domovinska tema(tika), - prvoosebni pripovedovalec, <i>lirski izpovedovalec</i>, - svobodni verz, - likovna pesem, - govorniško vprašanje, - <i>novela</i>, - črtica, - literarnozgodovinska obdobja in smeri: pismenstvo, protestantizem, razsvetljenstvo, romantika, realizem, moderna (nova romantika), književnost po 2. svetovni vojni, sodobna književnost.

2. Učenci pregledno poznajo književnike in njihova dela:

7.	<p>Fran Levstik</p> <p>Josip Jurčič</p> <p>Prežihov Voranc</p> <p>Tone Pavček</p>
8.	<p>Anton Tomaž Linhart</p> <p>Valentin Vodnik</p> <p>France Prešeren</p> <p>Janko Kersnik</p>

	Ivan Tavčar
	Anton Aškerc
	Janez Menart
	Niko Grafenauer
9.	Primož Trubar
	Simon Gregorčič
	Ivan Cankar
	Oton Župančič
	Josip Murn
	Dragotin Kette
	Srečko Kosovel
	Ciril Kosmač

Učenci navedejo pogloblitve značilnosti literarnih obdobj in smeri ter izbrane predstavnike in njihova dela. Avtorje tudi razvrščajo v literarna obdobja.

3 Obvezna besedila

7.	<ul style="list-style-type: none"> • Ljudska: Pegam in Lambergar • T. Pavček: Pesem • F. Levstik: Martin Krpan (celotno besedilo)
8.	<ul style="list-style-type: none"> • F. Prešeren: Povodni mož • N. Grafenauer: Življenje • J. Kersnik: Mačkova očeta (celotno besedilo)
9.	<ul style="list-style-type: none"> • F. Prešeren: Zdravljica • O. Župančič: Žebljarska • I. Cankar: Bobi (celotno besedilo)

2. Predlagana besedila za uresničevanje ciljev književnega pouka in domače branje učencev

7. razred	8. razred	9. razred
PROZA		
<p><i>Kratka proza iz Slovenske Istre</i> (Tomšič: <i>noč je moja, dan je tvoj</i>; Morato: <i>Mrak ino jutrnja</i>) <i>Ljudski pregovori in reki</i> <i>Ljudska: Volkodlak, Sam, Škrgat,</i> <i>Vesoljni potop</i> Tomšič: <i>Začarana hiša</i> Nazor: <i>Orač Dragonja</i> Golob: <i>Ljudske modrosti</i> Muck: <i>Pod milim nebom</i> Javoršek: <i>Ajša Najša in ljubezen</i></p>	<p><i>Mal: Ponedeljek nekega poletja</i> Muck: <i>Hči Lune</i> Jurca: <i>Fant me gleda, Ko zorijo jagode</i> Tavčar: <i>Tržačan, Holekova Nežika</i> Bohinc: <i>Sanje neke Sanje</i> Kersnik: <i>Mačkova očeta</i></p>	<p><i>Bevk: Kaplan Martin Čedermac</i> Messner: <i>Job/Gluha loza na Koroškem</i> <i>Brižinski spomeniki</i> Trubar: <i>katemizem z 2 izlajgama/ Pesem o stvarjenju</i> Kveder: <i>Potovalci</i> Cankar: <i>Gospod stotnik, Bobi,</i> <i>Skodelica kave/Mater je zatajil</i> Kocbek: <i>Iz dnevnika</i> Kosmač: <i>Gosenica</i></p>
POEZIJA		
<p><i>Slovenska ljudska pesem iz Slovenske Istre</i> <i>Ljudska: Peter Klepec, Galjot, Graščakov vrtnar, Desetnica</i> Pavček: <i>Tolovaj iz Ajdovske jame</i> Košuta: <i>Stegnjeni prst</i> Bor: <i>Osel je osel</i> Prešeren: <i>O, Vrba</i></p>	<p>Pavček: <i>Nova faca</i> Möderndorfer: <i>Sreča</i> Fritz: <i>Song o ljubezni</i> Vegri: <i>Kaj vse diši</i> Zajc: <i>Moja prva pesem</i> Novak: <i>Med v očeh</i> Slengovska/raperska pesem Prešeren: <i>Turjaška Rozamunda, Povodni mož, Apel in čevljar, Uvod h Krstu, Hčere svet,</i> Gregorčič: <i>Soči</i> Jenko: <i>Po slovesu</i> Pavček: <i>Tožba</i></p>	<p><i>Vodnik: Moj spominek/Dramilo</i> Prešeren: <i>Glosa, Gazele 3 in 6, Zdravljica</i> Aškerc: <i>Slovenska legenda</i> Župančič: <i>Z vlakom</i> Murn: <i>pesem, In čarovnica</i> Kette: <i>Na trgu, Aj, ta lepa krčmarica</i> Kosovel: <i>Rdeče rakete</i> Menart: <i>Pohojena slika</i> Kajuh, Balantič (izbor) Makarovič: <i>Romanca o žabah</i> Pavček: <i>Pesem o zvezdah</i> Strniša: <i>Orion</i></p>
DRAMATIKA		
<p>Petan: <i>Pet Pepelk, Obtoženi volk</i> Brenk: <i>Modra vrtnica za princesko</i></p>		<p>Linhart: <i>Županova Micka, odlomek</i></p>
DOMAČE BRANJE		
<p>Levstik: <i>Martin Krpan</i> Voranc: <i>Solzice</i> Milčinski: <i>Butalci</i></p> <p>1 delo po lastnem izboru</p> <p>+ film animirani film (basni)</p>	<p>1 delo Muck (po lastni izbiri) 1 pesniška zbirka (Grafenauer: <i>Skrivnosti, Pavček: Majnice</i>) 1 izmed treh del (Jurčič: <i>Sosedov sin, Kersnik: Kmetijske slike, Tavčar: Med gorami</i>)</p> <p>1 delo po izbiri</p> <p>+ filmi <i>Poletje v školjki, Ko zorijo jagode, Cvetje v jeseni</i></p>	<p>Bevk: <i>Kaplan Martin Čedermac, Ingolič: Gimnazijka, Zorman: V sedemnajstem ipd., izbor</i> Cankar: <i>Hlapec Jernej</i> Kosmač: <i>V gaju življenja</i></p> <p>+ ogled posnetka gledališke predstave (Bevk: <i>Kaplan Martin Čedermac, Linhart: Županova Micka</i>)</p>

4 STANDARDI ZNANJA

Minimalni standardi znanja so označeni s **poudarjenim tiskom**.

4.1 Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje

A. Jezik

- Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta **razvito zavest o jeziku, narodu in državi**. Pokaže jo tako, da:
 - **poimenuje svoj prvi/materni jezik in njegov položaj v Republiki Sloveniji**,
 - predstavi prednosti prvega/maternega jezika pred vsemi drugimi jeziki,
 - **predstavi položaj slovenščine v Republiki Sloveniji in svoj odnos do tega jezika, če to ni njegov/njen prvi/materni jezik**,
 - predstavi okoliščine za rabo knjižnega in neknjižnega jezika.
- Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta **razvito zmožnost pogovarjanja**. Pokaže jo tako, da:
 - **v igri vlog sodeluje v tistih vrstah pogovorov, ki so navedene v tem učnem načrtu**, in
 - pri tem v vlogi pobudnega in odzivnega sogovorca **tvori** ustrezne, smiselne in **razumljive replike**,
 - razčlenjuje in vrednoti pogovore.
- Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta **razvito zmožnost poslušanja krajših enogovornih neumetnostnih besedil**. Pokaže jo tako, da:
 - **določi okoliščine nastanka besedila**,
 - določi sporočevalčev namen,
 - **določi temo besedila in povzame bistvene podatke**,
 - **obnovi besedilo**,
 - vrednoti besedilo.
- Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta **razvito zmožnost govornega nastopanja**. Pokaže jo tako, da:
 - **samostojno govorno nastopa z vnaprej napovedano temo in besedilno vrsto (predpisano s tem učnim načrtom) ter tvori smiselna, razumljiva, sovisna in zaokrožena besedila**,

- govori razločno, naravno in čim bolj knjižno,
 - po govornem nastopu vrednoti svoj nastop oziroma nastope sošolcev.
- Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost branja in pisanja neumetnostnih besedil. To pomeni,
 - da usvoji tehniko branja s tiskanimi in pisanimi črkami (do konca 2. razreda) in tekoče bere svoji starosti, spoznavni, sporazumevalni in recepcijski zmožnosti ustrezna besedila, napisana s tiskanimi in pisanimi črkami (konec 3. razreda), svoje razumevanje prebranega besedila pa dokaže tako, da:
 - določi okoliščine nastanka besedila (na primer sporočevalca, naslovnika, sporočevalčevo čustveno stanje ter čustveno razmerje do naslovnika/predstavljenе predmetnosti),
 - določi sporočevalčev namen,
 - določi temo besedila in povzame bistvene poglobljene podatke,
 - obnovi besedilo,
 - vrednoti besedilo,
 - da konec 2. razreda piše s tiskanimi in pisanimi črkami kratka preprosta besedila, konec 3. razreda pa piše s pisanimi črkami daljša besedila tistih vrst, ki so predpisane s tem učnim načrtom – tvori ustrezna, razumljiva, jezikovno pravilna in zaokrožena besedila, njegova/njena pisava je čitljiva,
 - po pisanju vrednoti svoje besedilo in ga izboljšuje.
 - Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito jezikovno in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporazumevanja.

Poimenovalno zmožnost pokaže tako, da:

 - pravilno poimenuje bitja/predmete v svoji okolici ali na sliki,
 - k danim besedam doda pravilne besede iz istega tematskega polja, pravilne protipomenke, sopomenke, podpomenke in nadpomenke,
 - tvori manjšalnice, ženski par moškemu ter samostalniške in pridevniške izpeljanke tistih vrst, ki so določene s tem učnim načrtom,
 - prepozna svoje in tuje tovrstne poimenovalne napake ter jih odpravi.

Skladenjsko zmožnost dokaže tako, da:

 - v pomensko in oblikovno pravih povedih izrazi količino bitij/predmetov v svoji okolici ali na sliki, njihov položaj, premikanje ter stopnjo lastnosti,

- v pomensko in oblikovno pravih **povedih izrazi čas dejanja glede na čas sporočanja in glede na časovno razmerje do drugih dejanj,**
- v povedih uporablja pridevnike v pravilni spolski, številski in sklonski obliki, samostalnike v pravilni sklonski obliki, glagole v pravilni osebni, časovni in naklonski obliki,
- sprašuje po količini bitij/predmetov v svoji okolici ali na sliki, po njihovem položaju in premikanju, po času dejanja glede na čas sporočanja in glede na časovno razmerje do drugega dejanja ipd.,
- v svojih in tujih besedilih prepozna pomensko in oblikovno napačne povedi/zveze povedi in odpravlja napake.

Pravorečno zmožnost pokaže tako, da:

- **med govornim nastopanjem in med pogovarjanjem z učiteljem govori čim bolj knjižno,**
- v svoji in tuji izreki prepozna neknjižne glasovne ali naglasne prvine ter jih zamenja s knjižnimi.

Pravopisno zmožnost pokaže tako, da:

- **pravilno piše besede z nekritičnimi glasovi,** s polglasnikom (razen pred r) ter z u in z nezvočnikom na koncu besede in sredi nje,
- **piše predlog ločeno od naslednje besede,**
- **piše nikalnico ne ločeno od glagola,**
- **piše začetek povedi z veliko začetnico,**
- **pravilno piše znana lastna imena bitij,**
- pravilno piše svojilne pridevnike, izpeljane iz lastnih imen,
- pravilno piše bližnja zemljepisna lastna imena,
- **uporablja pravilna končna ločila,**
- pravilno uporablja vejico pri naštevanju,
- pravilno piše glavne in vrstilne števnike (do 100) s številko,
- **piše čitljivo,**
- prepozna svoje in tuje tovrstne pravopisne napake ter jih odpravi.

Slogovno zmožnost pokaže tako, da:

- **izreka isto govorno dejanje na razne načine** in določi za vsak izrek ustrezne okoliščine,
- **vrednoti vljudnost danih izrekov in jih po potrebi zamenja z vljudnejšimi,**
- uporabi okoliščinam ustrezen izrek oziroma ustrezno besedo,
- prepozna svoje in tuje tovrstne slogovne napake ter jih odpravi.

Zmožnost nebesednega sporazumevanja pokaže tako, da:

- **prepozna pomen nebesednih sporočil,**
 - **tvori smiselna in nazorna nebesedna sporočila,**
 - pri pogovarjanju in govornem nastopanju ustrezno uporablja nebesedne spremljevalce,
 - vrednoti svojo in tujo rabo nebesednih spremljevalcev govorjenja.
- Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito METAJEZIKOVNO ZMOŽNOST.
Pokaže jo tako, da **pozna, razume in uporablja jezikoslovne izraze, določene v tem učnem načrtu.**

B. Književnost

- Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost sprejemanja umetnostnih besedil in tvorjenja besedil o umetnostnih besedilih in ob njih (»strokovno« in (po)ustvarjalno pisanje, govorjenje).

Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil pokaže tako, da:

- **pove, o čem govori prebrano književno besedilo,**
- **kdo so književne osebe,**
- **kje in kdaj se je dogajalo,**
- zakaj se je kaj zgodilo.

Zmožnost zaznavanja in doživljanja poezije/pesmi pokaže tako, da:

- s posebej oblikovanim govorom ponazarja razpoloženje pesmi,
- doživeto deklamira pesem.

Zmožnost prepoznavanja, doživljanja, razumevanja in vrednotenja proze/pravljice pokaže tako, da:

- samostojno **pripoveduje/piše pravljico in pri tem upošteva njene značilnosti,**
- **piše/pripoveduje nadaljevanje pravljice,**
- tvori narobe pravljice,
- tvori kombinacije dveh pravljic.

Zmožnost predstavljanja, vživljanja v osebo, poistovetenja z osebo, privzemanja vloge književne osebe pokaže tako, da:

- **sodeluje v skupinski dramatizaciji proznega, pesemskega oziroma dramskega besedila,**

- **poimenuje izbrano književno osebo,**
- **govorno ali pisno predstavi čutnodomišljisko predstavo književne osebe,**
- označi književno osebo s posebej oblikovanim govorom,
- pojasnjuje vzroke, zakaj je književna oseba kaj storila,
- pove/napiše nadaljevanje zgodbe.

Zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa pokaže tako, da:

- **predstavi svojo čutnodomišljisko predstavo domišljjskega dogajalnega prostora,**
- **opiše svojo predstavo dogajalnega prostora;** pri tem dopolni avtorjeve opise s svojo domišljijo,
- nariše svojo čutnodomišljisko predstavo realističnega dogajalnega prostora,
- **opiše svojo predstavo realističnega dogajalnega časa;** pri tem dopolni avtorjeve opise s svojo izkušnjo,
- **prepozna dogajalni čas (nekoč – danes).**

Zmožnost razumevanja dogajanja in teme pokaže tako, da:

- **odgovori na vprašanja o besedilu,**
- **obnovi književno dogajanje,**
- pripoveduje realistično zgodbo, v kateri je dogajanje podobno tistemu, ki ga pozna iz svojega sveta,
- tematiko izraža z ilustriranjem pesmi.

Zmožnost doživljanja in razumevanja gledališke/lutkovne predstave, radijske igre, risanke pokaže tako, da:

- **sodeluje v igri vlog,**
- **našteje glavne in stranske osebe lutkovne/gledališke predstave (videoposnetka) ter odgovarja na vprašanja, kaj se je zgodilo,** zakaj se je kaj zgodilo,
- po gledanju otroškega filma/risanke, posnete po literarni predlogi, našteje razlike med enim in drugim medijem,
- po poslušanju radijske igre našteje književne osebe in pove, kakšne so bile osebe in kakšen je bil dogajalni prostor; odgovarja na vprašanja, kaj se je zgodilo in zakaj se je kaj zgodilo.

- **Učenec skladno s cilji iz tega učnega načrta pridobi literarnovedno znanje.**

Pokaže ga tako, **da pozna,** razume in uporablja **temeljne literarnovedne izraze,** določene s tem učnim načrtom. Pozna književna besedila osrednjih avtorjev mladinske književnosti v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju in slovenske ljudske pravljice.

4.2 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje

A. Jezik

- Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zavest o jeziku, narodu in državi. Pokaže jo tako, da:
 - poimenuje svoj prvi/materni jezik in njegov položaj v Republiki Sloveniji (4., 5., 6. razred),
 - predstavi prednosti prvega/maternega jezika pred vsemi drugimi jeziki (5., 6. razred),
 - našteje jezike v Republiki Sloveniji ter predstavi posebni položaj slovenščine v Republiki Sloveniji in italijanščine v delu Slovenske Istre oziroma madžarščine v delu Prekmurja, (5., 6. razred),
 - predstavi položaj Slovencev zunaj Republike Slovenije (6. razred),
 - predstavi položaj slovenščine v organih Evropske unije (6. razred),
 - predstavi okoliščine za rabo knjižnega in neknjižnega jezika (5., 6. razred).
- Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost pogovarjanja. Pokaže jo tako, da:
 - sodeluje v tistih vrstah pogovorov, ki so navedene v učnem načrtu, in v vlogi pobudnega in odzivnega sogovorca tvori ustrezne, učinkovite, smiselne in razumljive replike (4., 5., 6. razred),
 - razčlenjuje pogovore (predvsem tvarno, okoliščinsko, naklonsko in pomensko) (4., 5., 6. razred),
 - vrednoti pogovore in utemelji svoje mnenje (4., 5., 6. razred).
- Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost dopisovanja. Pokaže jo tako, da:
 - določi okoliščine nastanka prebranega besedila (4., 5., 6. razred),
 - določi sporočevalčev namen in s tem vrsto dopisa glede na sporočevalčev namen (4., 5., 6. razred),
 - določi temo, podteme/ključne besede in bistvene podatke (4., 5., 6. razred),
 - vrednoti dopis in utemelji svoje mnenje (4., 5., 6. razred),
 - v vlogi pobudnega in odzivnega dopisovalca piše ustrezne, razumljive in smiselne dopise, določene s tem učnim načrtom (4., 5., 6. razred),
 - vrednoti dopise in utemelji svoje mnenje (4., 5., 6. razred).
- Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih neumetnostnih besedil. Pokaže jo tako, da:
 - tekoče in primerno hitro tiho in glasno bere in razume svoji starosti ustrezna besedila,

- **predvidena v tem učnem načrtu (4., 5., 6. razred),**
 - **poslušaj in razume svoji starosti ustrezna besedila, predvidena v tem učnem načrtu (4., 5., 6. razred)**
 - **določi okoliščine nastanka besedila (4., 5., 6. razred),**
 - **določi sporočevalčev namen (4., 5., 6. razred),**
 - **določi temo besedila, podteme/ključne besede in bistvene podatke (4., 5., 6. razred),**
 - **obnovi besedilo (4., 5., 6. razred),**
 - **vrednoti besedilo in utemelji svoje mnenje (4., 5., 6. razred).**
- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil. Pokaže jo tako, da:**
 - **tvori (govori ali piše) besedilne vrste, predpisane s tem učnim načrtom; pri tem tvori smiselna, razumljiva, ustrezna in pravilna besedila (4., 5., 6. razred).**
- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost selektivnega branja. Pokaže jo tako, da:**
 - **poimenuje dano vrsto seznama in pove, katere podatke vsebuje (4., 5., 6. razred),**
 - **poimenuje tvorca in naslovnika seznama (4., 5., 6. razred),**
 - **predstavi bralčev/prejemnikov namen (4., 5., 6. razred),**
 - **poišče dani podatek (4., 5., 6. razred),**
 - **uporabi podatke s seznama (na primer jih primerja, razvršča, uporabi za sklepanje o čem ipd.) (4., 5., 6. razred).**
- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost izpolnjevanja obrazcev. Pokaže jo tako, da:**
 - **poimenuje dano vrsto obrazca in predstavi njegovo uporabo v vsakdanjem življenju (4., 5., 6. razred),**
 - **pravilno izpolni obrazec (4., 5., 6. razred).**
- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito jezikovno in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporazumevanja.**

Poimenovalno zmožnost pokaže tako, da:

 - **poimenuje bitja, predmete, dejanja, lastnosti s knjižnimi izrazi in se izogiba ponovitvam (4., 5., 6. razred),**
 - **razloži besede/besedne zveze iz prebranega/poslušanega besedila (4., 5., 6. razred),**

- **k danim besedam doda njihove protipomenke, sopomenke, nadpomenke in podpomenke ter besede iz iste besedne družine** (5., 6. razred),
- ob danem korenu navede besede iz iste besedne družine (5., 6. razred),
- **tvori pridevniške izpeljanke za izvor in namembnost** ter samostalniške izpeljanke za nosilca lastnosti, za napravo in za abstraktno lastnost (5., 6. razred),
- dopolni in tvori preproste definicije danih besed/pojmov (4., 5., 6. razred),
- **prepozna tovrstne poimenovalne napake** ter jih odpravi (4., 5., 6. razred).

Skladenjsko zmožnost pokaže tako, da:

- **tvori skladenjsko pravilna enogovorna in dvogovorna besedila** (upošteva pomensko in oblikovno razmerje) (4., 5., 6. razred),
- **razloži pomen dane povedi/zveze povedi iz prebranega/poslušanega besedila** (4., 5., 6. razred),
- **tvori povedi iz niza besed v imenovalni/slovarski obliki** (4., 5., 6. razred),
- **dopolni nepopolne povedi s pomensko in oblikovno pravilnimi besedami** (5., 6. razred),
- **sprašuje po danih delih povedi** (5., 6. razred),
- spreminja trdilne povedi v nikalne (6. razred),
- poroča o prvotnem govornem dogodku s premim in z odvisnim govorom (6. razred),
- **v zvezah dveh povedi prepozna časovno** (4., 5., 6. razred), **vzročno-posledično** (5., 6. razred), **namerno-posledično** (6. razred) oziroma **pogojno-posledično razmerje** (6. razred) ter združi zveze povedi v skladenjsko pravilne zložene povedi s pravilnim veznikom (6. razred),
- povedi s časovnim oziroma vzročnim veznikom strne v enostavno poved (5., 6. razred),
- **v zvezah povedi odpravi ponovitve** (4., 5., 6. razred),
- v besedilih prepozna skladenjske napake in jih odpravi (4., 5., 6. razred).

Pravorečno zmožnost pokaže tako, da:

- **med govornim nastopanjem in med pogovarjanjem z učiteljem govori knjižno** (4., 5., 6. razred),
- našteje slovenske knjižne samoglasnike in jih v besedah pravilno izgovori (5., 6. razred),
- v svoji in tuji izreki prepozna neknjižne prvine in jih zamenja s knjižnimi (4., 5., 6. razred).

Pravopisno zmožnost pokaže tako, da:

- **v besedah pravilno zapisuje glasove in glasovne sklope** (4., 5., 6. razred),
- **piše predlog ločeno od besede** (4., 5., 6. razred),
- **izbere pravilno različico predlogov z/s in k/h** (4., 5., 6. razred),

- **piše nikalnico ne ločeno od glagola** (4., 5., 6. razred),
- pravilno deli domače besede (6. razred),
- pravilno piše glavne in vrstilne števnike do 100 in stotice s številko in z besedami (6. razred),
- **piše začetek povedi z veliko začetnico** (4., 5., 6. razred),
- pravilno piše večbesedna slovenska lastna imena bitij (5., 6. razred),
- **pravilno piše svojilne pridevnike, izpeljane iz lastnih imen** (5., 6. razred),
- pravilno piše znana/slovenska eno-/večbesedna zemljepisna lastna imena (5., 6. razred),
- pravilno piše znana eno-/večbesedna stvarna lastna imena (5., 6. razred),
- pravilno piše vrstne pridevnike iz eno-/večbesednih zemljepisnih lastnih imen (5., 6. razred),
- **pravilno piše imena dni in mesecev** (4., 5., 6. razred),
- **pravilno piše imena praznikov** (4., 5., 6. razred),
- pravilno piše imena jezikov (4., 5., 6. razred),
- **uporablja pravilna končna ločila v eno- in večstavčnih povedih** (4., 5., 6. razred),
- **pravilno uporablja vejico pri naštevanju (4. razred)** in med stavki (5., 6. razred),
- pravilno uporablja ločila in veliko začetnico v premem govoru (s spremnim stavkom pred dobesednim navedkom ali za njim) (5. razred),
- pravilno uporablja oklepaj (6. razred),
- pravilno piše krajšave (6. razred),
- **členi besedilo na odstavke** (4., 5., 6. razred),
- **piše čitljivo** (4., 5., 6. razred),
- zna uporabljati pravopisne priročnike v knjižni in elektronski obliki, pri oblikovanju besedil z računalnikom pa tudi urejevalnike besedil (4., 5., 6. razred),
- prepozna pravopisne napake ter jih odpravi (4., 5., 6. razred).

Slogovno zmožnost pokaže tako, da:

- **izreka isto govorno dejanje na razne načine** in določi za vsak izrek ustrezne okoliščine (4., 5., 6. razred),
- **vrednoti vljudnost danih izrekov in jih po potrebi zamenja z vljudnejšimi** (4., 5., 6. razred),
- uporabi okoliščinam ustrezen izrek oziroma ustrezno besedo (4., 5., 6. razred),
- prepozna slogovne napake, jih odpravi in popravke utemelji (4., 5., 6. razred).

Zmožnost nebesednega sporazumevanja pokaže tako, da:

- **prepozna pomen nebesednih sporočil** (4., 5., 6. razred),
- tvori smiselna in nazorna nebesedna sporočila (4., 5., 6. razred),
- med pogovarjanjem in govornim nastopanjem ustrezno uporablja nebesedne spremljevalce

- govorjenja (4., 5., 6. razred),
- med dopisovanjem in pisanjem uporablja nebesedne spremljevalce pisanja (4., 5., 6. razred),
 - vrednoti rabo nebesednih spremljevalcev govorenja in pisanja in pojasni svoje mnenje (4., 5., 6. razred).
- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito metajezikovno zmožnost.** Pokaže jo tako, da:
 - **pri pogovarjanju upošteva:**
 - načela uspešnega pogovarjanja (5., 6. razred) in
 - značilnosti dane vrste pogovorov (na primer zgradbo, besedne in nebesedne prvine) (5., 6. razred);
 - **pri dopisovanju upošteva:**
 - načela uspešnega dopisovanja (5., 6. razred) in
 - značilnosti dane vrste dopisov (na primer obliko, zgradbo, besedne in nebesedne prvine) (5., 6. razred);
 - **pri sprejemanju enogovornih besedil upošteva:**
 - priporočeno strategijo sprejemanja besedil (poslušanje, bralne strategije) (5., 6. razred);
 - **pri tvorjenju enogovornih besedil upošteva:**
 - načela uspešnega govornega nastopanja oziroma pisanja »spisov« (5., 6. razred),
 - priporočeno strategijo sporočanja (5., 6. razred),
 - značilnosti dane vrste enogovornih besedil (na primer zgradbo, besedne prvine) (5., 6. razred);
 - besedam določi pomenske in oblikovne lastnosti – pri tem uporablja jezikoslovne izraze, navedene v tem učnem načrtu (5., 6. razred),
 - besede razvrsti v besedne vrste skladno z opredelitvijo v tem učnem načrtu (5., 6. razred),
 - določi število odstavkov v besedilu in pojasni svoj odgovor (5. razred),
 - **v pripovedovalnem besedilu določi uvod, jedro in zaključek in sklep ter predstavi njihovo vlogo** (5., 6. razred),
 - določi število povedi v besedilu in pojasni svoj odgovor s strokovnimi argumenti (4., 5., 6. razred),
 - v besedilu prepozna pripovedne, vprašalne in vzklične povedi ter utemelji svoje rešitve s strokovnimi argumenti (4., 5., 6. razred),
 - **v besedilu prepozna trdilne in nikalne povedi** ter utemelji svoje rešitve s strokovnimi argumenti (4., 5., 6. razred),

- **v besedilu prepozna premi govor** ter predstavi njegovo sestavo in zapis (6. razred),
- **dano besedilo uvrsti med zasebna ali javna besedila**, utemelji svojo odločitev in predstavi razlike med tema vrstama besedil (6. razred),
- **dano besedilo uvrsti med neuradna ali uradna besedila**, utemelji svojo odločitev in predstavi razlike med tema vrstama besedil (6. razred),
- dano besedilo uvrsti med enogovorna ali dvogovorna besedila, utemelji svojo odločitev in predstavi razlike med tema vrstama besedil (6. razred),
- **razume in uporablja temeljne jezikoslovne izraze, navedene v tem učnem načrtu** (4., 5., 6. razred),
- v besedilu prepozna poimenovalne, skladske, pravorečne in pravopisne napake ter jih odpravi; svoje popravke utemelji (4., 5., 6. razred).

B. Književnost

- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito recepcijsko zmožnost sprejemanja književnih besedil ter tvorjenja besedil o književnih besedilih in ob književnih besedilih** (»strokovno« in (po)ustvarjalno pisanje, govorjenje/govorni nastop). Pokaže jo tako, da:
 - **odgovori na vprašanja o bistvenih poglavitnih podatkih v prebranem besedilu**: o čem govori književno besedilo, kje in kdaj se je kaj dogajalo, kdo so književne osebe, katere so glavne in katere stranske, zakaj se je kaj zgodilo in katere posledice je imelo ravnanje književnih oseb (4., 5., 6. razred),
 - **loči ljudsko književno besedilo od umetnega**, tako da navede avtorja (4., 5., 6. razred),
 - **prepozna pesem/prozo/dramatiko**, kar pokaže tako, da navede nekaj značilnosti, po katerih jo je prepoznal, ter navede primer (4., 5., 6. razred).

Svojo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književne osebe pokaže tako, da:

- **upovedi čutnodomišljjsko predstavo književnih oseb** (4., 5., 6. razred),
- **poišče nekaj motivov za ravnanje književnih oseb** (4., 5., 6. razred),
- **tvori »manjkajoči del zgodbe«**, ki pojasni motive za ravnanje književne osebe (4., 5., 6. razred).

Realni in domišljjski dogajalni prostor in čas ločuje in si ustvari njuno domišljjsko-čutno predstavo, kar pokaže tako, da:

- **upovedi svojo predstavo dogajalnega prostora/časa** (4., 5., 6. razred),
- **upovedi dogajalni čas v preteklosti (nekoč)** (4., 5., 6. razred),

- **upovedi svojo predstavo realističnega dogajalnega prostora/časa** (danes) (4., 5., 6. razred).

Književnemu dogajanju sledi in ga razume, kar pokaže tako, da:

- **odgovarja na vprašanja o poteku dogajanja** (4., 5., 6. razred),
- **obnovi/povzame dogodke v književnem besedilu** (6. razred),
- **pove/napiše zgodbo s perspektive druge književne osebe** (6. razred),
- **pove/napiše nadaljevanje zgodbe/predzgodbo** (5., 6. razred),
- **našteje nekaj književnih besedil na obravnavano temo** (4., 5., 6. razred).

Avtorja književnega besedila loči od pripovedovalca, kar pokaže tako, da:

- **pove, kdo je književno besedilo napisal in kdo ga pripoveduje** (4., 5., 6. razred).

Pesem zazna in doživi, kar pokaže tako, da:

- **s posebej oblikovanim govorom ponazarja razpoloženje besedila** (4., 5., 6. razred),
- **doživeto recitira pesemsko besedilo** (4., 5., 6. razred),
- **dopolnjuje verze, ki se rimajo** (4., 5., 6. razred),
- **opiše zgradbo** (verz, število in dolžina kitic) (5. razred),
- **tvori asociacije ob besedi, sopomenke, nenavadne besedne zveze, pomanjševalnice, tvori preproste primere** (4., 5., 6. razred),
- **poišče in poimenuje poosebitev/poosebljenje, ponavljanje** (6. razred).

Recepcijsko zmožnost oziroma razumevanje konkretnega besedila pokaže tako, da:

- **po pripravi interpretativno bere realistične/fantastične/nesmiselne zgodbe** (4., 5., 6. razred),
- **ob izbranih primerih izpostavi značilnosti obravnavanih pripovednih vrst** (4., 5., 6. razred).

Pravljico prepozna in doživi, kar dokaže tako, da z upoštevanjem znanih/obravnavanih značilnosti:

- **pripoveduje/piše pravljico/nadaljevanje pravljice ali predzgodbo/narobe pravljico/kombinacijo dveh pravljic/živalsko pravljico/pravljico z značilnostmi slovenske ljudske pravljice** (4., 5., 6. razred).

Fantastično pripoved prepozna in doživi, kar dokaže tako, da:

- **pripoveduje/piše domišljajska besedila** (4., 5., 6. razred).

Realistično pripoved prepozna in doživi, kar dokaže tako, da:

- **pripoveduje/piše realistično zgodbo, v kateri je dogajanje podobno tistemu, ki ga pozna iz svojih izkušenj** (5., 6. razred),
- krajše prozno besedilo preoblikuje v strip (5., 6. razred).

Dramsko besedilo bere/gleda/poslušča in doživi, kar pokaže tako, da:

- **sodeluje v igri vlog** (4., 5., 6. razred),
 - s slušnimi/vidnimi prvini govora izraža razpoloženje osebe/dogajanje (4., 5., 6. razred),
 - **po gledanju (videoposnetka) gledališke/lutkovne predstave našteje glavne in stranske osebe ter odgovarja na vprašanja, kaj se je zgodilo in zakaj se je kaj zgodilo** (4., 5., 6. razred),
 - opiše temeljne prvine gledališke/lutkovne predstave (dogajanje, režiser, igralci, posamezna vloga, dejanje/prizor, luč, scena, kostumi idr.) (5., 6. razred).
- **Učenec kot pomoč pri razvijanju recepcijske/bralne zmožnosti usvoji tudi določeno literarnovedno znanje.** Pokaže ga tako, da **pozna**, razume in **uporablja temeljne literarnovedne izraze**, navedene v tem učnem načrtu, ter pozna književna besedila obravnavanih obveznih avtorjev (4., 5., 6. razred).

4.3 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

A. Jezik

- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zavest o jeziku, narodu in državi.** Pokaže jo tako, da:
 - **predstavi vlogo slovenščine v svojem življenju** (7., 8., 9. razred),
 - predstavi pravni status jezikov, ki jih govorijo slovenski državljani (9. razred),
 - **poimenuje državni in uradni jezik v Republiki Sloveniji ter uradna jezika v delu Slovenske Istre oziroma v delu Prekmurja** (7., 8., 9. razred),
 - predstavi položaj Slovencev in status slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu (9. razred),
 - **predstavi in upošteva okoliščine rabe in značilnosti zbornega jezika**, knjižnega pogovornega

- jezika, svojega narečja/pokrajinskega pogovornega jezika in **najstniškega slenga** (7., 8., 9. razred),
- navede pogloblitve podatke o začetkih slovenskega knjižnega jezika in njegovem razvoju skozi stoletja (7., 8., 9. razred).
- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost pogovarjanja.** Pokaže jo tako, da:
 - **sodeluje v tistih vrstah pogovorov, ki so navedeni v tem učnem načrtu**, ter v vlogi pobudnega in odzivnega sogovorca tvori ustrezne, smiselne in razumljive replike (7., 8., 9. razred),
 - razčlenjuje pogovore (predvsem tvarno, okoliščinsko, naklonsko in pomensko) (7., 8., 9. razred),
 - **obnovi pogovore (7., 8., 9. razred),**
 - **vrednoti pogovor in utemelji svoje mnenje** (7., 8., 9. razred).
 - **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost dopisovanja.** Pokaže jo tako, da:
 - **določi okoliščine nastanka besedila** (7., 8., 9. razred),
 - **določi sporočevalčev namen** in s tem vrsto dopisa glede na sporočevalčev namen (7., 8., 9. razred),
 - **določi temo, podteme/ključne besede in bistvene ključne podatke** (7., 8., 9. razred),
 - predstavi vlogo nebesednih spremljevalcev pisanja in jih vrednoti (7., 8., 9. razred),
 - v vlogi pobudnega in odzivnega dopisovalca **piše dopise, določene s tem učnim načrtom** (7., 8., 9. razred),
 - **vrednoti dopise in utemelji svoje mnenje** (7., 8., 9. razred).
 - **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih neumetnostnih besedil.** Pokaže jo tako, da:
 - **tiho in glasno bere in razume svoji starosti ustrezna besedila, predvidena v tem učnem načrtu** (7., 8., 9. razred),
 - **razume svoji starosti ustrezna govorjena/poslušana besedila, predvidena v tem učnem načrtu** (7., 8., 9. razred),
 - **določi okoliščine nastanka besedila** (na primer sporočevalca, naslovnika, sporočevalčevo čustveno razmerje do predstavljenе predmetnosti) (7., 8., 9. razred),
 - **določi sporočevalčev namen** (7., 8., 9. razred),

- **določi temo besedila, podteme/ključne besede in bistvene podatke ter jih oblikuje v obliki miselnega vzorca, dispozicijskih točk ipd.** (7., 8., 9. razred),
 - **obnovi besedilo** (7., 8., 9. razred),
 - predstavi vlogo nebesednih prvin v besedilu (7., 8., 9. razred),
 - **vrednoti besedilo in utemelji svoje mnenje** (7., 8., 9. razred).
- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil.** Pokaže jo tako, da:
 - **tvori (govori ali piše) besedilne vrste, predpisane s tem učnim načrtom; pri tem tvori smiselna, razumljiva, ustrezna, učinkovita in pravilna besedila** (7., 8., 9. razred).
- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost selektivnega branja.** Pokaže jo tako, da:
 - **poimenuje dano vrsto seznama in pove, katere podatke vsebuje seznam** (7., 8., 9. razred),
 - **poišče dani podatek** (7., 8., 9. razred),
 - **uporabi podatke s seznama** (na primer jih primerja, razvršča, uporabi za sklepanje o čem ipd.) (7., 8., 9. razred),
 - **vrednoti besedilo in predlaga popravke/izboljšave** (7., 8., 9. razred).
- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito zmožnost izpolnjevanja obrazcev.** Pokaže jo tako, da:
 - **poimenuje dano vrsto obrazca** (7., 8., 9. razred),
 - **pravilno izpolni obrazec** (7., 8., 9. razred).
- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito jezikovno in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporazumevanja.**

Poimenovalno zmožnost pokaže tako, da:

- **poimenuje bitja, predmete, dejanja, lastnosti s knjižnimi izrazi in se izogiba ponovitvam** (7., 8., 9. razred),
- **razloži besede/besedne zveze iz prebranega/poslušanega besedila** in jih smiselno uporabi v novih povedih (7., 8., 9. razred),
- **k danim besedam doda njihove protipomenke, sopomenke, podpomenke in nadpomenke ter besede iz iste besedne družine** (7., 8., 9. razred),
- **iz danih skladenjskih podstav tvori tvorjenke** (9. razred),

- dane tvorjenke pretvarja v (približne) skladijske podstave (9. razred),
- dopolni in tvori definicije danih besed/pojmov (7., 8., 9. razred),
- **zna uporabljati slovarske priročnike v knjižni in elektronski obliki** (7., 8., 9. razred),
- **prepozna poimenovalne napake** ter jih odpravi (7., 8., 9. razred).

Skladijsko zmožnost pokaže tako, da:

- **tvori skladijsko pravilna enogovorna in dvogovorna besedila** (upošteva pomensko, oblikovno in aktualnostno razmerje) (7., 8., 9. razred),
- **razloži povedi iz prebranega/poslušanega besedila** (7., 8., 9. razred),
- **sprašuje po danih delih povedi** (7., 8., 9. razred),
- **tvori povedi iz niza besed v imenovalni/slovarski obliki** (7., 8., 9. razred),
- **dopolni povedi s pomensko in oblikovno pravilnimi besedami** (7., 8., 9. razred),
- v zvezi dveh povedi prepozna pomensko razmerje ter združi zveze povedi v skladijsko pravilne zložene povedi s pravilnim veznikom (8., 9. razred),
- strne zložene povedi v skladijsko pravilne enostavne povedi (8., 9. razred),
- razširi enostavne povedi v skladijsko pravilne zložene povedi (8., 9. razred),
- **pretvori premi govor v odvisnega** (7., 8., 9. razred),
- v povedih odpravi ponovitve (7., 8., 9. razred),
- **v besedilih prepozna skladijske napake in jih odpravi** (7., 8., 9. razred).

Pravorečno zmožnost pokaže tako, da:

- **med govornim nastopanjem** in med pogovarjanjem z učiteljem **govori knjižno** (7., 8., 9. razred),
- obvlada knjižni izgovor besed in povedi ter ga opiše (7., 8., 9. razred),
- **prepozna pravorečne napake v besedilih** in jih odpravi (7., 8., 9. razred).

Pravopisno zmožnost pokaže tako, da:

- **v besedah pravilno zapisuje glasove in glasovne sklope** (7., 8., 9. razred),
- **piše predlog ločeno od besede** (7., 8., 9. razred),
- **izbere pravilno različico predlogov z/s in k/h** (7., 8., 9. razred),
- **piše nikalnico ne ločeno od glagola** (7., 8., 9. razred),
- pravilno deli domače besede (7., 8., 9. razred),
- **pravilno piše glavne in vrstilne števnike s številkami in z besedami** (7., 8., 9. razred),
- pravilno piše prevzete besede (7., 8., 9. razred),
- **piše začetek povedi z veliko začetnico** (7., 8., 9. razred),

- **pravilno piše večbesedna lastna imena bitij** (7., 8., 9. razred),
- **pravilno piše imena prebivalcev krajev, držav** (7., 8., 9. razred),
- **pravilno piše svojilne pridevnike, izpeljane iz lastnih imen** (7., 8., 9. razred),
- **pravilno piše eno-/večbesedna zemljepisna lastna imena** (7., 8., 9. razred),
- pravilno piše vrstne pridevnike iz eno-/večbesednih zemljepisnih lastnih imen (7., 8., 9. razred),
- pravilno piše eno-/večbesedna stvarna lastna imena (7., 8., 9. razred),
- **pravilno piše imena dni in mesecev** (7., 8., 9. razred),
- **pravilno piše imena praznikov** (7., 8., 9. razred),
- **pravilno piše imena jezikov** (7., 8., 9. razred),
- **pravilno piše imena pripadnikov ras** (7., 8., 9. razred),
- pravilno piše občna imena, nastala iz lastnih (7., 8., 9. razred),
- **uporablja pravilna končna ločila v eno- in večstavčnih povedih** (7., 8., 9. razred),
- **pravilno uporablja vejico pri naštevanju, v večstavčnih povedih** (7., 8., 9. razred),
- **pravilno uporablja ločila in veliko začetnico v premem govoru (s spremnim stavkom pred dobesednim navedkom ali za njim)** (7., 8., 9. razred),
- pravilno uporablja oklepaj (7., 8., 9. razred),
- pravilno piše krajšave (9. razred),
- ustrezno členi besedilo na odstavke (7., 8., 9. razred),
- piše čitljivo (7., 8., 9. razred),
- **zna uporabljati pravopisne priročnike v knjižni in elektronski obliki**, pri oblikovanju besedil z računalnikom pa tudi urejevalnike besedil (7., 8., 9. razred),
- **prepozna svoje in tuje pravopisne napake** ter jih odpravi (7., 8., 9. razred).

Slogovno zmožnost pokaže tako, da:

- **v svojih besedilih uporablja ustrezno jezikovno zvrst** (7., 8., 9. razred),
- **izreka isto govorno dejanje na razne načine** in določi za vsak izrek ustrezne okoliščine (7., 8., 9. razred),
- **vrednoti vljudnost danih izrekov in jih po potrebi zamenja z vljudnejšimi** (7., 8., 9. razred),
- tvori okoliščinam ustrezna enogovorna in dvogovorna besedila (7., 8., 9. razred),
- danim besedam/besednim zvezam/povedim določi slogovno vrednost in okoliščine rabe (7., 8., 9. razred),
- **prepozna slogovne napake, jih odpravi** in popravke utemelji (7., 8., 9. razred).

Zmožnost nebesednega sporazumevanja pokaže tako, da:

- **prepozna vlogo/pomen nebesednih sporočil** ter vrednoti njihov učinek (7., 8., 9. razred),
- **pri tvorjenju besedil** učinkovito, smiselno in **ustrezno uporablja nebesedne spremljevalce govorjenja/pisanja** (7., 8., 9. razred),
- **pretvori zapisana besedila/njihove dele v nebesedna sporočila** (na primer v diagrame) (7., 8., 9. razred),
- **pretvori nebesedno sporočilo v besedilo** (7., 8., 9. razred),
- vrednoti rabo nebesednih spremljevalcev govorjenja in pisanja in razloži svoje stališče/utemelji svoje mnenje (7., 8., 9. razred).

- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito metajezikovno zmožnost.**

Pokaže jo tako, da:

- predstavi in **upošteva načela uspešnega pogovarjanja** (7., 8., 9. razred),
- predstavi in **upošteva načela uspešnega dopisovanja** (7., 8., 9. razred),
- predstavi in **upošteva načela uspešnega sprejemanja enogovornih besedil** (7., 8., 9. razred),
- predstavi in **upošteva načela uspešnega tvorjenja enogovornih besedil** (7., 8., 9. razred),
- predstavi in **upošteva priporočeni potek sprejemanja besedil** (7., 8., 9. razred),
- predstavi in **upošteva priporočeni potek sporočanja (tako imenovano faze sporočanja)** (7., 8., 9. razred),
- predstavi in **upošteva značilnosti dane vrste pogovorov** (na primer zgradbo, besedne in nebesedne prvine), tudi v primerjavi s pogovori druge vrste (7., 8., 9. razred),
- predstavi in **upošteva značilnosti dane vrste dopisov** (na primer obliko, zgradbo, besedne in nebesedne prvine), tudi v primerjavi z dopisi druge vrste (7., 8., 9. razred),
- predstavi in **upošteva značilnosti dane vrste enogovornih besedil** (na primer zgradbo, besedne prvine), tudi v primerjavi z enogovornimi besedili druge vrste (7., 8., 9. razred),
- **besedam določi pomenske, oblikovne, slogovne, izvirne in tvorbnostne lastnosti**; pri tem uporablja jezikoslovne izraze, navedene v tem učnem načrtu (7., 8., 9. razred),
- **besede razvrsti v besedne vrste skladno z opredelitvijo v tem učnem načrtu** (7., 8., 9. razred),
- **loči enostavne povedi od večstavčnih** ter utemelji svoje rešitve s strokovnimi argumenti (7., 8., 9. razred),
- **opiše stavčnočlensko sestavo stavka – poimenuje stavčne člene in navede vprašalnice zanje** (7., 8., 9. razred),
- **loči priredno zložene povedi od podredno zloženih** ter utemelji svoje rešitve z argumenti (9. razred),

- opiše stavčno sestavo podredno zloženih povedi – določi glavni stavek, poimenuje vrsto odvisnika in navede vprašalnico zanj (7., 8., 9. razred),
 - **dano besedilo uvrsti med umetnostna ali neumetnostna besedila**, utemelji svojo odločitev in predstavi razlike med tema vrstama besedil (8., 9. razred),
 - **dano besedilo uvrsti med objektivna ali subjektivna besedila**, utemelji svojo odločitev in predstavi razlike med tema vrstama besedil (8., 9. razred),
 - dano besedilo uvrsti med opisovalna ali pripovedovalna besedila, utemelji svojo odločitev in predstavi razlike med tema vrstama besedil (7., 8., 9. razred),
 - dano besedilo uvrsti med prikazovalna ali propagandna besedila, utemelji svojo odločitev in predstavi razlike med tema vrstama besedil (8., 9. razred),
 - razume in uporablja temeljne jezikoslovne izraze, navedene v tem učnem načrtu (7., 8., 9. razred),
 - **v besedilu prepozna poimenovalne, skladske, pravorečne in pravopisne** napake ter jih odpravi; svoje popravke utemelji (7., 8., 9. razred).
- **Učenec pozna, razume, opiše in pravilno uporablja jezikoslovne izraze**, določene s tem učnim načrtom (7., 8., 9. razred).

B. Književnost

- **Učenec ima skladno s cilji iz tega učnega načrta razvito recepcijsko zmožnost; pokaže jo tako, da interpretativno in tiho bere književna besedila ter samostojno govori/piše o književnem besedilu/predstavi, pri čemer:**
 - **najde bistvene književne prvine v besedilu** (upošteva neposredne in posredne besedilne signale) in jih zna ustrezno uporabiti pri *interpretativnih* in (po)ustvarjalnih odzivih na besedilo (7., 8., 9. razred),
 - **izrazi svoje doživljanje, razumevanje** in vrednotenje **posameznih prvin besedila/predstave** ter izpostavi njihovo vlogo (7., 8., 9. razred),
 - **sintetizira spoznanja o besedilu/predstavi** ter **oblikuje vrednostne sodbe**; spoznanja in sodbe primerja s sošolci, jih utemelji/ponazori in zagovarja tako, da se sklicuje na besedilo/predstavo, (splošno) znanje, izkušnje in logično sklepanje (7., 8., 9. razred).

Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književne osebe pokaže tako, da:

- **loči glavno in stranske književne osebe v obravnavanem književnem besedilu; opiše izbrano osebo**, izpostavi značilnosti njenega govora, značaja, ravnanja_in do nje vzpostavi kritično razdaljo, izpostavi njen socialni položaj, psihološke lastnosti, motive za ravnanje in

perspektivo (7., 8., 9. razred),

- **predstavi značilnosti oseb v trivialnih besedilih** (8. razred),
- s (po)ustvarjalnim pisanjem pokaže/dokaže zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih oseb (7., 8., 9. razred).

Zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja dogajalnega prostora in časa pokaže tako, da:

- **upovedi čutnodomišljajske predstave kraja dogajanja**; razumevanje kraja in časa dogajanja dokaže tako, da ju poveže s temo in jezikovno rabo v besedilu; upošteva tudi širši kontekst (medpredmetne povezave) (7., 8., 9. razred),
- **izpostavi značilnosti dogajalnega prostora v obravnavanem trivialnem besedilu** (8. razred),
- s (po)ustvarjalnim pisanjem ustvari nove dogajalne prostore in čase ter tako dokaže zmožnost doživljanja in razumevanja dogajalnega prostora in časa (pomaga si tudi s/z časovno/zvrstno zaznamovanimi jezikovnimi sredstvi) (7., 8., 9. razred).

Razumevanje dogajanja, motivov, teme/sporočila in snovnega izhodišča književnega besedila pokaže tako, da:

- **predstavi dogajanje; kronološko razvrsti dogodke; loči glavno in stransko dogajanje ter dogajanje v različnih časih in prostorih** (7., 8., 9. razred),
- **obnovi/povzame dogajanje oziroma povzame sporočilnost pesmi** (7., 8., 9. razred),
- **loči glavne motive/pesemske slike** glede na temo/sporočilnost besedila (7., 8., 9. razred),
- izrazi osrednjo idejo (sporočilo) in **temo književnega besedila**; izpostavi podobnosti in razlike med dvema besediloma (9. razred),
- **loči besedila glede na tematiko** (ljubezenska, socialna, razpoloženjska, domovinska) in **prepozna zgodovinsko snov**; izpostavi podobnosti/razlike med tematsko sorodnimi besedili in se do njih opredeli (9. razred),
- s (po)ustvarjalnim pisanjem dokaže, da loči temo in motive (9. razred).

Loči avtorja od pripovedovalca, kar pokaže tako, da:

- **imenuje avtorja**; prepozna, izpostavi značilnosti in na podlagi teh poimenuje vsevednega/prvoosebnega pripovedovalca (9. razred),
- razumevanje vsevednega/prvoosebnega pripovedovalca dokaže/pokaže s (po)ustvarjalnimi besedili, v katerih je (vsevedni/prvoosebni) pripovedovalec (9. razred).

Prepozna in razume književno perspektivo, kar pokaže tako, da:

- izrazi značilnosti komične književne perspektive oziroma najde humorne prvine v besedilu ter presodi njihov učinek v besedilu (7., 8., 9. razred),
- v (po)ustvarjalnih besedilih vzpostavi komično književno perspektivo (7. razred).

Doživi, razume in vrednoti poezijo tako, da:

- s posebej oblikovanim govorom ponazori razpoloženje besedila (interpretativno branje) (7., 8., 9. razred),
- izpostavi značilnosti ritma pesmi v povezavi s sporočilnostjo (7., 8., 9. razred),
- **prepozna onomatopejo/podobnoglasje, rimo, asonanco in aliteracijo**; presoja njihov učinek v pesmi (7., 8., 9. razred),
- **izpostavi likovno podobo pesmi** (svobodni verz) in jo poveže s sporočilnostjo (9. razred),
- **v pesmi najde pesniška sredstva** in jih poimenuje: primera, posebljenje/ posebitev, okrasni pridevek, inverzija, pretiravanje, stopnjevanje, refren, govorniško vprašanje in nagovor/ogovor; razloži in presodi njihovo vlogo (7., 8., 9. razred),
- **ob izbranih besedilih izpostavi razliko med lirsko in epsko pesmijo** (8. r, 9. razred),
- **razloži poglobitve značilnosti epa, balade, romance in soneta** (upošteva značilnosti posamezne pesemske vrste) (8. razred, 9. razred),
- s (po)ustvarjalnim tvorjenjem besedil pokaže/dokaže zmožnost zaznavanja, doživljanja in razumevanja značilnosti pesemskih besedil (7., 8., 9. razred).

Doživi, razume in vrednoti prozo tako, da:

- s posebej oblikovanim govorom ponazori razpoloženje in dogajanje v besedilu (interpretativno branje) (7., 8., 9. razred),
- **dokaže zaznamovanost sloga v književnem besedilu s primeri** in presodi učinek jezikovne rabe (zgodovinska, mladinska tematika/pripoved) (7. razred), **poimenuje in ponazori slogovni postopek v književnem besedilu** (opisovanje, subjektivno opisovanje, označevanje, pripovedovanje, dvogovor) (7., 8., 9. razred),
- **ob izbranem besedilu izpostavi značilnosti pripovedne vrste** in jih primerja z znanimi značilnostmi te vrste besedila (**basen** (7. razred), pripovedka (7. razred), **bajka** (7. razred), roman (8. razred), in črtica (9. razred)),
- s tvorjenjem (po)ustvarjalnih besedil pokaže/dokaže zmožnost razumevanja proznih besedil in poznavanje značilnosti proznih vrst (7., 8., 9. razred).

Doživi, razume in vrednoti dramatiko ter medijske realizacije/aktualizacije tako, da:

- s posebej oblikovanim govorom ponazori razpoloženje osebe in dogajanje v dramskem besedilu (branje po vlogah; igra vlog/improvizacije/razredna gledališka predstava/radijska igra) (7., 8., 9. razred),
 - **v dramskem besedilu loči govor oseb od odskih navodil**; ob primeru izpostavi namen odskih navodil in njihovo vlogo pri razumevanju dramskega besedila (7., 8., 9. razred),
 - **razloži značilnosti komedije oziroma komično perspektivo v komediji** (8. razred),
 - **obnovi dogajanje v gledališki predstavi**; izpostavi odnose med dramskimi osebami,
 - ovrednoti vlogo prvin gledališke/lutkovne predstave pri doživljanju in razumevanju dogajanja (dejanje/prizor, igralci/igra, kostumi, scena, rekviziti, luč idr.) (7., 8., 9. razred),
 - po ogledu dramske predstave in branju tega književnega besedila izpostavi razlike in vrednostne sodbe na ravni doživljanja in razumevanja (7., 8., 9. razred).
-
- Učenec skladno s cilji/z vsebinami iz tega učnega načrta **pridobi literarnovedno znanje; uporabi ga pri šolski interpretaciji in samostojnem branju književnih besedil** (7., 8., 9.).

 - Učenec skladno s cilji in z vsebinami v učnem načrtu **pregledno pozna izbrane književnike in njihova dela** (7., 8., 9. razred).

5 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

5.1 Uresničevanje ciljev predmeta

Pouk slovenščine kot drugega jezika, ki mu je v predmetniku osnovne šole z italijanskim učnim jezikom namenjenih 1006 učnih ur, omogoča uresničevanje splošnih ciljev predmeta, opredeljenih v 2. poglavju tega učnega načrta, ter razvijanje osebne in državljske identitete ter ključnih zmožnosti vseživljenjskega učenja, med katerimi je lahko tudi sporazumevanje v slovenščini na dvojezičnem območju in zunaj njega.

Temeljni cilj pouka slovenščine, to je razvijanje sporazumevalne zmožnosti kot zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil raznih vrst, izhaja iz obravnave neumetnostnih in umetnostnih besedil, primernih starostni stopnji učencev v posameznem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Obravnavi neumetnostnih besedil je namenjeno 60 odstotkov ur predmeta, delu z umetnostnim besedilom pa 40 odstotkov (izjema je 1. razred, kjer je to razmerje 50 : 50).

Pri predmetu slovenščina kot drugi jezik učenci torej tvorijo (govorijo, pišejo), sprejemajo (poslušajo, berejo) in razčlenjujejo svoji starosti, sporazumevalnim in spoznavnim/domišljijjskim zmožnostim, izkušnjam in zanimanju ustrezna neumetnostna in umetnostna besedila; tako dejavno razvijajo svoje sporazumevalne, spoznavne in ustvarjalne zmožnosti ter si ozaveščajo temeljne razlike v sprejemanju, tvorjenju in zgradbi neumetnostnih in umetnostnih besedil.

Uresničevanje splošnih in operativnih ciljev pri jezikovnem in književnem pouku ni razčlenjeno po razredih, temveč je praviloma opredeljeno za celotno vzgojno-izobraževalno obdobje, kar učitelju omogoča, da avtonomno izbira hitrost obravnave ciljev in vsebin, njihovo zaporedje ter s tem metode in oblike dela glede na potrebe, zmožnosti in pričakovanje svojih učencev. Cilji in vsebine pri jezikovnem in književnem pouku se nadgrajujejo in med seboj prepletajo ter omogočajo postopno pridobivanje znanja, veščin in spretnosti, ki vodijo k oblikovanju jezikovno kultiviranega človeka in kultiviranega bralca književnih besedil.

V učnem načrtu so ob obveznih tudi izbirne vsebine in cilji; ti so zapisani s poševnim tiskom. V primerjavi z učnim načrtom iz leta 1999 se je povečala izbirnost na ravni dejavnosti pri obravnavi neumetnostnih in umetnostnih besedil. S poševnim tiskom so označene tudi izbirne besedilne vrste pri jezikovnem pouku ter sezname predlaganih umetnostnih besedil. Ker so za uresničevanje ciljev pouka književnosti besedila samo predlagana, jih učitelj lahko po lastni presoji nadomesti z drugimi,

po njegovem mnenju primernejšimi besedili. Seznamu predlaganih besedil za obravnavo pri učnih urah je dodan tudi predlog besedil za domače branje. Izbira je prepuščena učitelju, najbolje v dogovoru z učenci.

Temeljni in minimalni standardi znanj na koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja in posameznih razredov so opredeljeni v 4. poglavju tega učnega načrta. **Minimalni standardi** so zapisani s **poudarjenim tiskom**.

5.1.1 Prvo vzgojno-izobraževalno obdobje

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju se učenci učijo uporabljati ustna in pisna besedila v različnih okoliščinah in za različne namene. Učitelj prožno in uravnoteženo kombinira sistematično spoznavanje in urjenje branja in pisanja s sporazumevalnimi dejavnostmi v smiselnih, funkcionalnih in zanimivih okoliščinah. Vse štiri sporazumevalne dejavnosti se funkcionalno prepletajo, najprej je več govorjenja in poslušanja, pozneje začetnega branja in pisanja.

Pri načrtovanju pouka učitelj upošteva, da se otrokova sporazumevalna zmožnost razvija v medsebojni povezanosti z razvojem mišljenja in znanja. Besedno sporazumevanje na slušni ali vidni ravni se v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju ves čas povezuje tudi z nebesednim sporazumevanjem in drugimi predmeti. Glede na postavljene cilje in vsebino pouka je zelo pomembno, da učitelj pri izbiranju didaktičnih metod in oblik za razvijanje učenčevih sporazumevalnih, spoznavnih in ustvarjalnih zmožnosti upošteva tudi njegove individualne značilnosti. Ker so vsebine in cilji jezikovnega in književnega pouka opredeljeni za celotno vzgojno-izobraževalno obdobje in ne več po posameznih razredih, je individualizacija pouka še posebno pomembna in smiselna, saj lahko tako učitelj usvajanje predpisane vsebine in ciljev sproti prilagaja značilnostim, zmožnostim in hotenjem posameznega učenca.

Izbira didaktičnih metod in oblik poučevanja je odvisna od obravnavanih vsebin, v prvem obdobju osnovnošolskega izobraževanja so še posebno priporočljive didaktična igra in različne oblike sodelovalnega učenja in projektnega dela. Glede na naravo obravnavane snovi je pogosto priporočljiva tudi kombinacija frontalnega in skupinskega pouka.

V učnem načrtu je posebna pozornost namenjena poučevanju branja in pisanja. Cilj poučevanja ni le obvladovanje tekočega branja in pisanja, temveč raba pisnega jezika za sporazumevanje,

razmišljanje, ustvarjanje, učenje in razvedrilo. Cilj je omogočiti vsem otrokom, da spoznajo in dosežejo višjo raven tako imenovano kritične pismenosti.

Učenci vstopajo v svet branja in pisanja postopoma, sistematično in individualizirano. Glede na svoje predznanje branja in pisanja ter razvite veščine, spretnosti in zmožnosti postopoma prehajajo skozi faze oziroma dejavnosti začetnega opismenjevanja. Pomembno je, da učitelj na začetku vzgojno-izobraževalnega obdobja in sproti pri vsakem učencu preverja razvitost veščin, spretnosti in zmožnosti, potrebnih za branje/pisanje, nato pa za vsakega učenca izdelava individualni načrt razvijanja zmožnosti branja in pisanja. Skladno z zahtevami v tem učnem načrtu učenci torej:

- sistematično razvijajo predopismenjevalne zmožnosti,
- če imajo oziroma po tem, ko imajo ustrezno razvite predopismenjevalne zmožnosti, sistematično razvijajo tehniko branja in pisanja (najprej s tiskanimi črkami, nato s pisanimi),
- če imajo oziroma po tem, ko imajo ustrezno usvojeno tehniko branja in pisanja, sistematično razvijajo zmožnost branja z razumevanjem in zmožnost pisanja preprostih besedil.

Učenci naj bi na koncu 2. razreda praviloma že usvojili temeljno tehniko branja in pisanja, v 3. razredu pa branje in pisanje predvsem utrjevali in izboljševali.

Če je treba, učencu, ki besedila ni razumel v celoti, učitelj vsebino razloži s prevodom v italijanščino (zlasti v prvem razredu, do konca 3. razreda naj bo tega čedalje manj), prav tako naj učitelj ponudi dodatno pomoč učencem, ki slabše znajo slovensko. Učitelj naj bo pri začetnem opismenjevanju torej pozoren na priporočeno zaporedje usvajanja veščin in spretnosti branja in pisanja, ritem usvajanja pa naj sproti prilagaja značilnostim in zmožnostim posameznega učenca ter ritmu usvajanja branja pri italijanščini oziroma morebitni referenci v italijanščini in iz italijanščine. Začetno branje in pisanje potekata vzporedno, a sledita s krajšim zamikom opismenjevanju v italijanščini; pri spoznavanju enakih glasov/črk pa lahko tudi vzporedno. Poudarjen je primerjalni pristop med črkami in glasovi v slovenščini in italijanščini, v ospredju pa spoznavanje glasov/črk, ki so različni/različne od italijanskih.

Poleg vstopanja v svet branja in pisanja pa učenci v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju opravljajo še druge dejavnosti: sodelujejo v pogovorih, sprejemajo, razčlenjujejo in tvorijo neumetnostna besedila, sprejemajo, interpretirajo in poustvarjajo umetnostna besedila ter razvijajo zmožnost logičnega mišljenja, svojo poimenovalno, upovedovalno, pravorečno in pravopisno zmožnost. Pri tem usvajajo tudi strategije sprejemanja (poslušanje, branje) in tvorjenja (govorjenje, pisanje) neumetnostnih in umetnostnih besedil.

Sprejemanje (poslušanje/branje) neumetnostnih besedil zajema naslednje dejavnosti učencev:

- a) Pred poslušanjem/branjem se pripravijo nanj.
- b) Med poslušanjem/branjem so pozorni na pomensko in izrazno stran besedila.
- c) Po poslušanju/branju sodelujejo v pogovoru o poslušanem/prebranem besedilu:
 - razčlenjujejo, obnovijo in vrednotijo poslušano/prebrano besedilo,
 - predstavljajo svoje doživljanje besedila in poslušanja/branja,
 - vrednotijo svojo zmožnost kritičnega poslušanja (in gledanja)/branja enogovornih neumetnostnih besedil in izdelajo načrt za razvijanje te svoje zmožnosti,
 - se pripravijo na tvorjenje govornega ali zapisanega podobnega besedila.

Tvorjenje enogovornih neumetnostnih besedil (govorjenje, pisanje) pa zajema naslednje dejavnosti:

- a) Pred govorjenjem/pisanjem se pripravijo nanj.
- b) Med govornim nastopom poskušajo čim bolj upoštevati načela učinkovitega govornega nastopanja, med pogovorom načela vpludnega pogovarjanja, med pisanjem pa pazijo na ustreznost, razumljivost in jezikovno pravilnost besedila ter na estetskost zapisa.
- c) Po pogovoru/govornem nastopu sodelujejo v pogovoru o njem, predstavijo svoje občutke in vrednotijo svojo zmožnost pogovarjanja/govornega nastopanja in izdelajo načrt za izboljšanje te svoje zmožnosti; po pisanju primerjajo svoja besedila, jih presojujejo in izboljšujejo, predstavljajo svoje občutke ter vrednotijo svojo zmožnost pisanja besedil in izdelajo načrt za razvijanje te svoje zmožnosti.

Pri književnem pouku učenci razvijajo recepcijsko zmožnost z branjem ali poslušanjem oziroma gledanjem umetnostnih besedil in govorjenjem/pisanjem o njih. V procesu šolske interpretacije opazujejo posamezne prvine besedila in si tako ustvarjajo odziv na celotno besedilo. Ugotovitve primerjajo, utemeljujejo in ponazarjajo s sklicevanjem na besedilo. Pri tem tvorijo ustna in proti koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja tudi pisna besedila. Recepcijsko zmožnost razvijajo tudi s tvorjenjem/(po)ustvarjanjem ob umetnostnih besedilih. Ohranja se torej tako imenovano komunikacijski pouk književnosti, kar pomeni, da sta v središču šolskega branja leposlovja književno besedilo in učenec, učitelj pa pri branju spodbuja prekrivanje pomenskega polja besedila (tema in predstavnost besedila) in učenčevega obzorja pričakovanja, ki izvira iz njegove zunajliterarne in medbesedilne izkušnje (doživetje v resničnosti in ob branju leposlovja).

Branje umetnostnih besedil v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju praviloma ni povezano s tematiko drugih predmetov, ampak učencem ponuja možnost za polno literarnoestetsko doživetje. Šolska interpretacija umetnostnega besedila je priporočeni model za razvijanje bralne zmožnosti in

zajema naslednje dejavnosti:

- uvodna motivacija,
- napoved besedila, umestitev in interpretativno branje,
- premor po branju,
- izražanje doživetij ter analiza, sinteza in vrednotenje,
- ponovno branje in nove naloge.

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju so seveda dejavnosti sprejemanja (branje, poslušanje) praviloma nadrejene dejavnostim tvorjenja (govorjenje, pisanje). Med dejavnostmi sprejemanja je največ časa namenjenega poslušanju, saj otroci poslušajo (in gledajo) učiteljevo pripovedovanje in branje, radijske igre, lutkovne predstave, otroške mladinske predstave, otroške filme in risanke.

V samostojno branje literature vstopajo individualizirano in drseče, ko je njihova bralna zmožnost že avtomatizirana. Ker v učnem načrtu za prvo vzgojno-izobraževalno obdobje cilji, vsebina in standardi znanja navadno niso opredeljeni po razredih, temveč za celotno vzgojno-izobraževalno obdobje, so načela individualiziranega pristopa v celoti uresničljiva.

Šolsko branje/pripovedovanje književnosti se lahko povezuje s projektom *družinskega branja*, z *metodo dolgega branja v šoli* ter z *branjem na deževen dan* v tako imenovanem podaljšanem bivanju; uresničuje se kot prijetno doživetje in kot metoda privzganja bralnih navad.

5.1.2 Drugo vzgojno-izobraževalno obdobje

V drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju je pouku slovenščine namenjenih 323,5 učne ure. Obravnavi neumetnostnih besedil oziroma jezikovnemu pouku je namenjenih 60 odstotkov ur predmeta, obravnavi umetnostnih besedil oziroma književnemu pouku pa 40 odstotkov.

A. Jezikovni pouk

Temeljni cilj jezikovnega pouka pri slovenščini je tudi v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju razvijanje sporazumevalne zmožnosti, to je zmožnosti sprejemanja in tvorjenja neumetnostnih besedil. Ker je zmožnost sprejemanja in tvorjenja besedila odvisna od jezikovne zmožnosti, učenci z lastno dejavnostjo (ne pa z opisovanjem abstraktnega jezikovnega sestava oziroma z navajanjem slovničnih/pravorečnih/pravopisnih ipd. pravil) razvijajo svojo zmožnost logičnega mišljenja ter poimenovalno, upovedovalno, pravorečno in pravopisno zmožnost ter odpravljajo najpogostejše slogovne, poimenovalne, slovnične, govorne in pisne napake. Pri obravnavi zapisanih besedil pa

začnejo opazovati tudi besedno-slovnično zgradbo besedila, in sicer tako, da v njem najdejo opisano oziroma z jezikoslovnim izrazom poimenovano jezikovno prvino, ji določijo vlogo/pomen/stilno vrednost/obliko ipd., jo uvrstijo v določeno kategorijo ter to uvrstitev utemeljijo.

Didaktično priporočljiva sistema za obravnavo jezikovnega pouka v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju sta predvsem celostni pouk in projektno učno delo. Izbira učne oblike je odvisna od dejavnosti in naloge, ki jo uresničujemo pri pouku. Čeprav je didaktično lahko ustrezna frontalna ali individualna oziroma skupinska oblika dela, bi morali skrbeti predvsem za večji delež skupinskega dela. Učenci namreč razvijajo zmožnosti in znanje ob aktivnih oblikah učenja, kot so sodelovalno učenje, učenje z odkrivanjem in problemsko učenje; tako dejavno razvijajo svojo zmožnost za dvogovorno sporazumevanje (na primer razpravljajo o problemu, usklajujejo mnenja, oblikujejo skupno mnenje, ga predstavijo drugim in ga zagovarjajo) ter jo nadgrajujejo z načrtnim in vodenim dvogovornim sporazumevanjem v uradnih govornih položajih (na primer z igro vlog, posnemanjem zapisanih besedil ipd.).

Pri obravnavanju neumetnostnih besedil so enako pomembne in tako zastopane vse štiri sporazumevalne dejavnosti.

Sprejemanje in nato tvorjenje neumetnostnih besedil naj potekata po naslednjih korakih:

1. Učenci se pripravijo na sprejemanje besedila dane vrste (na primer z učiteljevo pomočjo obudijo svoje predznanje o napovedani besedilni vrsti in o napovedani temi, predstavijo svoje izkušnje s sprejemanjem podobnih besedil, izrazijo svoje pričakovanje, izberejo ustrezno strategijo sprejemanja besedila ipd.).
2. Učenci sprejemajo (to je berejo ali poslušajo oziroma gledajo) besedilo; med sprejemanjem so pozorni na besedilo, na nebesedna ponazorila in na nebesedne spremljevalce pisanja/govorjenja.
3. Učenci po sprejemanju z učiteljevo pomočjo razčlenjujejo besedilo (in sicer predvsem okoliščinsko, naklonsko in pomensko, prebrano besedilo pa tudi besedno-skladenjsko in tvarno) ter vrednotijo njegovo učinkovitost, ustreznost, razumljivost in pravilnost.
4. Ob učiteljevem vodenju prepoznavajo, predstavljajo in povzemajo značilnosti dane besedilne vrste.
5. Če je v učnem načrtu predvideno tudi tvorjenje besedila iste vrste, se učenci nanj pripravijo (na primer predstavijo svoje izkušnje s tvorjenjem podobnih besedil in svoje težave pri tem, predstavijo značilnosti dane besedilne vrste, izberejo ustrezno strategijo sporočanja, izdelajo načrt, ponazorila ipd.).
6. Učenci pišejo besedilo oziroma izdelajo pisno podlago za govorni nastop.

7. Po pisanju/govornem nastopu skupaj s sošolci in učiteljem vrednotijo svoje besedilo in besedila sošolcev ter utemeljijo svoje mnenje; po potrebi odpravijo napake v svojem besedilu in ga prepišejo.
8. Učenci v vodenem pogovoru presojuje učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo zmožnost sprejemanja in tvorjenja besedil dane vrste ter ob učiteljevih napotkih izdelajo načrt za izboljšanje teh zmožnosti.

B. Književni pouk

Književni pouk tudi v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju temelji na komunikacijskem modelu književne vzgoje, katere glavni cilj je ohranjanje učenčevega zanimanja za branje in poslušanje umetnostnih besedil ter razvijanje zmožnosti ustvarjalnega dialoga z umetnostnim besedilom.

Pri književnem pouku učenci namreč razvijajo recepcijsko zmožnost z branjem ali poslušanjem oziroma gledanjem umetnostnih besedil in govorjenjem/pisanjem o njih ter s tvorjenjem/(po)ustvarjanjem ob umetnostnih besedilih. V procesu šolske interpretacije besedila razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil, literarno besedilo razčlenjujejo, po razčlenjevanju pa sintetizirajo spoznanja o besedilu ter izražajo vrednostne sodbe o njem in jih utemeljijo. Posamezna književna besedila tudi medsebojno primerjajo in vrednotijo. Recepcijsko zmožnost razvijajo tudi s tvorjenjem poustvarjalnih besedil ob umetnostnih besedilih.

Kot najprimernejša metoda dela se tudi pri tem priporoča šolska interpretacija umetnostnega besedila, ki zajema naslednje dejavnosti:

- uvodno motivacijo,
- napoved besedila, umestitev in interpretativno branje,
- premor po branju,
- izražanje doživetij ter analizo, sintezo in vrednotenje,
- ponovno branje in nove naloge.

Šolsko branje (in književna vzgoja sploh) mora ostati tudi v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju osredinjeno na učenca, kar pomeni, da je najpomembnejša učiteljeva naloga posredovati/ohraniti otrokovo prepričanje, da se človek v književnosti srečuje predvsem/tudi s samim seboj, kar je namreč najmočnejša motivacija za branje leposlovja sploh.

Učenci ob srečevanju z umetnostnim besedilom razvijajo vse štiri sporazumevalne dejavnosti. Branje in poslušanje ter pisanje in govorjenje se v sklopu vsake učne enote prepletajo in so usmerjeni k istim ciljem. Ob prvem stiku z besedilom naj učitelj učencem prozo in dramatiko pripoveduje, pesem pa

deklamira, šele nato pa prebere. Za tem je na vrsti individualno branje učencev.

Izbira metod in oblik dela je prepuščena učitelju, ta pa jo prilagaja naravi umetnostnega besedila in interesom ter nagnjenjem svojih učencev. V fazi interpretacije besedila se tako metoda pogovora lahko kombinira z metodo usmerjenega tihega branja, zelo učinkovita je tudi igra vlog ali metoda glasnega branja izbranih delov besedila. Na stopnji poglobljanja doživetja učenci govorno in pisno, to je z uporabo risbe ali dramatizacije, poustvarjajo literarno besedilo in ustvarjajo svoje, književnemu besedilu analogne domišljjske svetove.

Učitelj naj bo pozoren tudi na pridobivanje literarnovednega znanja, ki naj bo v funkciji učenčevega poglobljenega doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil. Ker so vsa besedila (razen sedmih obveznih avtorjev oziroma del) samo predlagana, je izbira književnih besedil za uresničevanje ciljev književnega pouka prav tako prepuščena presoji učitelja, ki najbolj pozna svoje učence, njihove zmožnosti, interese in obzorje pričakovanja.

Število pri pouku obravnavanih književnih besedil naj bo omejeno; besedila izbirajo učitelj in učenci. Učenci doma v posameznem šolskem letu preberejo tri čim bolj raznovrstna književna besedila; za četrto domače branje štejemo tudi besedilo, ki ga pri pouku obravnavamo po metodi dolgega branja. Učiteljeve uvodne motivacije, usmeritve, oblike in metode dela naj pri učencih sprožajo doživljanje in domišljjsko sodelovanje pri oblikovanju čutnodomišljjskih predstav prvin branega književnega besedila ter vodijo k poglobljanju njihove recepcijske zmožnosti.

5.1.3 Tretje vzgojno-izobraževalno obdobje

Predmetu slovenščina je v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole namenjenih 315 ur pouka, to je tri ure na teden v 7., 8. in 9. razredu. Jezikovnemu pouku je namenjenih 60 odstotkov učnih ur, književnemu pouku pa 40 odstotkov.

A. Jezikovni pouk

Razvijanje sporazumevalne zmožnosti, to je zmožnosti sprejemanja in tvorjenja neumetnostnih besedil, je temeljni cilj jezikovnega pouka tudi v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovnošolskega izobraževanja. Učenci pri obravnavi neumetnostnih besedil razvijajo vse štiri sporazumevalne dejavnosti (poslušanje (in gledanje), branje, govorjenje, pisanje) in se tako usposabljujejo za sprejemanje in tvorjenje ustnih in pisnih neumetnostnih besedil. Pri

govorjenju/pisanju se navajajo na to, da je tvorjenje besedila načrtovano dejanje, pri katerem je treba upoštevati naslovnika ter obvladati temo, o kateri se govori/piše, in poimenovalne možnosti ter zakonitosti jezika, s katerim se naslovniku kaj sporoča. Pri poslušanju/branju pa se navajajo na razmišljujoče in kritično sprejemanje besedil ter na utemeljevanje svojega mnenja o njih; zapisano besedilo razčlenjujejo ne le pomensko, pragmatično in vrednotenjsko, temveč tudi besedno-slovnično – besedilom (povedim) določajo skladdenjsko zgradbo, besedam pa vlogo, pomen, stilsko vrednost in obliko ter jih uvrščajo v ustrezne skupine, ki jih poimenujejo z jezikoslovnimi izrazi in jim določajo temeljne slovnične značilnosti.

Pri obravnavi neumetnostnih besedil se predmet povezuje z učenčevimi izkušnjami in predznanjem ter z vsebinami in dejavnostmi pri naravoslovnih in družboslovnih predmetih. Prav zato je didaktično priporočljivo projektno učno delo.

Izbira učne oblike je seveda odvisna od ciljev učne ure. Zato je pri pouku slovenščine didaktično ustrezna frontalna (na primer poslušanje oddaje po radiu, učiteljev uvod v novo učno snov) ali individualna oziroma skupinska oblika dela, posebna pozornost naj bo namenjena delu v manjših skupinah ali dvojicah, na primer sodelovalno učenje, učenje z odkrivanjem, problemsko učenje.

Sprejemanje in tvorjenje neumetnostnih besedil naj poteka po naslednjih korakih:

1. Učenci se pripravijo na sprejemanje besedila dane vrste (na primer z učiteljevo pomočjo obudijo svoje predznanje o napovedani besedilni vrsti in napovedani temi, predstavijo svoje izkušnje s sprejemanjem podobnih besedil, izrazijo svoje pričakovanje, izberejo ustrezno strategijo sprejemanja besedila ipd.).
2. Učenci sprejemajo (to je berejo ali poslušajo oziroma gledajo) besedilo; med sprejemanjem so pozorni na besedilo, na nebesedna ponazorila in na nebesedne spremljevalce pisanja/govorjenja.
3. Učenci po sprejemanju z učiteljevo pomočjo razčlenjujejo besedilo (in sicer predvsem okoliščinsko, naklonsko in pomensko, prebrano besedilo pa tudi besedno-skladdenjsko in tvarno) ter vrednotijo njegovo učinkovitost, ustreznost, razumljivost in pravilnost.
4. Ob učiteljevem vodenju prepoznavajo, predstavljajo in povzemajo značilnosti dane besedilne vrste.
5. Če je v učnem načrtu predvideno tudi tvorjenje besedila iste vrste, se učenci nanj pripravijo (na primer predstavijo svoje izkušnje s tvorjenjem podobnih besedil in svoje težave pri tem, predstavijo značilnosti dane besedilne vrste, izberejo ustrezno strategijo sporočanja, izdelajo načrt, ponazorila ipd.).
6. Učenci pišejo besedilo oziroma izdelajo pisno podlago za govorni nastop.

7. Po pisanju/govornem nastopu skupaj s sošolci in učiteljem vrednotijo svoje besedilo in besedila sošolcev ter utemeljijo svoje mnenje; po potrebi odpravijo napake v svojem besedilu in ga prepišejo.
8. Učenci v vodenem pogovoru presojuje učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo zmožnost sprejemanja in tvorjenja besedil dane vrste ter ob učiteljevih napotkih izdelajo načrt za izboljšanje teh zmožnosti.

Ker vsebine in cilji niso omejeni na obravnavo po razredih, jih učitelj lahko po lastni presoji obravnava tudi strnjeno. Izbirnost ni omejena samo na besedilne vrste, temveč je razširjena tudi na sporazumevalne dejavnosti ob obravnavi posameznih besedilnih vrst. Izbirnost v učnem načrtu učitelju omogoča učinkovito individualizacijo in diferenciacijo pouka.

B. Književni pouk

Tudi v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju se ohranja komunikacijski model književnega pouka, saj je izhodišče obravnave prav književno besedilo. Receptijsko zmožnost pri književnem pouku učenci razvijajo z branjem/poslušanjem/gledanjem umetnostnih besedil in govorjenjem/pisanjem o njih ter s tvorjenjem/(po)ustvarjanjem ob umetnostnih besedilih. Kot najprimernejša metoda dela se tudi tukaj priporoča šolska interpretacija umetnostnega besedila, ki zajema naslednje dejavnosti: uvodna motivacija; napoved besedila, umestitev in interpretativno branje; premor po branju; izražanje doživetij ter analiza, sinteza in vrednotenje; ponovno branje in nove naloge.

Učenci ob srečevanju z umetnostnim besedilom razvijajo vse štiri sporazumevalne dejavnosti. Branje in poslušanje ter pisanje in govorjenje se v sklopu vsake učne enote prepletajo in so usmerjeni k istim ciljem. Izbira metod in oblik dela je prepuščena učitelju, ta jo prilagaja naravi umetnostnega besedila in interesom ter nagnjenjem svojih učencev. Učitelj naj bo pozoren tudi na pridobivanje literarnovednega znanja, ki naj bo v funkciji učenčevega poglobljenega doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil. Ker so vsa besedila (razen obveznih avtorjev oziroma del) samo predlagana, je izbira književnih besedil za uresničevanje ciljev književnega pouka prav tako prepuščena presoji učitelja, ki najbolj pozna svoje učence, njihove zmožnosti, interese in obzorje pričakovanja.

Primarno merilo za izbiro umetnostnih besedil sta literarna kakovost ter primernost učenčevi stopnji osebnostnega in bralnega razvoja, ne pa zunajliterarnim vzgojnim ciljem. Vsebinski del predmetnega učnika obsega dela iz mladinske in nemladinske književnosti ter književnodidaktično osmišljeno tudi primere trivialne književnosti. Z upoštevanjem načela književne kakovosti ima elitna književnost

izrazito prednost pred trivialno. V središču so besedila iz slovenske književnosti, mednje pa je vključen preišljen izbor temeljnih del svetovne književnosti, ki domača umešča v širši kontekst. Osrednje vsebine so dela klasikov, dopolnjujejo pa jih naslovi iz sodobne književnosti.

Raznovrstnost besedil se kaže tudi v ustrezni zastopanosti vseh treh književnih zvrsti, kar morajo upoštevati tudi učitelji pri načrtovanju dela. Število obravnavanih književnih besedil naj na leto ne presega 20. Učenci doma v posameznem šolskem letu preberejo od tri do pet čim bolj raznovrstnih književnih besedil. Učiteljeve uvodne motivacije, usmeritve, oblike in metode dela naj sprožijo njihovo doživljanje in domišljjsko sodelovanje pri oblikovanju čutnodomšljjskih predstav prvin branega književnega besedila ter vodijo k poglobljanju njihove recepcijske zmožnosti.

5.2 Individualizacija in diferenciacija pouka

Učencem glede na zmožnosti in druge posebnosti prilagajamo pouk slovenšćine kot drugega jezika tako v fazah načrtovanja, organizacije in izvedbe kot pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Izvaja se kot notranja, fleksibilna ali delna zunanja diferenciacija v raznih izvedbenih oblikah. Pri tem smo še posebej pozorni na specifične skupine in posameznike; vzgojno-izobraževalno delo temelji na konceptih, smernicah in navodilih, sprejetih na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje:

- Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci,¹³
- Učne težave v osnovni šoli: koncept dela,¹⁴
- Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih ućenja: navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomoćjo,¹⁵
- Smernice za izobraževanje otrok tujcev v vrtcih in šolah.¹⁶

5.3 Medpredmetne povezave

V osnovni šoli v vseh vzgojno-izobraževalnih obdobjih besedno sporazumevanje na slušni ali vidni ravni ves čas povezujemo tudi z nebesednim (likovnim, gibalnim, glasbenim, pozneje tudi z računalniškim opismenjevanjem itd.). V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju se tako slovenšćina tesno povezuje z glasbeno, likovno in športno vzgojo ter s poukom italijanšćine kot maternega jezika.

¹³ Sprejeto na 25. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 11. 2. 1999.

¹⁴ Sprejeto na 106. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 11. 10. 2007.

¹⁵ Sprejeto na 57. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 17. 4. 2003.

¹⁶ Sprejete na 123. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 18. 6. 2009.

Nekateri cilji pouka slovenščine so povezani z uporabo knjižnice in vključujejo spodbujanje informacijske pismenosti.

V drugem in tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju se pri obravnavanju neumetnostnih besedil predmet povezuje z učenčevimi izkušnjami in predznanjem ter z vsebinami in dejavnostmi pri naravoslovnih in družboslovnih predmetih; učenci namreč govorijo/pišejo prikazovalna besedila o sebi in svojem družbenem oziroma naravnem okolju ter poslušajo/berejo in razčlenjujejo poljudnoznanstvena besedila, ob tem pa tudi nebesedne dele teh besedil, kot so preglednice, grafikoni ipd. V drugem in tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju predmet slovenščina vsebuje tudi prvine medijske vzgoje – učenci namreč poslušajo in berejo propagandna medijska besedila.

Pouk književnosti oziroma obravnava umetnostnih besedil se ob povezovanju z glasbeno in likovno vzgojo v drugem in tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju povezuje tudi z družbeno-humanističnimi predmeti; zelo pomembne so povezave z italijanščino kot materinščino ter s poukom drugega tujega jezika.

Na ravni vključevanja medpredmetnih vsebin je v tem učnem načrtu posebna pozornost namenjena razvijanju digitalne pismenosti učencev. Učenci uporabljajo digitalne tehnologije pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti in pri komunikaciji (dejavnem stiku) z literaturo, in sicer:

- pri sprejemanju, razčlenjevanju in tvorjenju neumetnostnih in umetnostnih besedil,
- kot podporo kritičnemu mišljenju, ustvarjalnosti in inovativnosti,
- za iskanje, zbiranje, izmenjavo in obdelavo podatkov ter njihovo sistematično rabo pri tvorjenju informacij. Za izdelavo, predstavitev in razumevanje kompleksnih informacij uporabljajo tudi primerno strojno in programsko opremo, samostojno uporabljajo primerne didaktične računalniške programe in internet kot vir podatkov in komunikacijsko orodje.

Poudarjena je tudi kulturna vzgoja, saj kot osrednji element vseživljenjskega učenja pomembno pripomore k celovitemu razvoju osebnosti vsakega posameznika ter sooblikuje človekovo kulturno zavest in izražanje. Učencem omogoča razumevanje pomena in spoznavanje kulture večinskega naroda. Spodbuja tudi spoštljiv odnos do drugih kultur in medkulturni dialog.

Medpredmetne povezave se lahko izvedejo v različne namene in na različne načine, na primer kot motivacija, nadgradnja znanja, oblikovanje avtentičnih nalog, projektni dan ipd. Uresničevanje medpredmetnih povezav (tudi na ravni medpredmetnih vsebin) je odvisno od povezovanja učiteljev vseh predmetnih področij in načrtovanja povezav na treh ravneh – na ravni šole, strokovnih aktivov in posameznih učiteljev.

Cilj povezovanja predmetov je torej globalni pristop, ki spodbuja tako imenovano celostno učenje in poučevanje. Medpredmetno povezovanje zato lahko poteka na ravni vsebin (na primer tema protestantizma v sklopu projektnega tedna), na ravni procesnih znanj (na primer iskanje virov kot spretnost, ki jo je mogoče uporabiti pri vseh predmetih) ter na konceptualni ravni (na primer poglobljanje razumevanja istih pojmov pri različnih predmetih).

5.4 Preverjanje in ocenjevanje znanja

Učitelj najprej preveri učenčevo predznanje, nato učenca vodi in ugotavlja, kako dobro dosega cilje. Učencu daje povratne informacije, spodbuja samovrednotenje doseganja ciljev in standardov znanja, pomaga mu načrtovati delo in razvija zmožnost učenja učenja. Učitelj preverja učenčevo doseganje ciljev med usvajanjem novih ciljev ter po končanem učnem sklopu in pred ocenjevanjem.

Poučevanje je tesno povezano s preverjanjem in ocenjevanjem znanja, saj učitelj ocenjuje tisto, kar je učenec usvojil v procesu učenja in poučevanja. Učenec mora poznati kriterije ocenjevanja. Učitelj ocenjuje doseganje ciljev in standardov znanja, v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju pa ocenjuje, kako učenec napreduje glede na opredeljene cilje oziroma standarde znanja. Preverjanje in ocenjevanje je ustno in pisno, na primer branje umetnostnih in neumetnostnih besedil, pisni izdelki, ustni odgovori, govorni nastopi in druge oblike.

A. Jezik

Učitelj ugotavlja in vrednoti, koliko učenci dosegajo cilje in standarde znanja pri jezikovnem pouku. Učitelj torej preverja in ocenjuje učenčevo sporazumevalno zmožnost, to je zmožnost sprejemanja in tvorjenja različnih besedil. Skladno s cilji in standardi znanj v učnem načrtu preverja in ocenjuje učenčevo zmožnost poslušanja, govorjenja, branja in pisanja tistih besedilnih vrst, ki so določene z učnim načrtom. Ob različnih besedilih vrednoti učenčevo poimenovalno, skladijsko, pravopisno, slogovno in metajezikovno zmožnost, ob govornem nastopanju in pogovarjanju pa še učenčevo pravorečno zmožnost in zmožnost nebesednega sporazumevanja.

B. Književnost

Pri pouku književnosti učenec ves čas razvija svojo recepcijsko zmožnost, zato morata učitelj in učenec v procesu izobraževanja z različnimi pristopi spremljati in preverjati razvijanje te zmožnosti. Ob tem skupaj ugotavljata učenčev napredek in načrtujeta nadaljnje delo.

Učitelj preverja in ocenjuje učenčevo zmožnost književnega branja/recepcijsko zmožnost, tako da vrednoti učenčeve odgovore, s katerimi ta skladno s cilji in standardi znanja v učnem načrtu dokazuje zmožnost samostojnega razumevanja, vrednotenja književnega besedila in medbesedilnega primerjanja književnih besedil.

Učitelj vrednoti učenčevo tvorjenje/(po)ustvarjanje ob umetnostnem besedilu, tako da vrednoti izbrano (skupna izbira učitelja in učenca) učenčevo pisanje, interpretativno branje in govorni nastop glede na cilje in standarde v učnem načrtu.

5.5 Informacijska tehnologija

Razvijanje digitalne zmožnosti se povezuje z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku, to je zmožnosti sprejemanja (poslušanja/gledanja in branja) in tvorjenja (govorjenja in pisanja) raznih besedil. Digitalna zmožnost vključuje zavestno in kritično rabo informacijskih tehnologij (IT) pri opravljanju šolskih in zunajšolskih obveznosti. Podprta je z rabo temeljnih informacijskih spretnosti v okviru IT, to je z rabo računalnika, da bi pridobili, ovrednotili, shranili, tvorili/oblikovali, predstavljali in izmenjevali informacije ter komunicirali in sodelovali na medmrežju.

Raba informacijskih tehnologij lahko pomembno pripomore h kakovostnejšemu pouku, a mora biti tesno povezana z novimi načini in oblikami dela, predvsem pa s cilji in vsebinami pouka slovenščine kot drugega jezika, to je z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti.

Pouk slovenščine kot drugega jezika naj občasno kot nadgradnja klasičnega pouka v učilnici poteka v spletni učilnici, ki je opremljena z e-didaktičnimi gradivi in pripomočki ter orodji, ki omogočajo iskanje podatkov in informacij, dostop do brezplačnih učnih gradiv, avtorskih programov, spletnih slovarjev, komuniciranje z uporabo spletnih storitev, sodelovanje v mrežnih projektih, forumih in različnih spletiščih za učenje slovenskega jezika kot materinščine. V spletni učilnici naj bo priročna e-knjižnica z literaturo za učitelje, s priročniki in učbeniki za učence, vsebuje naj tudi zadostno število leposlovnih del, ki jih učitelj izbere za šolsko in domače branje. Na voljo naj bodo tudi slovarji, leksikoni in drugi priročniki v elektronski obliki za pouk jezika in književnosti.